

MAGYAR KÖNYV-SZEMLÉ.

KÖZREBOCSÁTJA

A M. NEMZETI MÚZEUM
KÖNYVTÁRA.

BUDAPEST.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ HIVATALA.

1881.

A Magyar Könyv-Szemle jelen kettős füzetéhez egy műmelléklet van csatolva

A MÁSODIK ÉS HARMADIK FÜZET TARTALMA:

	Lap.
Rómer Flóris Ferencz: Könyvtári buvárlataim Altenburgban és Göttweigban	99—116
Szabó Károly: Régi magyar könyvészeti adalékok. IV. kö- lemény	117—120
Thallóczy Lajos: Öreg Apafi Mihály könyvtára	121—134
Szilágyi Sándor: Gablman Miklós XVI. századi hadtörténeti író munkáiról	134—136
Csontos János: Latin corvin-codexek bibliographiai jegyzéke	137—176
Deák Farkas: Egy hazafias nagyszebeni könyvtár a XVIII. században	177—178
Hellebrant Árpád és Kudora Károly: Adalékok Szabó Károly »Régi Magyar Könyvtár«-ához	179—180
Mit tartsunk a kézirat gyűjtemény nyomtatott könyvekről	181—184
Vegyes közlemények	185—190
A magyar irodalom 1881-ben	XXIII—XLI
Hazai nem magyar irodalom	XLII—XLVIII
Hazánkat érdeklő külföldi munkák	XLVIII—L

MAGYAR KÖNYV-SZEMLE.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára ezen cím alatt 1876-ban folyóiratot indított meg, mely a magyarországi könyvészet és a hazai könyvtárak közlönye óhajtott lenni.

E folyóirat a jelen évben VI. évfolyamába lép.

Közölni fog a régibb magyarországi bibliographia körébe tartozó értekezéseket és az újabb felfedezésekről szóló értesítéseket, ismertetni fogja a hazai könyvtáraknak történetét, szervezetét, nevezetesebb tudományos kincseit és szerzeményeit. Figyelemmel fogja kísérni a külföldi könyvtárakban létező hungaricákat, s tudomást vesz a külföldi bibliographia hazánkat érdeklő nevezetesebb mozzanatairól. Továbbá összeállítja a magyarországi sajtó irodalmi érdekű termékeinek és a hazánkat érdeklő külföldi munkáknak lehetőleg teljes és pontos jegyzékét.

Készséggel megnyitja hasábjait a könyvtárnokok és könyvgyűjtők felszólásainak, javaslatainak és kérdéseinek; számít mindazoknak szives közreműködésére, kiket hivatalos állásuk és irodalmi foglalkozásuk ezen térre vezet.

A »Könyv-Szemle« megjelenik évenként 30 ívnyi terjedelemben, két-havi füzetekben, több műmelléklettel, díszes kiállításban.

Előfizetési ára egész évre bérmentes szétküldéssel együtt a folyó évtől kezdve 3 frt.

Az első évfolyam elfogyott; a második, harmadik és negyedik folyam külön a rendes évi áron, együtt véve pedig 6 frton kapható.

Az előfizetési pénzket Knoll Károly urhoz, a M. Tud. Akadémia könyvkiadó hivatalába, egyéb küldemények és irodalmi közlemények a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába küldendők.

Csontos János,

könyvtári segédőr, mint a »M. Könyvszemle« szerkesztője.

KÖNYVTÁRI BUVÁRLATAIM ALTENBURGBAN ÉS GÖTTWEIGBAN.¹⁾

Közli: Dr. Rómer Flóris Ferencz.

I.

Alt en b u r g b a n.

Már sokan kutatták a szomszédok könyves-házait, és kézirat gyűjteményeit de azért még sem mondhatjuk azt, hogy a még oda zarándoklóknak nem lesz mit találniok, vagy hogy még ezek is annyira kibuvárlották volna a roppant készletet, miszerint már örökre minden reményről kellene az utókornak lemondania. Mindenki talál t. i. a maga céljaihoz tartozót és ha a részletezési vágy annyira növekszik, a mint ezt mai napon mindenfelé tapasztaljuk, az általános tanulmányok után még igen sokáig fogunk mi következők is ujakat és ujakat találni.

Zalamegyének kolostorai nagyon érdekes történeteit a hely színén kívánván kiegészíteni, folyó év elején egyelőre két benzés monostort tűztem ki utazásom netovábbjául, olyan apátságok felé t. i., a melyek a hazánkat leromboló ellenségektől messzebbre esvén, elég erővel bírtak, hogy a szomszéd magyarföldön visszafoglalt kolostorokat fölépíthessék és szerzetesekkel be is népesíthessék!

Ha egyik iskola-főigazgató sokáig keresé a térképen Y r u n t, hogy megtudhassa, honnan intéztem hozzá leveletem és azt végre Spanyolország é határszélén meg is találta, nem különben jártam magam is, midőn az altenburgi benzés monostor hollétét kutattam és végre Atlaszomban H o r n, ausztriai város

¹⁾ Benzés monostori könyvtárak Alsó-Ausztriában.

táján meg is találtam. — De mit kereshettem mondja valaki olyan obscurus elzárt helyen? holott még e szent falakról olyan keveset tudnak minálunk!

Igaz, hogy az altenburgi apátság nagyon is rövid és mulékony szerepet játszik egyik hirneves apátságunk történetében; de mivel emennek fenmaradt emléke is annyira gyarló és épen azon korszakban, a melyet fel szerettem volna világosítani, rövid is, tudván azt, hogy a leveleknek sorsa rendesen az, miszerint, ha oly fontos kérdésekkel és kérelmekkel terhelvők, melyek hosszabb és fáradságosb keresést vagy egész szakok leírását tételezik fel, feleletük vagy a kényelmesb: »semmit sem találtunk«-kal végződik, vagy figyelmet az idegeneknél fel sem költvén, a papirkosárba vándorolnak.

Föltettem magamban azt, hogy lelkiismeretesben fogok eljárni a keresésben, mint akárki más és hogy e rövid »betekints« alatt majd meghatározom azt is, vajjon szükséges lesz-e itt vagy ott ujonnan megjelenni és másolásomat folytatni.

A Ferencz-József pálya Sig m u n d s h e r b e r g i g vitt egyhuzamban, azon a gyönyörű vidéken, melyet látni kell, de leírni alig lehet. Az idő olyan hamar folyt le a katona-sipkás Dr. Való Simon budapesti egyetemi tanár és papnőveldei tanulmányi felügyelő ur kedves társaságában, miszerint csak azt sajnáltam, hogy neki itten, néhány más magyar társaságában a csehországi gyógyfürdők egyike felé való indulása miatt elkellett válnia.

A posta H o r n b a vitt és rövid ebéd után a közellevő apátság felé tartottam, hogy még azon a napon előkészületet tehessek jövő munkásságomhoz.

A fogadtatás, valamint a Placidus Leidl nevű nagyságos apát ur részéről, úgy a Höger Veremund vendégek fogadója, építészeti igazgató stb. részéről olyan szívélyes volt, hogy magamat egészen otthonosnak, mintegy magyarországi conventben levőnek találtam. Elmondtam mondókámat és az arczok némileg elkomorodtak. Az 1144-ben alapított nagyszerű szerzetes ház nagyon sokat szenvedett az 1330 körül ide becsapott magyar és cseh seregek által, úgy, hogy azt újra kellett felépíteni. 1427-ben a hussziták tevék az apátságot tönkre, de már 30 év mulva új adományozásokat nyert; jöttek a 30 évi háboruban a

svédek, és a benépesítés csak 1689-ben történhetett meg. Ennyit tudunk a régibb történetből.

Azonban e háznak csakhamar kellett jobb sorsra átmennie, mert míg nálunk pusztított az ellenség, az ausztriai Duna fölött a béke angyala uralgott. Tanuljuk azt B u r g e r H o n o r n a k, e monostor fejének és minden okmányai ismerőjének fölötté érdekes munkájából, melynek czime: »Geschichtliche Darstellung des Benediktinerstiftes S. L a m b e r t zu Altenburg in Nieder-Oesterreich Wien. 1862.«

A monostor védszentjének nevét magukkal hozták azon beneczések, kik az alsó ausztriai sz. lambrechtii anyaegyházból ide szállítottak; a képet pedig, a mely ezen több udvarral és valóban fejedelmieknek feltűnő építményekkel diszitett apátságot ábrázolja és az említett könyv elé tüzetett, maga B u r g e r H o n o r apát és aranymisés pap rajzoló.

A mi keveset Burger munkájában találni lehetett, ezekből áll. Már I. József császár 1705-ben 10.000 forint kölcsönt kért p r o n e c e s s i t a t i b u s p u b l i c i s a monostortól, mivel pedig ez annyi pénzzel nem rendelkezett, még amaz évnek december havában megengedni kegyeskedett: hogy a fennebbi özszeget felvehesse és jószágaira betábláztathassa; mire hat százalékra a nevezett sommát az egyetemtől az apátság meg is kapta.

De mivel A l t e n b u r g már elébb az a r a d i vár felépíttetéséhez is 10.000 frtnyi összeggel, saját szabad kezdeményezéséből, járult és azt ajándékképen oda is adá, azért Lipót császár 1701-ben ápril 9-én az altenburgi monostornak viszont ajándéku okmányilag a t i h a n y i apátságot felajánlá. R e g o n d i R a i m u n d, ki születésére nézve s z o m b a t h e l y i m a g y a r f i vala és a 39-ik apátnak íratik, (választották 1681. oktb. 26, † 1715. márcz. 22-én) a monostor egyik tagját R a y s e r A m a n d o t nevezte k i t i h a n y i fiók-apátnak, ki is a császártól 1710-ben júl. 30-án meglett erősítve.

Miután a veszprémi káptalan a mult zavarai közt a tihanyi apátságból többféle jószágot és birtokot, mint a szomszédok lenni állították, elfoglalt, azért 1712-ben ezek miatt p e r t á m a d t, de 1714-ben, mind a két felelő párt között az egyezés helyre állíttatott. Azonban a tihanyi apátságot a török háboru alatt, valamint a magyar felkelőktől annyira tönkre tettnek találták

az altenburgiak, hogy a várt haszon helyett, ellenkezőleg tetemes kárt vallott a szerzet, a miért is 1716-ban febr. 13-án A m a n d apát halálózása után az egész t i h a n y i birtokot 1716-ban jul. 9-én a pannonhalmi monostornak 40.000 forintért eladták.

Ezen eladás azonban több évig tartó perlekedést vont maga után, mivel a magyar kormány azt akará bebizonyítani, hogy az altenburgi apátság Tihanyt ajándékba kapván, semmiképen sincs feljogosítva azt akárkinek eladni, hanem csak mint ajándékot engedheti át ismét Pannonhalmának.

A monostor vagyonos voltáról tanuskodik az is, hogy már 1713-ban az uralkodó ismét 15.000 frtot kért kölcsön és azt meg is kapta.

E tekintetben van tehát elég adat, de egyebet T i h a n y r ó l, a mely nekik annyi alkalmatlanságul szolgált, nem találhattam. Ugy látszott, mintha T i h a n y r a nézve minden adat elsüllyedt volna, bár az archivum egyes jegyzeteit magával az apát urral és az előzékeny kamarásával szorgalmasan átnéztük.

Különben meg van ígérve, hogy ha mégis valami előfordulna, azt velem közleni fogják.

Magának a pompás építménynek és templomának ujjabkori átalakítása Leidl Placid apátnak köszönhető. Ez 41 évnél tovább kormányzott, a régi épületnek csak némi nyomait hagyta fenn az egyház hátsó falainál, a templom maga, a nagyszerű könyvtár, a márványozott hajlékok és folyosók és Stucco által feldiszitett tágas termek és vendégszobák, melyeket a nálunk is, p. o. a győri benczés templomban remeklő T r o g e r P á l festményeivel ékesített, ugylátszik, mintha ujjab időben, miután részben szükségtelenekké váltak légyen, jelenleg a nagy fentartási költség miatt, a csak mindenestől 27 rendtársat számító testületnek sokszor zavart is okoznának.

A több oldalról magas sziklán fekvő és sűrű erdőtől körülvett monostor, egyik oldalról összeköttetésben van az előtte elterjedő faluval és a gazdasági épületekkel; de minden, gazdagságot eláruló, külső fényükkel Tihany történetére nézve csak csekély számú adatokat nyújtottak.

II.

G ö t t w e i g b a n .

Az, hogy az altenburgiak, bár Tihanyt illetőleg szívesen szolgáltak volna ismeretesebb adatokkal, vagy a mit még jobban szerettem volna, a tihanyi romban fekvő kolostornak és várnak rajzaival, e tekintetben alig tudtak néhány adattal kedveskedni, le nem hangolt. Biztattam magamat göttweigi reményekkel, bár a gyalog utazó és irigylésre méltó, podgyász nélküli P. Reichardt Gottfried, jeles kolostori történész, nem igen biztatott. E derék benzés nálunk is megfordult a M. N. Múzeumban, onnan ismertem, — hivatkozott Dungal Adalbertre, a többi hivatalon felül, a bizonyosan gazdag levéltár ismerőjére.

Visszafelé tartván Absdorftól Kremsre és elég korán reggel a már messziről látható göttweigi benzés monostor felé indultam, mely a legújabb időig nálunk egyik hirneves zalai apátságot birta Krems — és Stein városai régies részeiben és várfalaikban felkölték újra kutatási vágyaimat, de sietnem kellett; mert a nagyon közlékeny vendéglős, a ki valamikor a hirneves kolostornak szolgálatában állott, tudatta velem, hogy az apát ur, mint a többi apát urak, előbb Sz.-Pöltenben, majd Bécsben fognak a közeledő Stefánia fhg. asszonynál tisztelegni, a miért is hazulról korán fog indulni.

A nagy kiterjedésű monostori épületnek, szöglettornyaival együtt messziről való kinézése csak fokozta kíváncsiságomat, valósulni láttam lassankint mind azt, a mit eddig csak képekből ismertem meg, vagy könyvekből olvastam. Nem hiában, hogy mind, a ki szerét teheti, ide is siet, hogy a hegymagaslaton fekvő épülettömeget és e magaslat egyik részéből lábai alatt elterülő páratlan városokat és falvakat, a jól mivelte földekkel, a keskenyebb, de jó karban levő utakkal — és a távolban az Európa nagy részét összekötő Dunát lássa!

Az élő Istennek leginkább csak ilyen helyen lehetett áldozni, magát az Istennek, mint a név is mutatja, szentelni! Gott geweiht!

Az apát ur, Gusenbauer Rezső Ő nagysága előzé-

kenyen fogadott, s egyedül azt sajnálta, hogy meg nem mutathatja háza tudományos kincseit, de a perjel urnak, Neubauer Jeromosnak úgy adott át, hogy őt mindenben képviselje.

Első teendőmül a könyvtárt tüzetem ki és Ő nagysága maga adá át a vezérfonalul szolgáló köteteket, hogy azokat a május elején is befutendő termekben, másutt vendégszobáknak hínák, átnézhessem!

Előttem feküdtek azon foliók, melyek Zala várról szólnak, de szerencsétlenségemre Dungal ur haza nem jött, nekem pedig távoznom kellett a nélkül, hogy e rövid tartózkodásom alatt mindenre kiterjeszkedhettem volna, a mit e dús táruk másoknak nyújtottak.

Legnagyobb segítségemre valának P. Werl Vincze kötetei, melyekben a kéziratár minden egyes kötetét (pedig van 1100-on felül) szakszerűleg leírta, azt lehetne mondani portraitírozta. Felkerestem azonnal a kétségtelen Corvin-Codexet, Bessariont, mely a hirneves Faber bécsi könyvtárához tartozott és egy másikat is, melynek jellege az olasz iskolát árulja el, de melynek okadatoló czimere, sajnos, egészen ki van mosva, úgy, hogy még az ablak felé tartva sem igazolhatta valódi Corvinságát.

P. Werl nálunk is tartózkodott Zala-Apáthiban, azért megbocsátanak, ha némileg magunkénak is tartom. Bámulatra méltó kitartással egy év alatt írta le a kéziratokon kívül, amihhez szintén értett, a képeket is és az uralkodó hidegnek lehet talán azt is tulajdonítani, hogy legelőször munkáit forgattam — és azután némely kétesb kötetnek megtekintésére P. Nüssl Ágoston urral a kéziratárba indultam.

Zalavárra nézve nem volt meddő kutatásom, bár a régi várra és kolostorra vonatkozó rajzokat ezen alkalommal hiábán kerestem. Fentartottam magamnak erre még kedvezőbb időt, és amint hiszem, pulsanti aperietur.

Rendelkezésemre álló két napomat tehát másra fordítottam. Járt előttem itt a vasszorgalmu Bartalus István, a ki jelentését a magyar akadémiához 1870-ben benyújtotta és sokat látott, a miről e helyen szólni nem fogok, de az »Értekezések« közt kiadott munkán kívül, leginkább a szertartásos érdekekre terjeszté

ki figyelmét, míg rövid két napomat más módon kívántam értékesíteni.

A régi könyvtárak ismertetésének egyik ága az, hogy a régi leírókkal és betűfestőkkel is kezdünk kissé törődni. Megpendítették ezt irodalmunk fővezérei. s egyik szerencsés úttörőjét tiszteljük Csontos János úrban, a ki, mióta a magyar nemzeti múzeum könyvtára saját organumával a »Magyar Könyvszemlével« bír, mely a hazai bibliographiai és könyvtartudományi ismeretek terjesztésében szép sikerrel működik, s ez idő szerint már a VI. évfolyamban jár, annak 4-ik és 5-dik kötetében 1879. és 1880. évben, ezen cím alatt: »Ismeretlen magyarországi könyvmásolók és betűfestők a középkorban« négy közleményben, eddig LXXXII. (azaz 82) hazánkfiával ismertet meg, kik a XI-dik századtól kezdve a XV-dik század végeig könyvmásolással és betűfestéssel foglalkoztak.

Ez a gyűjtelékes munka egyik főhaszna, a melynek a magyar pecsétek, a magyar művészek, a magyar monographiák előszámításait szintén köszönhetjük.

A mi nekem Göttweigben vezérfonalul szolgált, az P. Werl Vincze három kötetes folio Catalogusa volt.

Munkája magában foglalja a kéziratok leírását, a szövegnek, hol szükségesnek látszott, idézését, bár a múlt korszaknak orthographiájával, a miscellaneak egyes részeinek, valamint az íróknak és másoknak kilétére való kitéréseit, szóval embernek, kinek csak egy-két nap volt rendelkezésére, igen nagy elismerésre érdemes munkát nyújtott.

Elkezdé nagy köteteit aug. 1-én 1843, és végzé 1844. dec. 15. — Bámulandó »benczés« szorgalom!

Kezdi a kéziratoknak igen hasznavehető általános ismertetésével, sőt még a papirjegyekre is kiterjeszti figyelmét. Az első kötetben 1. számtól 457-ig halad, s a XV-dik század végeig terjedő kéziratokat öleli fel; ez foglal 810 lapot.

A 2-dik kötet a 458-tól a 908-ig halad, foglalja magában a XVI-dik század iratait, a soknyelvű könyveket, melyekről u. o. Werl értekezik.

A 3-dik kötetben van az Alphabetum szerinti jegyzék és azon Catalogus, a mint a régi jegyzékű könyvek legújabb (vörös tintájú számokkal megjelelve) fel vannak állítva.

Részletezésre menvén át, a 3-dik kötet 249 folio lapon 1111 kéziratot számlál fel, a melyek 1844-ben e könyvtárban találtattak. Köztük van a

VIII. századból	1 töredék	XV. századból	265 kötet
IX. »	1 kötet	XVI. »	72 »
XI. »	3 (4) kötet	XVII. »	181 »
XII. »	53 (52 ?) »	XVIII. »	358 »
XIII. »	30 »	XIX. »	8 »
XIV. »	108 »		

Nem tudom Bartalus társunk mennyi időt töltött ezen kincsek között; kutatásainak eredményeit az idézett munka 15—31-ik lapjáig közlé, a miért néki külön hálával tartozunk; de nekem két napi idő közt csak egy munkanapom levén, egyedül némely kétes olvasást voltam képes jelenleg a hideg kézirtárban kitölteni, amely időközben, haza jövet, sokat találtam, a mit már Bartalus is megvizsgált, ki is jegyeztem a magyar dolgokat, de találtam is a leírókra nézve olyanokat, a mikről Dr. Fraknói és Csontos úr azt mondák, miszerint jegyzeteim új ismeretlen magyarországi leírókat foglalnak magukban.

Mindenek előtt álljon itt az, amit az I. kötet 604-dik lapján ^{329/478} saec. XV. codexében »Miscellanea« czim alatt találtam. A könyv fődőjén és az első beíratlan lapon notaták gyanánt ezek vannak: »de obedientia, de Victoria ad. Albam in Hungaria 1456. Apparitione cometae 1472 Aestate ferventissima 1473.«

Hátul pedig: »Rex Mathias obiit tertio die post Ambrosii epi anno dni 1490.«

(Vajjon nem ugyanegyek-e ezek azon Miscellaneákkal, melyeket — u. a. évek alatt Bartalus a 17. lapon legfelül említ?)

Azt kezdem hinni, hogy Bartalus úr inkább az eredetieket nézte a kézirtárban, mint Werl jegyzeteit, mert ezekben észre kellett volna vennie, a mit e leírásában szerző mond, és a mit közlő úr semmiképen el nem hagyott volna. A 156. lapon ez áll: ein ungarisches Gebet! Ezt barátim számára orthographiájával ugyanannyi sorban közlöm, minthogy hallám, hogy eddig nincs kiadva:

15-61.

»Yrgalmnak Annja Maria Menyorzagnak
assonja, Angyaloknak ewrewme Zjzeknek Wy-

ragha, Menyországbeli Zentheknék Vigasagya. Purgatoriombeli halotognak hűedelve, feldenuáló Bines nepechnek, remenýen, Kyerenk teged nem es assonýonk maria. Maesýdenek mindenkorán. Nyeryed nekenk Zenthleleknek malasztýath, ký vilagoscha mek mý Elmenketh, hogý ez Zenth ýghekei halhazuk. »

A kötésnek többi számai után indulva, ezen imádság a XV-dik századot vallja magáénak, de talán elejéből való?!

Átnéztem a magyar, főleg Pálosok, egyházi könyveit és a 107/79 újabb számában, az i. m. 40. lapján, sz. László királyról szóló, Nove laudis extollamus etc. Hymnuson kívül, találtam Sz. Istvánhoz, mai napon is divatos Corde voce mente pura-félét; úgy a magyar Sz. Erzsébethez valót: Gaude syon quod egressus, a te decor et depressus, tui fulgor speculi¹⁾ stb. Végre a Sz. Adalbertől szóló éneket: Corona sanctitatis et immortalitatis Ornavit hodie Dnus martirem suum Adalbertum, sat.

Van még egy Missa pro Rege »tempore belli«, ami a harczias nemzetről eléggé tanuskodik.

A 220/236 sz. a. van: Collectarium secundum consvetudinem fratrum heremitarium S. Pauli in Hungaria; valamint a Breviarium is. XIV-dik századbelinek mondatik az i. m., mig Werl XV-dikre teszi.

Vannak a könyveknek tábláin is fölös számmal történelmi és időjárási jegyzetek is, sőt kitűnik minden üres helyen, hogy a Magyarországból, főleg a r a n a i pálosok révén az Austriából és onnan oda került könyvek egy részében az írók vagy birto-
kosok is az akkor annyira zaklatott hazánkra gondoltak.

A sok közt érdekes a 70, régi és 119. újabb számozású irat a XIII-dik századból, leírva a Catalogus I. kötete 209. lapján:

... Litterae populés Scriptae cuidam Archiepiscopo Hungariae pallium sub conditionibus sibi ab apostolica Sede posititis recusanti.

¹⁾ Más magyarországi középkori írott missálékban és breviariumokban Szt. Erzsébetről ilyen kezdetű ének (prosa) van: Jocundetur plebs fidelis, Elisabeth quod in coelis, scandens gaudet hodie etc Szerk.

Kezdődik 123b l. a 7. sorban. Kezdet és Vég nélkül: *Significasti frater carissime regem et regni maiores admiratione permotus quia pallium tibi sub tali conditione oblatum a nunciis nostris fuerit, etc.*¹⁾

153. XIV. Saec. Sermones dominicales fris Ladizlai de Biton (kétszer Laczlai) Gardyani (Guardiani); vajjon magyar emberé-e?

169. régi, 160. új szám. Saec. XIV. . . . Collationes sex, és ezalatt f betűnél: *Collatio facta per dnum Clementem VI. quum fecit processum contra interfectores regis Siciliae (kittörölve Andreae 19. lapon) S. domini Andree fratris Regis Hungariae. »Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me terra. Gen. III. Videtur mihi quod auditur qui exauditur.«* (10. lapon, borzasztó írás.)

A *Diurnale secundum ritum Ecclesiae Romanae breviarium*-ből, amely ^{230/440} számu codexben vagy, felhozatik ugyan Bartalus munkája 24-dik lapján azon adat, a mely 1482-ben de Cilia-val kezdődik és oszlopokban: Amen-nel 1552-nél végződik, tehát mindenesetre későbbi, míg a

^{234/237} újabb szám alatti: *Horarium chori Passauensis*ben, az évszám mellett, vannak a *literae dominicales*, az aureus numerus, így:

Percipite . . .	63 illibate	71 Adiuncto
Dilecti	64 de partu	72 Versus
Verba	65 Virginis	73 Aquilonem
1460 Johannis	66 Sub anno	74 Radiabat
61 Bedelli	67 Quadri	75 Cometa
62 Milesimo	68 Centesimo	76 Fugarunt
	69 quinqu	77 Signati
	1870 gesimo sexto	78 Cruce
		79 Turcorum

80 Cesarem, 81 preliando, 82 de Cilia, 83 quoque, 84 Udalicum stb. mint Bartalus közlötte.

¹⁾ E kéziratot ismertette Wattenbach, »Reise in Oesterreich« című munkájában I. l. (Archiv für alt. deutsche Geschichtsquellen. 1850—1851)

A ⁴¹²/₃₆₆ új sz. alatt, a XV-dik századból ez áll: Geschichte vom König Béla, Ottokar, Wenzl.

A Göttweigi I. kötet 560-ik lapja szerint, ²⁹⁹/₄₆₈ sz. a. a XV. századból való papíron, az első lapokon történelmi adatok vannak, stb.

Epitaphium Mathiae Corvini mortui 1490.

Nuptiae eiusdem cum conjugate italica.

Narratio, quod circa festum exaltationis s. crucis magnae fuerint inundationes cum ventis vehementissimis decutientibus botras de vitibus et tali frigore accedente ut calefieri debuissent stube sicut in hyeme 1491.

Narratio, quod 1485 fuerit maxima karistia in Hungaria ob nimiam serenitatem circa festum ss. Philippi et Jacobi, quae omnia semina frugum et vites destruxerat.

Narratio, quod eodem anno circa festum s. Gregorii PP. citra quartam et quintam horam ecclypsis solis talis fuerit, sine lumine non potuerit videri.

Narratio quod 1491. aequae per nimiam serenitatem omnia fuerint destructa.

Beletett cézudulákon a fentartott esetek tárgyaltnak, a 4. lap tartalmazza azon 10 esetet reservatos in synodo strigoniensi 1468.

126. lapon és tovább van a B. mise expositiója; a 130b lapon ez áll: »Explicit liber Canonis maioris per manus Zoëardi plebani constituti pro tunc in Zenthgewrgk juxta Albam Regalem sitam tempore vero Disturbiorum ortorum inter Romanorum Imperatorem et filiorum Groph dictorum ceterorumque emulorum hujus incliti Regni Hungariae ab una parte vero ex altera Mathiam filium gubernatoris cuiusdam Johannis de hunyad Regem electum dicti Regni Hungariae 1459. etc.

A 143a lapon a miséhez szükséges ruhák leírása van más kéztől.

A c) részben a 19a lapon: Explicit liber minoris

canonis per manus Zoëardi presbiterum de we-rebyelipso in die decollationis sancti Johannis B. 1458.

Mint hiszem, igen érdekes adat, a melyre már Zoëard magyarországi szentre emlékeztető neve által lettem figyelmessé.

A 322/478 sz. lapon, ez áll az 1-ső a/ lapon anno domini 1456.

»Victoria miraclosa celitus data est christianiscruce signatis in ungaria circa castrum nandor alba trans danubium contra Turcum magnum qui turpiter fugit nemine — persequētes ed sola manus dñi tenuit eum in die sancti Syxti cuius belliductor erat magnificus et strenuus miles Johannes de hunyad Sancto Johanne de capestrano populum trepidantem cum benedicto nomine Jehsu clamore ad persequendos infideles animavit et provocat pro gratiarum actione et victorie illius kalixtus papa festum transfiguracionis in anno 1459 in die sancti Syxti instituit observandum.

A könyv végső borítékján, a legvégén pedig:

Rex Mathias obijt tertio die post Ambrosy epi anno dñi 1490 cuius anima requiescat in sancta pace Amen.

A 441/303. sz. a. az I. kötet 633 lapján vannak történelmi jegyzetek: de Sigismundo et Alberto II. Imp.

Találtatnak egy papírlapon

A 734 lapon pedig 423-496 sz. a. a XV. századból van d) alatt: Aufruf gegen die Fürsten ex mandato Joannis S Angeli cardinalis.

A 445/390. sz. a. (sub 71. a p. 782) vagyon: Tractatus ad Ladislaum puellum regem Bohemie (134 a); item: gegen die Türken 118^b;

Vége: Dionysio, Aeppo Strigoniensi p 784.

Megemlítjük még a jegyzék I. 799 lapjáról, 452-381 szám-ról a következőket a XV. századból:

38^a l. Sermo pro serenissimo Dño Alberto Duce Austrie. 1440.

41^a l. In susceptione Ser. Regis Alberti Ungariae etc.

45^b l. In exequiis Alberti 1439.

50a l. Collatio in susceptione Ser. Dni Regis ladislai et 1452.

90a l. Collatio in exequiis R. Ladislai 1457.

Ha e helyen még a III. kötetből az »Index scriptorum Hungaricorumot« 831./926 és 927 etc. sz. alattiakat felhozzuk, talán eleget tettünk annak, a mit oly rövid idő alatt, mintegy vágtatva tenni lehetett, miszerint másokat is a lelkiismeretesb kutatásra e gazdag tárban serkentsünk!

Most már érintenem kell olyan tárgyat, melyről eddig sem a Göttweigot látogató urak nem beszéltek, sem más kolostorokban talán kutatásokat nem tettek, mivel a könyveknek a mult korszakokban való vándorlásáról, és a szerzeteseknek akkor divó lelkiekben való összeköttetéseikről se nem írtak, sem ezekkel sokat nem törődtek. Eddig csak a királyok történeti adatairól s egy verebélyi majd fehérvár-szent-györgyi plébánosról, Zoérardról volt szó, a ki 1458 és 1459-ben mint író lépett fel, a kit tehát folytatólag, mivel Csontos úr i. m. az évekre nem tekinthetett, méltán LXXXIII (83-ik) könyv másolónak mondhatunk. Áttérünk most másokra, kiknek neveit és munkáit a göttweigi Catalogusban találtuk, és a kéziratárban, részben össze is hasonlítottuk.

LXXXIV. (84.) Frater Nicolaus de Rana.

Azon könyvben, melyben foglaltatik: *Tractatus Magistri Henrici de Hassia contra detestabile vitium proprietatis*, s mely 94. sz. a. a XIV-ik századból fordul elő a 225 a. lapon columna I. ez olvasható: *Per fratrem Nicolaum de Rana in Solenok degentem, anno M^oCCC^o LXXIII, 1373.*

A ranai pálosrendi monostor, melyet hol Ranna, hol Rhannának is nevez a: *Fragmen Panis Corvi Eremitici*, (az 1663-ik bécsi kiadás 185-ik és *Index Rerum*, col. 2. alatt a *Monasteriumoknál*.) (Austriában 1414-ik évben Neidegh János által alapítottak mondatik. Ajánlva volt a bold. szűznek és északra a bárók vára, délre pedig Spicz nevű mezőváros közeliében feküdt, és 12 misés szerzetes számára lett alapítva stb

Jelenleg, mint Göttweigben hallám, már nem létezik, azonban hogy még 1663 körül fennállt, tanúsítja Benger, *Annalium* . . 58. VIII és 172. VII. pontja alatt.

Könyvtára elég gazdag lehetett, mert kéziratain még a 305-ik számot is találtam; és a 303 sz. a. 1480-ban Urbanus Scriniaioris in Rana, mint író fordul elő.

Mínthogy az állítatik, hogy a ranai monostor csak 1414-ben alapított, talán az is lehet, hogy ez csak a pálosok számára akkor emeltetett légyen, de hogy Rana-ban, előbb már másféle szerzet is létezett.

Azonban feltűnővé lesz, és bővebb vizsgálat követelend az, hogy a frater Nicolaus in Solonok degebat, mivel a pálosok számára Szolonokon, Schlaning (Schleining) az idézett szerző VI, 241. lapján álló jegyzet szerint Paumkircher Endre által csak 1475-ben alapított a pálosok részére!

Létezik Szolonokon mai napon is dűledéke a pálosok hajdan oly híres monostorának, a kath. templom pedig nevezetes könyveket őriz sekrestyében, azonban a honi monasteriologiának írója döntsön ezen kérdésben, vajjon régiebben ezen monostort mások foglalták-e el, vagy Paumkircher, kinek sirköve ma a rendkívülig érdekes várban be van falazva, csak újra építtette a kolostort.

LXXXV. (85.) Fr. Nicolaus Strabmair.

a) A 282/463. számú, XV. századbéli kéziratban, melynek tüzetes leírása a Göttw. Catal. I. 536. lapján fordul elő, ez áll: Sti Bonaventurae Stimulus amoris stb. a 72^a a l. pedig: Explicit libellus et finitus, per fratrem Nicolaum Strabmair professum ad Sanctum Laurentium supra Budam anno dni 1447 in vigilia ascensionis domini.

Tudja mindenki, hogy ezen hirneves conventet, egy mért földnyire Buda fölött, fr. Laurentius a rend Generalisa 1304-ben alapította. F.P.C.E. 100 lapján.

1) Mínthogy az év ugyanaz és a többi is meglehetősen megfelel, ide sorozom mindjárt azt is, ami a 243/446. szám alatt I. 463. lapon a Miscellaneák sorában áll. Ottan t. i. d) alatt egy 78 lap számú értekezésben a 38 b lapon ez áll: Explicit et anno Domini 1447 feria 4a post festum Penthecostes ad Santum Laurentium scriptus supra Budam a fratre Nicolao de weytnsed jam de Rāna.

Véleményem szerint a fr. Nicolaus Strabmair és ezen fr. Nicolaus de weytn ugyanegy személy lesz, és vezetéknevét úgy honnanvalóságát is tudjuk, a mi talán a ritkább esetek közé tartozhatik.

Fölötte érdekesek reánk nézve a 243,446 Miscellaneák (Catal. Gottw. I. 463 l.) többi számai is, így

LXXXVI. (86) fr. Nicolay Thewthunicus de Rana fordul elő, mert a papirostra írt 8-r. kötet előbbi könyvtábláján ezt olvassuk: Iste libellus est Scriptus ad Sanctam Magdalenam supra Agriam per fratrem Nicolaum Thewthuniam de Rana. Orate pro eo et parcatis de Offensis kmī frēs et prēs.

a) Továbbá az 1. lapon, a hol: Sermo de cura Salutis.. kezdődik a 7a lapon ez olvasható: Per fratrem Nicolaum de Rana supra Agriam in Monasterio beatae Mariae Magdalenae degentem Anno dni M. CCCCLXI. (1461) Orate pro me karissimi in Xpo.

b) A 40b lapon kezdődik: Speculum b. Augustini, a végén pedig az 50b lapon ez áll: per fratrem Nicolaum de Rana ad Sanctam Magdalenam supra Agriam Anno dni 1460, subregibus Ungariae Friderico et Mathia etc.

c) A 51b l. kezdődik: Liber Augustini de vita Xristiana. A 61b lapon pedig: Explicit és a fennebbi datum; In vigilia pasce Anno Dni 1460 Super Agriam ad btām Magdalenam perdictum fratrem de Rana Nicolaum nomine etc. Orate pro eo et parcatis de Offensis kmi fratres.

A többször idézett F.P.C.E. 127.l. szerint az 1347-ben Miklós egri püspök által a káptalan egyetértésével alapított Sz. Magdolnai pálos kolostor, közel a városhoz feküdt. (l. a 127. l.)

d) Ugyanazon Miklós más magyar kolostorokban is megfordult, mert a XV-dik századbeli Codexben, mely 397.492-dik szám a. a Catal. I. 697 felemlítettik, a:

Sermones de Sanctis et alii végén ez áll:

.... Iste libellus est Scriptus in Ungwar per fratrem Nicolaum Thewtunicum de Rana. Volt Ungvártt is a pálosoknak monostora, melyet 1384-ben

Homonnai Drugeth János egy kápolna helyett alapított. (i. m. 172. lapon.)

A nagy szorgalmu Miklóstól még egy más kéziratot is bír Göttweig. Catalogusa I. 697. lapján áll a ³⁹⁷/₄₉₂ sz. a. egy XV. századbeli kézirat, melynek 246b l. ez áll:

e) In valle Virginis Marie prope Posonium(?) Anno dni 1459. per fratrem Nicolaum tempore regis Hungariae Friderici videlicet atque Matthiae. (Ezen vége hasonló a b-nél állóhoz.)

Igaz, hogy ezen író által másolt kéziratokat össze kellett volna hasonlítani, vajjon ugyanegy-e az írás is, de erre már siettetésem miatt semmi időm nem volt.

A Mariathali, másképen Tall supra Posonium nevű nagy hírű monostorról szólni nem szükséges. Alapított a pálosoknak Lajos király által 1377-ben, amint az i. m. 156. l. olvasni lehet.

Kérdés ide lehet-e még számítanunk azon kéziratot, mely ugyanazon kézirat 91. lapján ezen felirattal bír: ad beatum virginem prope Guncz, (olvasható-e Göncznek a hol a pálosoknak 1371-től fogva Lajos király által építtetett monostora volt i. h. 153. l.) Anno Domini 1450, anno jubilei.

Hadd álljon itt még egyik Pálos, a kinek neve a ³⁶⁹/₄₉₂ számú kézirat 61. a lapján olvasható:

LXXXVII. (87.) Petrus Ranensis

az idézett lapon, igaz hogy ez áll: h. (habet?) Petrus Ranensis. In vigilia corporis Xti. 1453, és u. o. a 616. lapon In Beregh anno Dni etc.

Beregh en prope Munkács, Erzsébet magyar királyné alapított monostort 1329 ben, (i. m. 118. l.)

LXXXVIII. (88.) Pál főpap és

LXXXIX. (89.) Ffulkus Péter de Thata.

A Miscellaneák ²⁹⁹/₄₆₈ sz. kéziratában, a Miscellaneák közt kezdődik d) mely 27 lapból áll: Elucidarius.... és a 26. lapon ez áll: Expicite lucidarius per manus pauli Praesulis et Petri Ffulkus de Thata 1449.

Miután Tatában a benczéseknek volt monostoruk, meglehet, hogy ezen kézirat onnan való volt.

Végre, hadd álljon itt még a ^{199/}₂₂₃ számú XV-dik század-beli, Miscellaneás kézirat, melynek felső szélén a pag. 16-án ez áll:

XC. Ismeretlen kápolnai pálos.

Scriptus pro magna parte in Kápolna et in unum collectus. Terjed az 55-dik folióig, a hol egy szelet fordul elő.

A kápolnai monostort említi 1473-nál az idézett F. P. C. E. I. 239. lapja, hol a conventualisoknak szomorú sorsuk is tárgyaltatik.

*

Semmi kétség nem lehet, hogy azon magyar szerzet, melynek életrevalóságáról annyi, nemcsak hazai, hanem külföldi ház alapítása is elég tanúságot teszen mindenfelé, a tudományt is terjeszté, írt és íratott azon korszak jelesb munkáiból és hogy e szerepet fia, kik mint Escandeli, magyar létére Jerusalemben hajlékot építtetett (F. P. C. E. I. 58.) a szomszéd provinciákban is a tudományos cserét fentartották, sőt hogy már régi időben is voltak tagok, kik mint Dombrói Márk (i. m. 266. l.) a rend régiségeit, vagyis íróinak lajstromait is állították össze.

Mindezekről keveset tudunk; de vannak, kik buzgó és törekvő életüket, s a pálosok történetének felderítésére szentelték, mint Ádám Iván barátom a sümeghi reál-iskola derék igazgatója, ki lelkiismeretesen ír és pompásan rajzol s a pálosrend történetén szorgalmasan dolgozik s ki ha munkájával elkészül, jeles és hiteles termékkel fogja az irodalmat gyarapítani.

Ennek egyik feladata leendő rámai kolostorba vitt és jelenleg a göttweigi kézirtattárban található kéziratok sorsáról szólani, kéziratokról mint a ^{295/}₂₇₅-ik számú, mely Guilielmi Veraldi Summa de virtutibus-ról szól — és mint: Libri fratris Nicolai in Rána jön elő; ott van a ^{303/}₂₈₁ sz. Miscellanea; Urbanus Scrinioris, 1480 Cooperator in Rain; — egyik ^{330/}₄₈ sz. MS. Bibliotheca Rannensis. Nro 43, — ^{338/}₄₈₈ sz. Bibliotheca Rannensis catalogo adscriptus. Nro 305! — ^{397/}₄₉₂ sz.: Ex bibliotheca

monasterii Rannensis (in 8.); a $24^2/_{239}$ sz. Iste liber pertinet ad Monasterium bte virg. In Rana, Amen; Quicunque ipsum alienauit Anathema sit in eternum stb.

Távol állok attól hogy magamnak, nem mondom a felszámlálási tökélyt, de csak a közeledést is ehez — tulajdonítsam! — Ha lesz — és pedig tudom hogy lesz, ki erre több időt is szentelhet, az ezekhez sokkal nagyobb pótlékot is fog irhatni — és úttörővé leend egy új ösvényen, t. i. a szerzetesek és irodalmi működésük kellő felvilágosításában; de szólhatni is fog egy tárgyról, a melyet mostan meg nem tudok fejteni, t. i. azon Frater Nicolaus Thewthunicus-ról, kit a 86-ik szám alatt említettem; és kitől Göttweig eddigi kutatásai eredményeül több kéziratot bír, és a ki hazánk több monostorában is megfordult. E Miklós akár Német, vagy Deutsch névvel bírt legyen, kitűnik mégis, miszerint ily nevű több tagja is volt e jeles rendnek, kiknek egyike t. i. Nicolaus Theutonicus, bár sokkal régebb időben két ízben is volt a rendnek Generalisa; kinek megérdemlett encomiumait az idézett F. P. C. E. I. 119. lapján olvashatjuk.

Ennyit tanultam, mellékesen kutatva, a gyönyörű fekvésű, páratlan előzékenységű tagokkal bíró göttweigi monostorban; a melyről csak azt kell sajnálnom, hogy olyan hamar el is kellett hagynom. E sorokat pedig csak azért vetettem hamarjában papírosra, mert az említett szakférfiak állíták, hogy jegyzeteim a hazai irodalomtörténet középkori történetéhez több új adalékot szolgáltatnak. Budapesten, 1881. május 16. ¹⁾

¹⁾ Fogadja nagyérdemű tudósunk ezen érdekes közléseért, melylyel tanulmányaimat oly jelentékenyen gyarapította, őszinte köszönetemet. Az idei szünidő alatt szándékom a magyarországi pálosok Göttweigba került kézirateit részletesen megvizsgálni, s azt hiszem, hogy a Nicolaus de Rana és a Nicolaus Theutonicus közti különbséget a kéziratokból tisztába hozni nem lesz nehéz.

RÉGI MAGYAR KÖNYVÉSZETI ADALÉKOK.

Közli: Szabó Károly.

IV. közlemény.

Azon adalékokhoz, melyeket 1878-ban megjelent »Régi Magyar Könyvtár«-amhoz ezen folyóirat 1878–1880-iki évfolyamaiban közlöttem, ismét van szerencsém néhány régi magyar könyv leírását közleni, melyek eddig vagy teljesen ismeretlenek voltak, vagy munkámban czimlaptalan csonka példányok után és így hiányosan voltak ismertetve. Ezek közül legbecsesebbek azok, melyeket a múlt évben általam átkutatott esztergomi érseki egyházmegye könyvtárában találtam.

1. (185. sz.) *Limitatio Rervm Forensivm. N. Commissariorvm ex mandato Illustrissimi Principis Regni Transylvaniae, ac magistrorum Civium, Iudicum Regionum, Sedium Saxonicalium, caeterorumque Iudicum & Ciuium, ex publica Regni constitutione in comitys generalibus ad primū diem Novembris Anni 1591. proximē praeteriti Albae Iulie, celebratis, ad id delectorum, Cibinij ad diem 19. Ianuarij Anno 1592 facta. Clavdiopoli. 1592. 4r.*

Csak a czimlap latin, a szöveg egészen magyar.

Ez az első erdélyi országgyűlési árszabás, mely nyomtatásban megjelent.

Egyetlen csonka példánya, melyből csak a czimlevél és a szöveg első levele van meg, melyen a szijgyártó munkák árszabása sincs befejezve, Kolozsvár város levéltárában (Fasc. II. nro 27.) — A czimlap tetejére és aljára egykoru kézírással kétszer föl van jegyezve: Mindenkoron az tanach haz aztalan alljon«

2. Csáktornyai Mátyás. Grobian verseinec magyar enekbe valo forditasa.... Clavsvmburgi. év n. 4r. A – E2 = 4¹/₂ iv = 18 szltan levél.

Utolsó levele előlapját egy fametszet foglalja el, hátlapja pedig üres.

Vég s ő v e r s e : Ezer ötszáz és kilentzuenkét Esztendőbe,
Egy Városban Maros mellet fordítac egybe,
Mely minden feslet erkölcsnec lehet tüköre.

V E G E.

Egyetlen teljes példány az esztergomi érseki egyház megye könyvtárában. — Eddig csak egy végén csonka példány volt ismeretes (A—D3) a M. Nemz. Múzeumban, mely után a teljes czimmást a szerzőre és fordítóra vonatkozó megjegyzéseimmel együtt közöltem, Régi M. könyvtár 340. sz. — A végső versből következtetve a megjelenés idejét bizvást tehetjük 1592-re.

3. Pécsi Lukács. Az test kornyvl valo het irgalmas sagnac chelekedetiről. Mellyeknek gyakorlassat aianlya minden keresztyen atyafiainac. Peechi Lvkach. Ifüietec hozzam attyamnac aldotti, ehesztem, szomiuhoztam, szarandoc uoltan, mezetelen, beteg, fogoly, es halot, es az én kisedimbe meg könyebetettetec engemet. Math: 25. Nyomtattatot Nagy Szombatba, 1598. 8r. 95 levél (a többi hiányzik.) — Elül: címl. és ajánlás 8 sztlan levél.

Pécsi Lukács ajánlása Joo Balázs pilisi apáturnak és nyitrai esperesnek »Kelt Nagy-Szombatba, Szent Mihaly hauanac első napian 1598.«

Elül ép de végül csonka példánya az esztergomi érsegyház megye könyvtárában. — Eddig csak egy czimlaptalan, végül a 96. levél után megszakadó csonka példány volt ismeretes a M. Nemz. Múzeumban, melyet ismertetem, Régi M. Könyvtár 306. sz. a.

4. Gönczi György, (Keresztye)ni Enekek, Mellyek az Gradual mellett, s — annelkül — is az hol azzal nem elhetnek, az Magyar nemzetben reformaltatot Ecclesiakban szoktanak mondattni. Mostan uyonna, de mertekletessen, es helyessen többi-tettek, es illendőb rendben, hogy nem mint ez előtt kibocsattattak. Ezek melle adattattanak szep rendel az Halot Enekek. (Fametszetben Magyarország czimere.) Deb(reczenben) Nyomtatta (Rheda Peter, M. DC. XX.) 4r. 164 levél. Elül: címl. Gönczi György előbeszéde és lajstrom 4 sztlan levél.

Régibb kiadásai: Debreczen 1592. 1602. és 1616.

Szakadozott czimlevelü, különben teljes példánya, a vele együtt nyomtatott Halotti Énekek nélkül, Kálmán Farkas gyűjteménye. — Eddig csak egy czimlaptan példánya volt ismeretes, a pozsonyi r. cath. gymnasium könyvtárában, melyet a vele együtt nyomtatott Halotti Énekekkel leírtam, Régi M. Könyvtár 497. és 498. sz. a.

5. Kecskeméti C. János. Szép és aytatos Imadsagos Könyveczke Az Reghi irás magyarazo doctoroknak és Szent Atyáknak, fő-képpen penigh az szent Agoston Doctornak irásából egyben szedegettetet és szép rendben helyeztetet Andreas Mvsevlvtól. Magyarâ penig igéröl igére fordittatot. Kecskeméti C. Iános Az Nemzetes es Vitezlő Lonyai Sigmund Vram Vdvari Predikátora által Vasáros Naményban. Bartfan, Nyomattatot Klez Ia(kab által) M. DC. XXIII. Eszten(dőben). 12r. (8 és 4 levelenként) 264 lap. — Elül: cziml., ajánlás, lajstrom 24 sztlan levél.

Ajánlása Várdai Katának, Bedegi Nyári Pál özvegyének, »Költ Vásáros Naményban Bóldogh Aszszony havának 8. napján. Anno 1624. Nagyságodnak alázatos Caplánnya Kecskeméti C. Iános az Nemzetes és Vitézlő Lonyai Sigmondnak Vdvari Praedikátora.«

Második kiadása: Lőcse. 1640.

Egyetlen ép példánya az erd. Muzeumban. — Eddig ismert, elül, közben és végül csonka példányát, melyet Lugossy Józseftől a M. Nemz. Muzeum szerzett meg, ismerttettem Régi M. Könyvtár. 533. sz. a.

6. (186. sz.) Zvonarics Mihály. Az Vr Vacsoraia idvosseges tudomanyanc utaba valo rövid bemutatás: Mely a Szent Irasbol, és a régi keresztyén Doctoroknak Magyarázattyokból Kérdéseckel és Feleleteckel irattatot Zvonarits Mihály, Sarvari Praedicator es a Keresztyén Hiveknek idvősséges éppülettyekre, Ez Sacramentomhoz tartozó egynehany hasznos Kérdéseckel és Feleleteckel meg jobbittatván. Csepregben Nyomattatot Farkas Imre által, maga költségén, M. DC. XLIII. Esztendőben. 4r. A—H2 = 8¹/₂ iv = 34 sztlan levél. — Elül: cziml. és ajánlás 2 sztlan lev.

Ajánlva van gr. Nádasdi Ferencznek, Fogaras föld örökös

urának s Vas vármegye főispánjának. Az ajánlás »Kelet Csepregben Kis Aszszony napján, 1643 esztendőben. Farkas Imre Csepregi Könyv-nyomtato.»

Egyetlen példány az esztergomi érsh. egyházmegye könyvtárában.

7. **Otrokocsi Fóris Ferencz.** Eltévelyedett juhnak felkeresése a jó pásztor által, és az akolban való béhozattatása. Mely tractát irt **Otrokocsi Fóris Ferencz** illy véggel, hogy azt Nagy-Szombatban, bizonyos Solennitásban, közönséges helyen, elmondgya, mind maga néhai tévelygéséből való igaz megtérésének meg bizonyítására, mind pedig más hasonló tévelygőknek fel-serkentésekre, avagy csak magok menthetetlenségekre, ha kik tovább is a tévelygésben meg átkodnának. Nagy-Szombatban, nyomtattatott az *Academiai* bőtükkal, **Hörmann János** által, 1694. esztendőben. 4r. 20 lap. — Elül: cziml. és ajánlás 2 sztlan levél.

Ajánlva van **Dolny István** noviai püspöknek, földvári apátnak, esztergomi nagyprépostnak s kanonoknak, **Szécsényi György** esztergomi érsek vicariusának.

Bod M. Athenása és **Sándor István M.** Könyvesháza után említve **Régi M. Könyvtár.** 1465. sz. a.

Egyetlen példány a m.-vásárhelyi **Teleki-könyvtárban** (*Dissertatiók* czimű gyűjteményes kötetben).

8. (187. sz.) *Vectigal Transylvanicum.* **Claudiopoli, Ex Officina Nicolai Kis de M. Tótfalu.** Annô 1700. 4r. 27 lap. — Elül: cziml. 1 sztlan levél, végül: mutató tábla 1 sztlan lap. — Az egész **A — D3 = 15 sztlan levél** (ha teljes.)

A czimlapon kívül egész szövege magyar.

Egyetlen csonka példánya, melyből közben **B2, B3 és C1—4,** (összesen 6 levél) hiányzik, az *erd. Muzeumban*.

ÖREG APAFI MIHÁLY KÖNYVTÁRA.

Közli: **Thallóczy Lajos.**

Apafi Mihály, mint fejedelem, uralkodása emlékezetével nem a legdicsőbb lapokat tölti be. Az erdélyi fejedelemség alatta éli utolsó éveit. Mondhatni még életében, a bécsi udvar rátette kezét a kis, de még mindig erős Erdélyre, s ezzel a specialis magyar cultur fejlődés is, melynek épen Erdély vala egyik sajátos kifejezése, más irányt vett.

S mégis ez a gyöngye, sokszor magával jó tehetetlen árnyék-fejedelem, mint tudós, mint irodalmilag képzett férfi, kora legjobbjai között foglal helyet. Járatos a theologiában, műveltsége classicus, a legkülönbözőbb tudomány-ágakban sem járatlan, mondhatni encyclopaedicus képzettségű.

Ezt a tudomány-szeretetet, mely Erdélynek másfél százados különállása alatt oly előnyös vonása, mely a Bethleneket, s Rákócziakat koruk legképzettebb fejedelmivé avatja — váltig bizonyítja Öreg Apafi Mihály könyvtára.

Mennél régibb időkre megyünk vissza, a magán-könyvtárak annál jellemzőbbek a tulajdonosok műveltség-fokára. Korunkban mikor az ismeretek gyarapítása csak egy szakban is, az irodalmi termelés temérdeksége következtében, a tökéletességet alig-alig érheti el, egy magános ember könyvtára nem igen bizonyítja, hogy az illető mindig ismeri, tudja könyvtára tudományos értékét, tulajdonában van-e a könyvtári művek belső tartalma is. Régebben, kevesebb könyv jelenvén meg, az érdeklődők könnyebben, s jobban sajátjukká teheték az irodalom termékeit. Apafi Mihály könyvtára is, midőn tulajdonosa általános műveltségéről, melynek főjellemvonása a theologiai képzettség ugyan, tesz tanúságot — a képviselt szakok különféleségével s majd nem egyetemessége lepi meg az olvasót. Van itt

történeti, földrajzi, orvosi, jog- és államtudományi, heraldikai, nyelvészeti munka, bizonyítja tulajdonosuk sokféle nyelvismeretét.¹⁾

De lássuk immár részletesen.

A könyvtár, mely csak egy — bár tetemes — része a nagy fejedelmi thekának, egy 1714. jegyzékben van megbecsülve s lajstromozva.²⁾ Mikor az Apafi-féle ingóságokat összeírták, a könyvtárra is sor került.

E jegyzék bibliographiai érdekessége mellett, még a kitett könyvtárak tekintetéből is megérdemli az irodalom-történettel foglalkozónak figyelmét.

A könyvtár egyes darabja az Apafi-hagyatékkal egyetemben sokfelé kerültek. Nehány érdekes régi magyar könyvet Szabó Károly lelt az erdélyi könyvtárakban, néhány épen az Országos Levéltár révén, midőn ahoz az erdélyi fiscalis n.-szébeni levéltár csatoltatott, a Múzeum könyvtárában helyzetetett, jobbára pedig elzüllött, mint a család, melynek tulajdonát képezte.

A fönmaradt könyvlajstrom azonban meg fogja őrizni az elzüllött könyvtár emlékét, s ha azt a Telegdy és Mosóczy-féle könyvtárak XVI. századi, s a gróf Turzó György-féle könyvtár 1609-ik évi lajstromaival összehasonlítjuk, az Apafi könyvtár jelentékeny volta még evidensebb lesz.

A lajstrom összesen 166 munkát 187 kötetben sorol fel, melyeknek becsértéke a hivatalos becslés szerint 1133 frt 74 krajczárt tesz ki. E becsár azonban távolról sem felel meg a könyvek valódi értékének, inkább csak adalékot nyújt a hivatalból eszközölt hazai könyvbecslések XVIII. századi történetéhez. A lajstrom különben meglehetősen bibliographiai pontossággal van szerkesztve s a könyveknek nemcsak megjelenési helyét és idejét hanem többnyire azok kötését is figyelembe veszi. Így említ az 1-ső számú könyvnél, francia, a 36. számunál karmazsin

¹⁾ A könyvtár rövid ism. l. Századok 1878. 528—530 l.

²⁾ Orsz. Levéltár erd. fisc. levéltár Apafiana.

³⁾ A Telegdy és Mosóczy könyvtárak lajstromai az országos levéltárban vannak. Az elsőt kiadta Nagy Gyula a Könyvszemle 1830-ik évi folyamában a másik kiadatlan. A Thurzó-féle könyvtár lajstromát a Nemzeti Múzeum könyvtára őrzi.

kötést, a 83. és 84. számuaknál pedig kiemeli, hogy ezüst pántokkal és kapcsokkal vannak díszítve.

Ha a lajstrom tételeit figyelemmel végig olvassuk meggyőződünk, hogy színe java van itt mindannak, a mit egy magángyűjtő az akkori theologiai, philosophiai, jogi, politikai, földrajzi, történeti, klasszikai és természettudományi irodalomból könyvtára számára összegyűjthetett. Különösen a theologiai és földrajzi irodalomra van nagy súly fektetve. Így a »Cosmographia Blavianat« méltán becsüli a lajstrom 550 s »Marci Friderici Vendelini Theologiajā«-t 113 forintra, mert ezek nagyobb nyilvános könyvtárakban is a ritkább és nehezen megszerezhető munkák közé tartoznak. Emeli a gyűjtemény bibliographiai becsét az is, hogy a külföldi nyomtatványok közt a római, párisi, londoni, velencei, kölni, utrechti, amsterdami, lipcei, frankfurti, boroszlói, bási, antwerpeni, bécsi, nürnbergi, strassburgi, leydeni, gráci, koppenhágai és más nyomdák kiválóbb termékeit találjuk a könyv lajstromban képviselve. Ezek mellett gondoskodva van azonban a hazai termékekről is, a magyar nyelvű könyvek közt van 23 régi magyar munka, köztük egy unicum (a 121. sz.) mely Szabó Károly szerint ekkorig csak egyetlen egy példányban ismeretes.

Végül van a lajstromban egy corvin-codex is (a 123. sz. Catullus Tibullus és Propertius) mely jelenteg a bécsi császári udvari könyvtárnak egyik dísze:

Ezek után álljon itt a könyvlajstrom a mint következik:

1. Samson d' Abbeville. Le globe Terrestre a Toute Sa Surface a Paris. Anno 1644. compactura gallica in volumine. Ára frt 3.—

2. Andreae Alciati emblemata cum commentariis varior. opera J. Thuilii, acc. F. Morelli commentaria Patav. 1621. 4° Ára frt 1.50

3 Joannis Alehusy, J. U. Doctoris Politica Herbormae Nassoviorum. Anno 1654 in 8°. Ára frt 1.50

4. Guilielmi Amesii. S. Theologiae D. Bellarminus enervatus. Amstelodami. Anno 1630. in 12°. Ára frt 1.50

5. Joannis Amos. Orbis Sensualium pictus quadrilingvis. Norimbergae. Anno 1679. Compactura charta pergamena in 8°. Ára frt 1.50

6. A. F. de Vit. Amstelodami. Nova Orbis Tabula Geographica, in lucem edita, — ligatura papyracea colorata in volumine. Ára frt 5.—

7. Andreae Argoli, Ephemerides. Lugduni. Anno 1559. Compactura Corium Apri cum fibulis in 4°. Ára frt 3.—

8. Apáti Nicolai Pannonii Debrecinensis, Vita triumphans civilis seu universa vitae humanae Peripheria ad mentem illustris Herois et Philosophi Renati Des-Cartes ex unico centro deducta, cum epist. nuncup. Amstelod. Senatoribus. Amstelodami. 1688 in 8° pag. 346. Ára frt 1.80

9. A p p r o b a t a e Constitutiones Regni Transylvaniae et Partium Hungariae eidem annexarum. Ex articulis ab. a. 1540. ad praesentem hunc usque 1653. conclusis compilatae Varadini, Apud Abrahamum Kertesz Szencziensem. 1653. 2°. pag. 250 in corio rubro. Ára frt 1.50

10. Corona duodecem Caesarum ex Augustissima domo Austriaca, quam Ferdinandus tertius Ferdinando quarto imposuit, Celebrata elogiis et eidem Augusto regi Ferdinando d. d. a quatuor facultatibus universitatis Austriacae Viennae. Viennae 1654. Mattheus Casmenovus in fol. Ára frt 1.—

11. Atlas major sive Cosmographia Blaviana, qua Solum Coelum, Salum, accuratissime describitur, continet in volumine Tomos 11. Ára frt 550.—

12. Francisci Bacomi Baronis de Verulamio opera Omnia Philosophica, moralia, Historico-politica b. Francof. ad M. Anno 1665. in folio. Ára frt 4.—

13. Joannes Baptista Casalio Romano. De urbis, ac Romani olim Imperii splendore. Romae. Anno 1650. in folio. Ára frt 2.—

14. Joannis Barclaii Argenis Figuris Aeneis adillustrata. Norimbergae. Anno 1673. in 8°. Ára frt 1.80

15. Theodorus Beza, Biblia Sacra sive Testamentum vetus, ab Im. Tennellio, et Fr. Junio ex haebreo latine redditum, et Testamentum novum e Graeco in latinum versum, Amstelodami, Anno 1639. in 8°. Ára frt 2.—

16. Novum Testamentum Domini nostri Jesu Christi, interpretatione Theodori Bezae. Amsterdami. Apud Joh. et Corn. Blaeu in 8°. Ára frt 1.18

17. Jesu Christi D. N. Novum testamentum, sive Novum foedus. Cujus Graeco contextui respondent interpretationes duae; una vetus: altera nova, Theodori Bezae diligenter ab eo recognita. Ejusdem Th. Bezae annotationes, quas itidem tertia editio ne recognovit, et accessione non parva locupletavit. Responsio ejusdem ad Seb. Castellionem, in qua multi Novi Testamenti et horum in ipsum annotationum loci accuratissime excutiuntur, seorsum excusa prostat. in fol. Ára frt 3.60

18. Wollgerissne undt geschnittne figuren auss der Bibel zu Lyon. Anno 1564. in 8º. Ára frt 1.—

19. Vilhelmi Blau, — Institutio Astronomica. Amstelodami. Anno 1656. in 8º. Ára frt 1.—

20. Bonfinius Antonius. Rerum Hungaricarum decades quatuor et dimidia, cum appendicibus Joannis Sambuci. Basel. 2º. Ára frt 3.60

21. Virgilii Maronis Bucolica. Insuper adsunt villioris notae et diversarum materiarius libri Nro 50. cum aliquibus manuscriptis in 8º. Ára frt 1.20

22. Francisci Burmanni Synopsis Theologiae. Trajecti ad Moenum. Anno 1687. in 4º. Ára frt 4.—

23. Calepinus Dictionarium undecim lingvarum. Basel. 2º. Anno (1605.) Ára frt 5.—

(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 395. sz.)

24. Sacro-Sancti Acumenici Concilij Tridentini Canones et Decreta. Coloniae Agrippinae, Anno 1644. in 8º. Ára frt 1.50

25. Descartes René. Principia philos. specimina philosophiae s. diss. de methodo, passiones animae. Tomus I. Amstelodami. Anno 1656. 4º. Ára frt 1.50

26. Christophorus Cellarius. Cornelius Nepos accurate. Lipsiae. Anno 1689. in 8º. Ára frt 1.20

27. Christophorus Cellarius; Q. Curtij Rufi, Alexandri Magni Historia Superstes. Ára frt 1.50

28. Idea Principis Christiano-Politici per Savedra anno 1660. in 12º. Ára frt 1.50

29. Julius Caesar, sive Historiae Imperatorum, Caesarumque Romanorum, ex antiquis numismatibus restitutae, Liber primus in folio. Ára frt 1.50

30. Cluverius Philippus. Introd. in universam Geographiam Libri 6. Lugduni Batavor. Anno 1629. 12°. Ára — 90
31. Codex turcicus Liber cujus Scriptura Turcica, cum figuris hinc inde Turcicis varie inauratis, ligatura Chartanita in folio. Ára nincs kitéve.
32. Comenius Jo. Amos Janua quatuor lingvarum: Latinae, Germanicae, Hungaricae, Italicae, — in 8°. Ára. frt 1.60
33. Comenius Jo. Amos. Orbis Sensualium pictus, trilingvis, Anno 1685. in 8°. Ára frt 1.—
34. Comenius Jo. Amos. Orbis Sensualium pictus quadrilingvis, idest Germanicae Lingvae, Latinae, hungaricae, Italicae; in 8°. Ára frt 1.68
35. Comenius Jo. Amos. Partes tres in 12°. Ára — 90
36. Approbatae Constitutiones Regni Transylvaniae, et Partium Hungariae eidem annexarum. Varadini Anno 1653; Compactura Corium Carmasinum, in folio. Ára frt 1.50
37. Jakoby Cruzy Mercurius. Amstelodami. Anno 1681. in 8°. Ára frt 1.20
38. Q. Curtius cum Indice. Philolog. Amstelodami. Anno 1671. in 12°. Ára frt 1.20
39. Dictionarius quadrilingvis, Latino, Germanicae, Polonico Graece. Editio 4ta in 4to. Ára frt 2.—
40. Dodonaeus Rembert. Stirpium historiae libri XXX. Antw. ex off. Plant. 1616. 2°. Ára frt 10.—
41. Senecae Epistolae; Francofurti ad Viadram; Anno 1666. in 12°. Ára frt 1.50
42. Desiderii Erasmi Roterodami Colloquia familiaria. Amstelodami, Anno 1644. in 8°. Ára 90
43. Joachimi Felleri; Compendium Historiae Universalis, Civilis, Ecclesiasticae, Anno 1679. Ára. frt 1.50
44. Florus Lucius Annaeus. Rerum Romanorum epitome. Paris. Leonard. in 4°. Ára frt 1.20
45. Fournier Georgius. Geographica orbis notitia per litora maris et ripas fluviorum. Francofurti. 1668. in 8°. Ára frt 1.20
46. Wolfgangi Franzii, Animalium Historia Sacra Amstelodami, Anno 1643. in 8°. Ára frt 1.20
47. Wolfgangi Franzii et ut ante. Ára frt 1.20
48. Christiani Funcy, Quadripartitum Historico-Poli-

- ticum Orbis hodie imperantis brevium, Vratislaviae. Anno 1689. in 8°. Ára frt 1.50
49. Status Politicus Joannis Tobiae, Geisleri. Anno 1656. Ára frt 1.20
50. Vossius Joannes Gerhardus. Institutiones linguae Graecae. Lugduni Batavor. Anno 1642. in 8°. Ára . . frt 1.20
51. Abrahamus Gölnitz. Compendium geographicum Amstelodami. Anno 1643. in 8°. Ára frt 1.20
52. Biblia Graeca Novi Testamenti, addita Biblia haebraica. Londini. Anno 1633. in 8°. Ára frt 5.—
53. Hugo Grotius, de jure Belli et Pacis. Amstelodami. Anno 1680. in 8. Ára frt 4.—
54. Antonius de Guevara, Horologium Principum, Sive de vita M. Aurely Imper. Libri 3. in folio Francofurti ad Moenum 1664. Typis Matthaei Kempffer. Ára . . . frt 3.—
55. Isaci Harbrechti Philosophiae et Medicinae Doctoris Planiglobium Coeleste et Terrestre in 4to. Ára . . frt 1.20
56. Haller János. Pays, a' békeséges tüeresnek Payssa. Csiki klastrom. 1682. 4-r. Ára frt 1.48
(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 1273.)
57. Isaci Harbrechti Planiglobium Coeleste et Terrestre, in folio. Ára frt 1.—
58. Testamentum vetus Haebraice, Novum Graece conscriptum in una ligatura. in 8°. Ára frt 9.60
59. Biblia Haebraica in 13mo. Ára frt 3.54
60. Hegyesi István. (Boros-Jenei) Kegyessegnek Nagy Titka. Kolozsvár. 1686. 8-r. Ára frt 1.50
(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 1352.)
61. Joannes Jacobus Hemlinus, Synopsis Mathematica, in 4°. Ára frt 1.50
62. Joannis Heidfeldii. Sphynx Theologico Philosophica, Herbornae. Anno 1621. in 8°. Ára frt 1.50
63. Joannis Henrici Alstedii, Thesaurus Chronologiae Herbornae Nassoviorum. Anno 1637. in 8°. Ára . . frt 1.—
64. Joannis Hendrici sinceri, Tiguri. Hugonis Grotijus Belli et Pacis. Anno 1689. in 8. Ára frt 1.20
65. Joannes Hernagius, Novus Orbis Regionum et Insularum. Basileae, Anno 1555. in folio. Ára . . . frt 1.50

66. Thomas Hibernicus, Flores Doctorum pene omnium, qui tum in Theologia, tum in philosophia hactenus claruerunt. Lugduni. Anno 1596. in 12°. Ára frt 1.20
67. Joannes Hornbeck, Summa Controversiarum Religionis, Trajecti ad Moenum. Anno 1658. in 8. Ára . . . frt 1.50
68. Georgius Horny Kelemen — Pal. Ulysses. Lugduni Batavorum. Anno 1681. in 8°. Ára frt 1.20
69. Georgius Horny Historia Ecclesiastica et Politica, Lugduni Batavorum, et Roterodani Anno 1666. in 8°. Ára frt 1.20
70. Georgius Horny, Historia Ecclesiastica cum annotationibus, Joannis Hartnaccy Lipsiae. Anno 1677. in 8°. Ára frt 1.20
71. Georgius Horny, Orbis imperans. Lugduni Batavorum. Anno 1669. in 8°. Ára frt 1.—
72. Georgius Horni, Orbis-Politicus. Lugduni Batavorum. Anno 1667. in 8°. Ára frt 1.20
73. Antonius Hulsius Compendium Lexici hebraici, in 12°. Ára frt 1.20
74. Huszti István. Keresztyéni Jóságos tselekedetekkel tellyes Paraditsom Kertetske. Kolozsvár 1698. 12-r. Ára frt 2.—
(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 1524.)
75. Joannes Jansoný Atlas contractus, in quo totum universum descriptum. Amstelodami. Anno 1686. in folio. Ára — 50
76. Joannes Jansonius. Historiae Naturalis de quadrupedibus. Liber unus, cum aeneis figuris. Amstelodami. Anno 1657. in folio. Ára nines kitéve.
77. Abeodem Authore. Item Historia naturalis de Piscibus et Catis, cum Aeneis figuris, Libri 5. in una ligatura. Ára. frt 14.40
78. Analytica D. Joannis Apostoli et Evangelistae S. Apocalypsios in 8°. Ára frt 1.18
79. Joannes Isacus, Pontanus Rerum Amstelodamensium Historia etc. Amstelodami. Anno 1611. in folio. Ára frt 2.—
80. Josephus Flavius. Antiquitatum Judaicarum Libri 11. ab Ariano Montano in 4°. Ára nines kitéve.
81. Liber Controversiarum Kalauz dictus in 8°. Ára frt 1.18
82. Károli Gáspár. A' mi Urunk Jesus Christusnak Uj Testamentoma. Magyar nyelvre fordittatott Károli Gáspár által.

És mostan ujonnan e kisded formában kibocsáttatott. Amstelodám.
1687. 12-r. Ára frt 2.40

(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 1359. sz.)

83. Károlyi Gáspár. Szent Biblia. Az az Istennek Ó és Új
Testamentomában Foglaltatott egész Szent Irás. Amstelodám.
1685. 12-r.; compactura laminis et fibulis argento figuratis or-
nata. Ára. frt 12.—

(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 1324. sz.)

84. Károlyi Gáspár. Szent Biblia, Azaz: Istennek Ó és
Új Testamentomában foglaltatott egész Szent Irás. Colosvar.
Szenczi K. Abraham. 1661. 2-r. Ligatura laminis et fibulis
argenteis decorata. Ára. frt 24.—

85. Károlyi Gáspár. A mi Urunk Jesus Christosnak Új
Testamentoma. Amsterdam, 1646. 12-r. Ára frt 1.18
(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 783.)

86. Athanasius Kircherus, Mundus Subterraneus in
XII. libros digestus. Editio tertia. Tom 2. Amstelodami. Anno
1678. in folio. Ára frt 8.—

87. Komáromi Csipkés György. Igaz Hit, az az Oly
CCXLI. Magyar Predicatiok. Szebenben, nyomtattatott Szenczi
Kertész Abraham által 1666. 4-r.; ligatura corium rubrum
inauratum. Ára frt 1.48

(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 1042.)

88. Kölesséri Sámuel. Idvesség sarka. Sárospatak.
1666. 8-r. Ára frt 1.18
(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 1038.)

89. Joannes Langius Loci Communes, Sive Florilegium
rerum et Materiarium Selectarum ex Sacris Literis, Patribus
etc. Caesare Montano Argentorali. Anno 1626. in 8° sunt in
duplo. Ára frt 4.—

90. Eliae Levitae Germani Grammatica Haebrea,
per Sebastianum Munsterum versa, in 8°. Ára
nincs kitéve.

91. Lexicon Graeco-latinum sine ligatura, in folio.
Ára frt 2.—

92. Libellus ex carta pergamena pugillaris, in 8°.
Ára frt —.90

93. Justi Lipsii Politicorum, Sive Civilis Doctrinae Libri

6. Vesaliae Clivorum. Anno 1671. in 12°. Ára frt 1.20
94. Titi Livij Historiarum, quod exstat ex recensione J. F. Gronovii. Amstelodami. Anno 1648. in 8°. Ára . . frt 2.—
95. Lycosthenes Conradus. Apophthegmata ex optimis utriusque linguae scriptoribus. Lugduni. Anno 1571. in 8°. Ára frt 1.20
96. Lubienieczius Stanislaus. (ou Loubiensi) Theatri cometici exitus de significatione cometarum. Pars prior. Amstelodami 1667. in fol. Ára frt 8.—
97. Machiavelli Nicolaus. Historiae Florentinae libri 8. Hag. Com. 1658. in 8°. Ára frt 1.20
98. Martonfalvi György. Taneto és Czafolo Theologiaja. Debreczen 1679. 12-r. Ára frt 3.—
(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 1231.)
99. Matthaeus Christianus. Theatrum historicum theoretico-practicum. Amstelodami in 4°. Ára frt 4.80
100. Matthaeus Christianus. Theatrum historicum Theoretico practicum, Monarchys in 4°. Ára frt 3.60
101. Masenius Jacobus. Palaestra Styli Romani. Coloniae Agrippinae. 1659. in 8°. Ára frt 1.20.
102. Mausoleum Regni Apostolici Regum et Ducum Militantis Hungariae, Norimbergae Anno 1664. in fol. Ára frt 5.—
103. Valery Maximi dictorum, factorumque, Libri 9. Roterodami. Anno 1681. in 8°. Ára frt 1.20
104. Medgyesi Pál. Praxis Pietatis, Az az: Kegyesseg Gyakorlas. Compactura corium nigrum, laminis et fibulis argenteis decorata ex una parte insignia D. Joannis Petki, ex altera lemma: Spe vivo, spe moriar. Kolozsvár. 1677. 8-r. Ára frt 6.—
(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 1215.)
105. Medulla Geographiae practicae peregrinantium in 8°. Insuper adsunt villioris notae et variarum materiarum Libri Nro. 109. Ára nines kitéve.
106. Christiani Melder. Euclidis Elementorum libri 6. recogniti. Anno 1673. sine compactura. Ára frt —.90
107. Mercator Gerardus. Atlas minor in 4°. Ára frt 1.50
108. De Imperio Magni Mogolis Sive India vera, et Respublica Imperii Romani Germanici in uno Tomo. Ára frt 1.20
109. Molnár Albert (Szenczi). Lexicon Latino Graeco

Ungaricum. Item Dictionarium Ungarico-Latinum. Heidelbergae. 1621. 8°. Ára frt 3.—

(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 513).

110. N a d á n y i J o h a n n e s. Florus Hungaricus. Sive rerum hungaricarum ab ipso exordio ad Ignatium Leopoldum deductarum compendium. Amstelodami. 1663. Joh. a Waesberg. 12°. Ára frt —.90

111. Ovidii N a s o n i s Operum Tomus Secundus, 15 Metamorphoseos libros continens. Amstelodami. Anno 1684. in 12° frt 1.20

112. Ovidii N a s o n i s Metamorphoseos libri 15. Amstelodami. Anno 1670. in 12° frt 1.20

113. Ovidii N a s o n i s poemata. Amstelodami. in 12° . frt 1.20

114. N ó g r á d i M á t y á s. Idvösség Kapuja. Kolozsvár. 1672. ligatura rubra. 4 r. Ára frt 1.50

(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 1133.)

115. S á r p a t a k y N. M i h á l y. Noe Barkaja. Kolozsvár. 1681. ligatura corium rubrum. 4-r. frt 4.72

(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 1264.)

116. Ortelius A b r a h a m u s. Theatrum Orbis Terrarum. Antwerpiae. 1579. in folio. Ára frt 25.—

117. Francisci Foris O t r o k o e s i. Origines Hungariae. Franequerae. Anno 1693. ligatura pergamena, in 8°. Ára frt 1.50

118. Biblia haebraica, et Biblia Novi Testamenti Graeca, Xanti Pagnini Lucensis, in una ligatura. Anno 1584. in fol. Ára frt 12.—

119. P á r i z- F e r e n c z (Pápai). Pax Corporis. Kolosvár. 695. 8-r. Ára frt 1.50

(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 1474.)

120. P a r c u s D a n i e l. Universalis Historiae Ecclesiasticae Medulla. Francofurti. 1633. 8° Ára frt —.90

121. P á z m á n y P é t e r. Keresztyeni Imadsagos Keonyv. Grätz. 1606. 12-r. Ára frt 1.—

(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 403.)

122. Francisci Petrarchae de remediis utriusque Fortunae libri 2. Anno 1613. in 8°. Ára frt 1.50

123. Catullus Tibulus Propertius Poeta, in pergamena

manuscriptus, ex Libris Matthiae Regis Hungariae in 4to. Ára nines kitéve.

124. Petrus Poiret, de eruditione Solida, Superficiaria, et falsa libri 3, cum refutatione Cartesianismi. Amstelodami. Anno 1692. in 8°. Ára frt 1.20

125. Mathaeus Polus Londinensis. Synopsis Criticorum, aliorumque Sacrae Scripturae Interpretum. Ultrajecti. Anno 1684. Volumen V. Ára frt 10.—

126. Matthaeus Polus Londin. Synopsis Criticorum, aliorumque Sacrae Scripturae Interpretum. volumen I. Ultrajecti. Anno 1684. Ára frt . 10.—

127. Pósa házi János. Igazság Istápjá. Sárospatak. 1669. 4 r. Ára frt 1.68

(Lásd Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár. 1096.)

128. Republica et Status Regni Hungariae Lugd. Batavorum. Anno 1634. ligatura pergamena in 12°. Ára . frt 2.50

129. Vegetius Renatus et alii Scriptores antiqui, de re Militari. Venetiae. Anno 1670. Ára frt 2.40

130. Erasmi Roterodami, Colloquia familiaria. Amstelodami. Anno 1633. in 12°. Ára —.90

131. Petrus de Rewa. De Monarchia et Sacra Corona Regni Hungariae Centuriae Septem. Francofurti. 1659. 2°. Á. frt 1.—

132. Joanes Schleidanus. De quatuor Summus Imperiis libri 3. Francofurti. Anno 1672. in 8°. Ára frt 1-20

133. Carolus Scribonius. Orthodoxae Fidei Controversiae liber. Liber 2. de Apostolica fidei Germanis denuncia-
toribus. Antverpiae. Anno 1609. in 8°. Ára frt 1.20

134. Casparus Scioppius. Grammatica, Philosophia. Amstelodami. Anno 1685. in 8°. Ára frt 1.—

135. Casparus Scotius. Magia Universalis Naturae et Artis. in 4to Ára frt 2.—

136. Wolferdi Sengverdii Phylosophia Naturalis. Lugd. Batavorum. Anno 1680. in 4°. Ára frt 1.50

137. Danielis Sennerti, Medicinae Practicae, de Mulierum et infantium morbis liber 4us. Anno 1649. in 4°. Ára frt 1.50

138. Danielis Sennerti, Medicinae practicae liber primus. Anno 1654. in 4°. Ára frt 1.50

139. Danielis Sennerti. Medicinae Practicae Liber

secundus et tertius. Anno 1656. in eadem compactura, in 4°.

Ára frt 2.—

140. Danielis Sennerti. Institutionum Medicinae libri. Vittembergae. in 4°. Ára frt 2.40

141. Friderici Spannheim y F. F. introductio ad Chronologiam et Historiam Sacram. in 4°. Ára frt 1.48

142. Christophorus Sturnius. Collegium experimentale curiosum, in quo primaria hujus Saeculi inventa et experimenta Phisico Mathematica. Norinbergae. Anno 1686 in fol. Ára frt 1.50

143. Acta Comititalia Hungarica Soproniensia, Anno 1681. in 4°. Ára frt 1.20

144. Philippi Spenderi Historia Insignium Illustrium, seu operis Heraldici pars specialis. Francofurti ad Moenum. Anno 1680. in fol. Ára frt 3.60

145. Svada Civilis Oratoriae et Politicae nostratis ingenio accomodata. Vratislaviae. Anno 1679. in 8°. Ára frt 1.—

146. Samuel Szathmár Némethi. Moses explicatus. Claudiopoli. Anno 1696. compactura corium nigrum in 8°. Ára frt 1.—

147. Cornelius Tacitus cum exemplaribus collatus. Amstelodami. Anno 1678. in 12°. Ára frt 1.50

148. Orbis Terrarum Historia Geographica et Civilis. Francofurti ad Oderam. Anno 1685. in 4°. Ára frt 2.—

149. Testamentum Novum Graecae Conscriptum in 12°. Ára frt 1.—

150. Theatrum politicum in quo quid agendum sit Principi quid cavendum accurate describitur. Ára frt 1.50

151. Joannis Traddei Conciliatorium Biblicum. Francofurti, in 8°. Ára frt 1.—

152. Imperii Turcici Status, Regni Algeriani et Tunetani in 12°. Insuper adsunt vilioris notae et diversarum materiarii Libri Nro 63. Ára frt 1.—

153. Compendium Lexici haebraici. Ultrajecti. Anno 1674. in 8°. Ára frt. 1.50

154. Henrici Regii Ultrajectini, Philosophia naturalis. Amstelodami. in 4°. Ára. frt 1.50

155. Joannis Adami Xaverii Schad, Effigies Ducum et Regum Hungariae, in applausum Oblatae, dum Josephus I.

coronatus Hungariae Rex laetatur. Anno 1687. in fol. Compactura corium rubrum, inauratum, in folio. Ára frt 8.—

156. Joannes Van der Muelen. Forum Conscientiae sive jus Polit. Ultrajecti. Anno 1693. in 4°. Ára . . . frt 1.50

157. Joannes Weber. Janus bifrons, seu Speculum Physico. Politicum. Leutschaw. Anno 1662. Ligatura charta figurata in fol. Ára frt 1.50

158. Joannes Adamus Véber. Interesse Caesareum. Salisburgi. Ligatura papyracea florata in 4°. Ára . . . frt 1.—

159. Stephani Vecsei. Samuelis Bochari, Hierozvici, sive de Animalibus Sacrae Scripturae Compendium. in 4° Ára frt 1.50

160. Marci Friderici Vendelini. Theologia de Doctrina vera. Tomi 11 in quarto. Ára frt 113.18

161. M. Fridrici Vendelini, Institutionum Politicarum Libri 3. in 12°. Ára frt 1.50

162. Stephani Verbőczi, Tripartitum Opus juris Consuetudinarii Inclyti Regni Hungariae Anno 1572. in fol. Ára frt 2.—

163. Tripartitum Hungaricum Verbőczi. Ára . . . frt 1.18

164. Biblia Sacra Testamenti Veteris, Sive Libri Canonici Priscaae Judeorum Ecclesiae in fol. Ára frt 7.20

165. De Wit. Chartae Geographicae. Ára. frt 2.38

GABLMAN MIKLÓS XVI. SZÁZADI HADTÖRTÉNETI ÍRÓ MUNKÁIRÓL.

Közl: Szilágyi Sándor.

Az egyetemi könyvtár egyik XVI-ik századi könyvének borítékját szétszedvén, egy XVI-ik századi nyomtatványnak két első levelére akadtam: a címlapra s a bevezető költeményre. A címlap így hangzik:

»Monomachia HungaroTurcica. Daobus Carminum libris conscripta, a M. Nicolao Gabellmanno Megapolitano apud illustriss. D. D. Franciscum de Nadast: perpetuum

terrae Fogaras et Castri ferrensem comitem etc. vivente. Materiam carminis et plurimum suppeditavit illa monomachia, quae LXXXI. anno Calendis May est instituta ad arcem Posanthen in Carpato sitam: licet aliarum quoq. plurimarum rerum expositio Conveniens sit facta: ex qua praesens Hungariae status, et praecipuorum belli ducum virtus, atq. variorum certaminum genera Hungarorum Cum Turcis possint apprehendi. Adiecta sunt etiam duo poemata eiusdem autoris: alterum de insigni victoria Turcica XXI. Augusti iuxta Calend. Greg. proxime reportata: alterum de laudibus regni Hungariae. Typis Johannis Manlii Anno M. D. LXXXVIII. «

Ezután következik az ajánló vers: »Auror ad libellum: quos proceres, illustres regni Hungariae patronos quaerat, ut eorum sub auspicio atque auctoritate tuto in publicum exire possit.

Parue liber nosti Heroem, quem suspicit orbis.

Nadasd, huius adi limina tuta: Vale.

Sed quidago? plures sunt, quos bene caute saluta.

Si modo sideries integrum adire viros.

Bathor, Zryn, Battian, Palfy, Dobbo incluta corda.

Dicas, te Heroas quaerere Pannonios etc. stb. stb.

A következő lap alján kezdődik egy vers »Ad manes Virgili poetae autor« —de ezzel megszakad a munka: a többi hiányzik.

Gabelmannak ez a munkája irodalmunkban épen nem ismeretlen, sőt az elterjedtebb források közé tartozik. Csakhogy íróink mindig a Bél által készített kivonatot s közléseket használják, melyet az a Notitia Hungariae novae II. k. 478 - 484 tett közzé. Bél ott a jegyzetben munkájának két kiadásáról tesz említést: egy paduairól, mely 1590-ben látott világot s egy budairól, mely a Boeckler-féle gyűjteményben látott világot. Ezek tehát az 1558-iknak utánnyomásai — ha ugyan ez az első kiadás — mert a korponai párbaj 1581-ben történt.

Gabelmann a fentközlött címlap tanúsága szerint Nádasdy udvarában élt. Istvánffytól tudjuk, (Historiarium Lib. XXX. az első kiadás 703. lapján) hogy Nádasdy ajánlatára a császár a hosszú török háború alatt hadi történetíróvá nevezte ki, s ő tényleg részt is vett a Mansfeld féle dicsőséges hadjáratban, jelen

volt Esztergom ostrománál s tapasztalatait le is írta következő igen érdekes munkában:

»Mansfeldiana militia hungara. Hęc est: Panegyris et vera methodica narratio de virtutibus, vita, moribus, progressu, disciplina belli. rebus gestis, morte illustrissimi Caroli, magnanimi principis atque comitis in Mansfeld etc. Sereniss-Austriae Archiducis Mathiae, imperatoris belli Hungariae inferioris vicarii.

Onibus neruosa militari prudentia elucescit laboriosa expugnationo Strygonii et Vizzegradi. Sicuti etiam habita praelia cum Turcis et velicationes. Consignata in ipsis Castris Strygoniensibus, Anno M. D. XCV. a Nicolao Gablman qui gloriosiss. Caes. aug. Rodolphi II. iussu interfuit omnibus rebus. Nunc primum, quod iucunde ac prudenter optimi ducis Idea, quavis scripta legantur, typis vulgata. Francoforti, typis Ioannis Collity impensis Páuli Brachfeldy. M. D. XCVII.«

Gabelmann még Mansfeld halála után is a hadseregénél maradt. Ott volt az 1596-iki oct. 23-iki nagy ütközetben is, de ott veszett. »Quo autem casu perierit, in pugna ne aut ejus nocturnae fugae tumultu, incertum est, quum postea a nemine visus, nequequam de eo auditum aut compertum sit,« mondja Istvánffy az i. h.

Gabelmannak mindkét munkája az első rangú források közé tartozik: de míg az elsőt Bél után használhatjuk, az utóbinak a fővárosi könyvtárakban egyetlen példánya van a nemzeti muzeumban. Épen azért nem tartom feleslegesnek bibliographusok figyelmébe ajánlani — hátha valahol felfogják találni egyik vagy másik munkának példányát.

LATIN CORVIN-CODEXEK BIBLIOGRAPHIAI JEGYZÉKE.

Közli : Csontos János.

Körülbelül 400 esztendeje, hogy a tudományos irodalom Mátyás király hirneves könyvtárával foglalkozik, s ennek dacára kénytelenek vagyunk ma is constataálni azt, a mit Dr. Rómer Flóris¹⁾ Ferencz nagyérdemű tudósunk az Akadémia 1876 ik évi nagygyűlésén tartott előadásában mondott; »hogy a Corvina maradványainak rendszeres bírálatilag megállapított jegyzékével még ma sem bírunk.«

Az európai könyvtárakban elszórt corvin-codexek jegyzékét, a külföldi tudósok közül megkísérlették Pflugk²⁾, Schier³⁾, Budik⁴⁾, Vogel⁵⁾, Edward⁶⁾ és Fischer⁷⁾ összeállítani, kísérleteik azonban, az egy Fischert kivéve, nem önálló rendszeres kutatások, hanem a corvin-codexekről az irodalomban elszórt adatok alapján készültek, legnagyobb részt csak a könyvezímek felsorolására szorítkoztak, ennél fogva megbízhatlanok s kevés tudományos becsük van. Így, hogy csak a legkiválóbbakat említsük,

¹⁾ A M. T. Akadémia Évkönyvei XV. köt. I. 41 l. 1877.

²⁾ Epistola ad perillustrem ac generosissimum Vitum Ludovicum a Seckendorf virum de utraque republica meritisimum praeter fata bibliothecae Budensis librorum quoque in ultima expugnatione repertorum catalogum exhibens. Sumptibus Jo. Bielekii bibliopole Jenensis MDCLXXXVIII.

³⁾ Dissertatio de regiae budensis bibliothecae Mathiae Corvini ortu lapsu et interitu. Viennae 1799.

⁴⁾ Entstehung und Verfall der berühmten von König Mathias Corvinds gestifteten Bibliothek zu Ofen. Wien 1840, 17—23.

⁵⁾ Verzeichniss Corvinischer Bibliotheken Handschriften in Serapeum 1849. 18. és 24. sz.

⁶⁾ Memoirs of Libraries 1869 I. 394—404 l.

⁷⁾ König Mathias Corvinus und seine Bibliothek Wien 1879, 26—27 l.

Vogel felsorol jegyzékében 100 s Edward 103 latin, görög és arabs corvin-codexet, ezekből azonban saját kutatásaim alapján kétségtelen corvin-codex gyanánt csak 45-öt fogadhatunk el, a többi kétes s végleges meghatározásuk a jövő buvárlatoknak van föntartva. Alaposabban s a felsoroltak közt a legtöbb kritikával dolgozott Fischer, ki jegyzékében a bécsi, budapesti, wolfenbütteli, lipcei, dresdai, müncheni, göttweigi, erlangeni, berlini, thorni, velencei, florenzi, brüsseli és besanconi könyvtárakból összesen 62 kétségtelen és 53 valószínű corvin-codexet sorolt fel. Ő az egyedüli, ki munkájában nemcsak a könyvek czimeire, hanem azok kiállítására, leveleire és kötésére is volt figyelemmel.

Hazánkiai közül e század elején Kovách-Martinyi Mihály) tett e téren gyöngye kísérletet, ő is azonban a régi csapáson járt, s kimutatásában a külföldi corvin-codexekről inkább analectákat, mint önálló jegyzéket adott s e mellett oly csekély számú corvin-codexet állított össze, hogy munkája alig számba vehető.

Legrendszerezesebben és legtöbb eredménnyel kutattak ez irányban Simonyi Ernő hazánkia és Dr. Rómer Flóris nagyérdemű tudósunk, kik önálló nyomozásaikat az összes corvin-codexekre terjesztették ki. Mig azonban Simonyi összes jegyzeteit Rómernek ajándékozta, ez tovább folytatta kutatásait s 1876-ban az Akadémia nagyülésén »Mátyás király budai könyvtáráról« tartott előadásában »sok évi kutatásainak végeredményeképp« jelenthette, hogy az európai könyvtárakban összesen: 84 kétségtelen corvin-codexet ismer.»

Ezen eredmény a legjelentékenyebb, melyet tudományos kutató a kétségtelen corvin-codexek nyomozásában ekkorig elért, s reánk nézve kiváló becsű azért, mert azt magyar tudós fáradozásainak köszönjük.

Minél nagyobb volt azonban az eredmény, annál inkább nyilvánult a vágy a felkutatott corvin-codexeket részletesebben is ismerhetni, s tudományos köreink többször kifejezték azon óhajtasukat: vajha nagyérdemű tudósunk kutatásainak összeredményét egy tudományos monographiában megismertetné.

Ez óhajtas azonban, nagyérdemű tudósunk sok oldalu el

1) Fragmenta Litteraria Rerum Hungaricarum. Jenae 1808, két füzet.

foglaltsága miatt, csak óhajtás maradt, s a Corvina maradványainak jegyzéket előbbre nem vitte.

Uj lendületet nyert a kérdés a »Magyar Könyvszemle« megindítása által, melyet Fraknói Vilmos történészünk a Nemzeti Múzeum könyvtárában a hazai bibliographia művelésére s a könyvtártani ismeretek terjesztésére 1876-ban alapított, s mely azóta a Corvina maradványainak nyomozásában erélyes irodalmi mozgalmat indított meg, s a Corvina-kérdést uj stadiumba terelte.

Ez újabb irányu mozgalom engem is bevont a corvin-codexek nyomozásába.

Mint a folyóirat kéziratani rovatának vezetője, és hivatalos állásomnál fogva, a középkori kéziratok tanulmányozásával már több évig foglalkoztam, midőn elüljáróim a külföldi könyvtárakban levő magyarországi vonatkozásu középkori kéziratokra hívták fel figyelmemet s felszólítottak, hogy a corvin-codexeket is tegyem tanulmányaim tárgyává. Így kezdtem a Corvina kérdésével behatóan foglalkozni s a Nemzeti Múzeum megbízásából több olasz- és németországi könyvtárban három ízben tettem huzamosb ideig kutatásokat.

Kutatásaimról a »Magyar Könyvszemle« hozott ekkorig több részletet, az összeredményt azonban csak akkor szándékozom teljes bibliographiai apparatussal közrebocsátani, ha a codexek megvizsgálásával teljesen elkészültem.

Addig is azonban időszerűnek tartom azon alkalomból, hogy a jövő ősszel az iparművészeti Múzeum nagyszabásu könyvkiállítást rendez, a külföldi könyvtárakban levő corvin-codexek bibliographiai jegyzékét ezuttal közrebocsátani, hogy tájékoztassam azokat, kik ezen nevezetes codexeket a kiállításnak megnyerni óhajtják.

Mint közleményem czime mutatja, a jegyzékbe csak a latin corvin-codexeket vettem fel, a görögöket és a corvin-incunabulumokat mellőztem.

A görög corvin-codexeket, mint ilyeneket bibliographiai szempontból behatóan még senki sem vizsgálta. Ezeket ekkorig nem a corvin-féle czimer alapján, melylyel nem birnak, sem a corvin-codexekkel egyenlő bőrkötés után, melyet eddigelé csak a lipcei Constantinus Porphyrogenituson lehetett consta-

tálni, hanem hagyományos vagy történeti adatok alapján vindicálták a Corvinának.

Mivel azonban ekkorig sem ezeket, sem a corvin-incunabulákat kutatásaim tárgyává nem tettem, tárgyalásukba ezuttal bocsátkozni nem kívántam.

Kivételt csak a lipcei Constantinus Porphyrogenusnál tettem, mely a latin corvin-codexekkel egyenlő bőrkötéssel bír, s melyet jegyzékembe felvettem azért, hogy kötésére a bibliographusok figyelmét felhívjam.

A jegyzékben foglalt corvin-codexek nagyobb részét magam vizsgáltam át, a többieket mások önálló kutatásai alapján állítottam össze. Kutatásomban szigorú kritikával jártam el s csak oly corvin-codexeket vettem figyelembe, melyekről kétségtelen adatok, milyenek: a Corvin-czimer, a corvin-féle emble-mák, az egykoru corvin-féle kötés, a könyvmásoló feljegyzései, vagy egyéb XVI. századi budai vagy konstantinápolyi származásu jegyzetek bizonyítják, hogy a Corvinából kerültek külföldi könyvesházakba. Így a Fischer által a bécsi kétségtelen corvin-codexek közé számított két kéziratot¹⁾, melyek Zrednai Vitéz János czimerén kívül Mátyás király czimerével is vannak díszítve, nem vettem fel jegyzékembe, mert kétségtelen, hogy ezeket Bekensloer János Esztergomból más kincsekkel együtt magával vitte Salzburgba, honnét azután a császári udvari könyvtárba kerültek. Mátyás czimere pedig az ország jelvényeivel egyesítve úgy szerepel rajtok, mint Magyarország czimere, a mint erre analógiát a bécsi képes krónikában és a gyulafehérvári 1377-ben készült Missáléban találunk. Ezek helyett azonban fölvettem a két modenai eredetű corvin-codexet (23. 24. sz.) melyeket a modenai fejedelem 1848-ban Magyarországnak aján-dékozott, de melyek azóta a cs. udvari könyvtárban rekedtek, s mint egykor a heidelbergi codexek várják a szabadulást. —

Ezek ekkorig még sehol sem voltak ismertetve.

Nem vettem fel továbbá jegyzékembe a csupán Beatrix királyné czimerével díszített codexeket sem, mivel ezeket Beatrix valószínűleg magával hozta Nápolyból, s a rajtalevő czimer az aragoniai fejedelmi ház családi czimere. Csak ott a hol Beatrix

¹⁾ Ciceronis Orationes és Plauti comoediae XX.

czimerével Mátyás király hollós czimere egyesítve jön elő, sorozhatjuk a codexeket kétségtelenül a Corvinába. Így maradt ki jegyzékemből a Konstantinápolyból 1877-ben visszaérkezett Curtius codex is, mely csupán Beatrix czimerével van díszítve, továbbá 26 másféle codex, melyekről Mátyás czimere hiányzik. A visszaérkezett 35 codexből csak 9-et vettem fel jegyzékembe. Kihagytam továbbá jegyzékemből a florenczi Laurentianában levő codexeket, melyek ugyan a colophonok tanúságai szerint Mátyás király számára és megrendelésére 1487—90-ben készültek, de ennek 1490-ben közbejött halála után a Medicik könyvtárába kerültek s czímlapjaikon a Medici család emblemáit és czimerét viselik. Eze ktől bizonyos jogosultságot a Corvinához megtagadni nem lehet, de jegyzékembe, mely csak a kétségtelen corvin-codexekre szorítkozik, ezuttal felvehetők nem voltak.

Ez okból mellőztem sa valószínű Corvincodexeket is, melyeknek számát 200-nál többre tehetjük, mivel ezeket véglegesen csak akkor fogjuk meghatározhatni, ha a kétségtelen corvin-codexek statistikáját tisztába hoztuk.

Bibliographiai jegyzékem 33 könyvtárból összesen 107 corvin-codexet sorol fel, melyekről kétségtelen, hogy a Corvinához tartoznak. A kimutatásban tehát 23 corvin-codexxal több van, mint a mennyit Rómer Flóris Ferencz 1876-ki előadásában kimutatott.

Ezek közt van 87 olyan, melyeknek czímlapján van Mátyás király czimere és emblemái, 1 melynek czímlapja ki van vágva, de az egykoru bársonykötés aranyozott csatjain Mátyás zománczozott czimerét mutatja, 1 melynek czímlapjáról a czímer hiányzik. de az egykoru préselt bőrboritékon Mátyás király köriratos mellképét a hollóval együtt tünteti fel, 1 melynek kétségtelen corvin-provenientiája van, de a czímlapon a czímer ki van vakarva s csak a corvin-féle korona látszik belőle, 1 melynek czímlapján a czímernek szánt hely üresen van hagyva, de egykoru adat bizonyítja, hogy Konstantinápolyból a francia követ útján 1554-ben Brucciolo tulajdonába és ettől a Laurentiánába került, egy melynek czímlapja az első ternióval együtt ki van szakítva, de kétségtelen magyarországi provenientiája, zöld selyem kötése s a másoló feljegyzése mutatja, hogy Mátyás király számára iratott, 1 melynek sem czímlapján sem kö-

tésén nincs Mátyás címere, de egykoru adatok bizonyossága szerint Mária királyné a mohácsi csata után a brüsseli Missálevál együtt Németalföldre magával vitte és 1558-ben II. Fülöp Spanyol királynak ajándékozta, ki azt az Escuriálban helyeztette el, hol az mai nap is őriztetik; végre van 14 olyan codex, melynek címlapja vagy ki van vágva, vagy pedig a címér kivakarva, vagy felülfestve, de vörös préselt aranyos arabeszekkel díszített kötések Magyar és Csehország koronás címérével mutatja, hogy a Corvinából származnak. Így van jegyzékemben összesen 105 olyan codex, melyekről a corvin-féle címér vagy kötés alapján kétségtelen, hogy a Corvinához tartoztak s 2 olyan, melyeket kétségtelen történeti adatok alapján Mátyás könyvtárának vindikálhatunk.

E szám azonban még nem teljes; sőt megvagyok róla győződve, hogy a bécsi, csehországi, római, párizsi, brüsszeli, stockholmi és angolországi könyvtárak beható átkutatásából s a valószínű corvin-codexek átvizsgálásából még szép eredményeket várhatunk. Ha most a jegyzékben foglalt kéziratokat könyvtárak szerint tekintjük, a statisztikai kimutatás ilyen lesz:

Budapesten N. Múzeum könyvtárában van . . .	6	corvin-codex		
» az egyetemi könyvtárban	9	»	»	
» a M.-T.-Akadémiában	1	»	»	
Győrött a püspöki papnöveldében	1	»	»	
Marosvásárhelyt a gróf Teleki-thekában . . .	1	»	»	
Zágrábban a délszláv Akadémiában	1	»	»	
Bécsben a császári udv. könyvtárban	25	»	»	
Göttweigban a benzések könyvtárában	1	»	»	
Prágában az egyetemi könyvtárban	1	»	»	
Salzburgban a cs. kir. tanulmányi könyvtárban	1	»	»	
Münchenben a kir. udv. államkönyvtárban . . .	6	»	»	
Erlangenben az egyetemi könyvtárban	1	»	»	
Jenában az egyetemi könyvtárban	1	»	»	
Thornban a gymnasiumi könyvtárban	1	»	»	
Dresdában a kir. könyvtárban	2	»	»	
Lipcsében a városi könyvtárban	1	»	»	
Pétervárott a császári könyvtárban	1	»	»	

Wolfenbüttelben a Braunschweig-Lüneburg féle

hercegi könyvtárban	8	corvin-codex
Veronában a káptalani könyvtár.	3	» »
Velenczében a sz. Márk-féle könyvt.	3	» »
Modenában az Eszteiek könyvtár.	15	» »
Pármában a királyi könyvt.	1	» »
Milánóban Trivulzio őgróf gyűjteményéb.	2	» »
» Trotti őgrófnő gyűjteményéb.	2	» »
Rómában a vatikáni könyvtár.	1	» »
» a jezsuita rend társházában ¹⁾	1	» »
» a »Collegium Romanum« czimű intézet könyvtár.	2	» »
Flórenzben a Laurentiánában	1	» »
Brüsszelben a királyi, ezelőtt burgundi, könyvtár- ban	1	» »
Párizsban a nemzeti könyvtárban	3	» »
Besangonban a városi könyvtár.	1	» »
Spanyolországban az Escurialban.	1	» »
Ismeretlen könyvtárban	2	» »

Összesen: 107 kétségtelen corvin-codex, melyekből 25, vagyis körülbelül egy negyedrészt a bécsi könyvtárra, 15 a modenaira és 8 a wolfenbüttelire esik.

Ezen 107 corvin-codexből a 72. és 73. sz. veronait Rómer Flóris nagyérdemű tudósunk fedezte fel és az Archaeologiai Értesítőben²⁾ ismertette. Ezenkívül több magyar tudományos folyóiratban és önállóan ismertetett még 16 corvin-codexet, összesen tehát 18-at. Ezekből a 4 római és a pétervárit, melyeket nem láttam, jegyzésem számára felhasználtam. Felhasználtam továbbá Fraknói Vilmos történészünknek a két Trivulzio és az egy florenzi corvin-codexről a Könyvszemlében³⁾ közölt ismertetését és Bartalus István zeneíróknak a göttweigi corvin codexről közölt jegyzeteit,⁴⁾ valamint Horváth Mihálynak a brüsseli corvin-codexről irt

¹⁾ E codex jelenleg a jezsuita rend bécsi társházában van.

²⁾ 1870. évf. 232. l.

³⁾ 1878. évf. 128—131. l.

⁴⁾ Jelentés az austriai kolostorokban tett kutatásairól. A M. Tud. Akad. nyelv- és széptud. értek. közt. 1870. évf. 19. l.

közleményét. Végre a Fischer által közölt jegyzékből átvettem 23 bécsi corvin-codexet.

A többieket közvetlen kutatás alapján és a külföldi irodalomban elszórt adatok kritikai felhasználásával állítottam össze. A modenai Dionysius Areopagita codexet én voltam szerencsés felfedezhetni s ugyanezen könyvtár Valturius de Re Militari, továbbá a veronai káptalani könyvtár egyik Livius-codexét . . . és a salzburgi könyvtárnak Herodianus-codexét én vezetem be ezuttal először az irodalomba.

Hasonlóképen a modenai corvin-codexeknek jegyzékét és a két ismeretlen helyű corvin-codexet én ismertetem meg most először közönségünkkel.

A codexek felsorolásánál különös tekintettel voltam azok minden nevezetesebb jellemvonásaira, s mindenikről röviden irtam annyit, a mennyi egy bibliographiai jegyzék keretébe elfér. S hogy közleményem túlságos hosszú ne legyen, minden egyes codexnél el kellett hagynom az idéző jegyzeteket, különben értekezésem egész füzeté nőtte volna ki magát.

A jegyzékben foglalt codexek egytől-egyik hártján s legnagyobbbrészt a XV. században vannak kiállítva. Hol az iratási évszám kitéve nincsen XV. század értendő. Régibb keletű kézirat csak három van a jegyzékben, és pedig: az escuriali arany Evangelium a XI., a lipcsei Constantinus Porphyrogenitus a XII. s az erlangeni Biblia XIV. századból. A hártja a legtöbb codexben kitűnő minőségű, fehér és sima, s az olasz hártjaipar nagy fejlettségéről tanuskodik.

Az írás kerek, mint a XV. századi olaszországi kéziratokban általában s csak a szertartásos könyvekben, milyen a brüsseli Missale, a vatikáni Breviarium és az erlangeni Biblia, góth. Az escuriali Evangelium arannyal, a páрмаi codex ezüsttel van írva. A jegyzékben foglalt kéziratok legnagyobb része Flórenzben készült, de a másolók nevei és az iratási esztendő csak 25 kéziratban van indikálva. Ezek chronologiai sorrendben a másolókkal együtt így következnek.

Iratási idejére nézve a 35. sz. Corvin-codex a legrégibb. Iratott 1443-ban, másolóját nem ismerjük. — Ezután a 104. számú következik, melyet: Franciscus Presb. florentinus 1457-ben másolt. 1467-ből négy kézirat van: az 1-ső, 14-dik, 17-dik és 39-dik számú, az 1-sőt másolta

Flórenzben Petrus Ceninius, a 14-diknél nincs a másoló neve és az iratási év kitéve, de Vitéz 1467-ben emendálta, a 17. számú, flórenzi termék, de sem ezen, sem a 39. sz. kéziratón a másoló nem nevezte meg magát. 1868-ból valók a 15. és 42. sz. kéziratok, az elsőnek iratási idejéről és másolójáról nincsenek adataink, de Vitéz 1468-ban emendálta, a másodikat másolta Henricus de Amstelredamis alias Sença paura. 1469-ből való 97. sz. Corvin-codex, melyet Bécsben Georgius Kathedralis és Institutoris készítettek. Flórenzben 1477. évben készült a 83-ik számú, de másolóját nem ismerjük. A 35. és 99. számú Corvin-codexeket Sigismundus de Sigismundis szintén Flórenzben másolta és pedig az első 1483-ban, a másodikat 1487-ben. Flórenzben készültek 1484-ben a 61. s 1488-ban a 86. és 89. sz. kéziratok, de a másolók nevei rajtok kitéve nincsenek. 1485-ben iratott a 100. sz. kézirat, másolóját nem ismerjük. A 96. sz. kéziratot Martinus Faventinus presbyter 1487-ben másolta. A másoló neve és az iratási hely hiányzik a 69. sz. kézitről, mely 1488-ban iratott. A 101. sz. Corvin-codexet Antonius Sinibaldus Flórenzben 1488-ban másolta.

Ezekén kívül az iratási hely és év megjelölése nélkül mint másolók említetnek: a 21. sz. codexben: Nicolaus presbyter faventinus, a 37-ben: Jo. Franciscus de Sancto Gemminiano, a 46-ban Leonardus Job, a 48. és 78-ik-ban Joannes Marcus Cynicus, és a 70-ben: Alexander Verasanus. Vagyis összesen két bécsi és 11 olasz könyvmásoló. Ezekhez járul két florenzi könyvárus: Vespasianns Bisticci és Franciscus Sassetus, kik közül az első a 7-ik, s a második 91. sz. kéziratot készítette.

Hogy kik festették a jegyzékben foglalt kéziratok lapjait, lapszéli díszítéseit és kezdőbetűit, eziránt magukban a kéziratokban kevés adatot találunk.

Ezekben mindössze csak Attavantes de Attavantibus és Girolamo da i Libri miniatorok emléke maradt fenn, kiknek neveit 13 kéziratón találjuk megörökítve.

Így Attavantes a 96. és 100. számú codexekbe maga írta be nevét és az évszámot, a 20. 21. 70. 81. 82. 83. 84. és 85. számúakra pedig, az 1-6 levél üres oldalára valószínűleg a

a könyvtáros (librarius), kinél a megrendelés történt vagy más közvetítő feljegyezte hogy: Attavantes festette: »Attavantes pinsit.« Ily feljegyzéssel nem bírnak, de egészen a felsoroltak ízlésében vannak festve: a 22. 23. 25. 47. 59. 60. 61. 62. 67. 68. 86. 87. 88. 99. és 101. sz. codexek, melyeket ezért valószínű Attavantes codexeknek nevezhetünk.

Legtöbb Attavantes-codex van Modenában, hol a kétségtelenekre öt és a valószínűekre három példány esik.

Bécsben kétségtelen van kettő, valószínű négy. Wolfenbüttelben öt valószínű.

Hazánkban sem Attavantestól, sem más nevezetes miniator-tól nincsenek corvin-codexek. A mieink harmadrendű chablon-szerű kiállítású gyári munkák. Másodrendű miniatüreok csak az egy múzeumi Georgius Trapesontiuson vannak. Az Attavantes-féle corvin-codexek közt legszebb és legfényesebb a brüsseli, ezután következik a vatikáni, a velencei, a bécsi Philostratus, a modenai Ambrosius stb. Mindezekről a jegyzékben részletesen szólok.

Girolamo da i Libri-től való a három veronai codex és több más, melyeket még meg kell határozni.

Florenzben a Laurentianában mutatott nekem Anziani könyvtárnok Francesco del Chiericotól több fényesen festett codexet, melyek kiállításukra nézve az Attavantes-félékkel méltán vetélkednek s a jegyzékünkben levő 24. és 89. sz. codexekhez feltűnően hasonlítanak. Azt hiszem tehát nem tévedek, midőn állítom, hogy ezeket is Francesco del Chierico festette. Neki tulajdonítom a wolfenbütteli Psalteriumot is, mely egészen az ő ízlésében van festve.

E három miniatúron kívül, az általam átvizsgált corvin-codexekben, más miniatúrról adatokat nem találtam.

Még azt kívánom megjegyezni, hogy a 22. 24. 60. 65. 69. 76. 89. 96. 97. 99. és 100. sz. corvin-codexek főntartottáktöbbféle alakban (álló, ülő, térdelő helyzetben, lóháton és arany éremben) Mátyás király és Beatrix királyné egykoru arczképeit, melyekből ezeknek iconographiáját biztosan megállapíthatjuk. Így jellemző, hogy Mátyás arczképe mindenhol szakállatlanul jön elő és pedig egyszer földött, kétszer nyílt koronával legtöbbször pedig babérkoszorúval.

A corvin-codexekben leggyakoribb a magyar és cseh-országi jelvényekből egyesített címér, a szívpaizsban az arany gyűrűs hollóval. A holló ilyenkor rendszeren összetett szárnyakkal van ábrázolva; több címérben azonban, egészen úgy amint Hunyadi János némely pecsétjén is, félig kiterjesztett szárnyakkal jön elő. Ha a lapszéli díszítések közt egymagában van, csucsos gyémánt gyűrűvel legtöbbször így látható. Mátyás címere más címér fölé van festve a 14. és 91. codexben; II. Ulászlóé és máséi több codexben, a mint ezt a jegyzékben részletesen feltüntetjük.

Végül a codexek egykoru kötéseiről megjegyzem, hogy leggyakoribbak a préselt vörös bőrkötések, aranyos arabeszkkel és arany bogycokkal; a táblák közepén diszkeretben Magyar- és Csehország koronás címérével s a 2-dik tábla homlokán a könyv címével. Ilyen bőrkötés kisebb-nagyobb változatosságu díszítésekkel van jegyzékemben: 33. Ezek a legjellemzőbbek, mert nyomra vezetik a buvárt akkor is, ha a kézirat címlapja ki van vágva, vagy pedig a címér felülfestve. Ily boritéktáblának hasonmását a jelen füzet mellékletében adjuk.

Megjegyzem még, hogy a 18., 72. és 76. sz. corvin-codexek ily kötésű tábláin a gyűrűs holló jön elő.

Gyakoriak a vörös, kék és zöld bársony, továbbá a vörös, kék és zöld selyemkötések, ezekből van jegyzékünkben 17.

Eredetileg bársonyba vagy selyembe volt kötve a Konstantinápolyból 1877-ben visszakerült 9 corvin-codex és a thorni Naldius, de ezeknek most új kötésük van.

Egyszerű préselt vörös és barna bőrkötéssel bír 6 codex.

Kilencz codexnek kötését nem ismerem. A többiek kötése újabbkori.

Még csak annyit, hogy a jegyzékben foglalt kéziratok a tudományok minden ágából tartalmaznak műveket. Leggazdagabb a theologiai és klasszikai irodalom, e mellett azonban a reáltudományok is szépen vannak képviselve. Így találunk az építészetről két munkát, a földrajzról és csillagászatról ötöt, Valturius hadtudománya pedig két példányban is meg van stb.

Mindezeket, midőn így egybefoglalva, a jövő őszi kiállítás alkalmából közzé teszem, tájékoztatni kívánom a közönséget a stadiumról, melyben a kérdés jelenleg van. Jegyzékem az

első ilyenmü jegyzék irodalmunkban s annyi corvin-codexet sorol fel, a mennyi eddigelé sem a külföldi, sem a hazai irodalomban kimutatva nem volt. A szakférfiu és amateur egyformán meggyőződhetik belőle, hogy az irodalomban ekkorig mily corvin-codexek ismeretesek s egyiknél, vagy másiknál megteheti a maga észrevételeit.

Óhajtjuk, hogy e jegyzék a Corvina-kérdés tisztázásához járuljon, s kétszeresen óhajtjuk, hogy az illetékes körök ismert erélyének és buzgalmának sikerüljön, Mátyás király könyvtárának maradványait minél teljesebb számban, bár rövid időre is, az ősz kiállításnak megnyerni.

Az érkezőket 400 évi távollét után előre üdvözljük s meg vagyunk győződve, hogy vizsgálatásuk itt az ország fővárosában fontos mozzanatot fog képezni hazánk művelődéstörténetében.

Ezek után adjuk a latin corvin-codexek jegyzékét, könyvtárak szerint összeállítva ilyen sorrendben:

I.

A Nemzeti Múzeum könyvtárában Budapesten.

1. Curtius Ruffus: *Derebus gestis Alexandri Magni*. Egyszerű kiállítású hártakézirat, arabeszk lapszéli díszítésekkel, arabeszk négyszögbe foglalt arany initialékkal, a címlapon Mátyás király hollós czímerével. Ivért, 175 levél. Egykoru kötése: vörös bőr, préselt díszkezzel, arany virágos díszítésekkel és bogyókkal, a táblák közepén Magyar- és Csehország koronás czímerével. A második tábla felső szélén nagy arany betűkkel a könyv címe olvasható. Vágása: aranyos, benyomott rózsákkal. A kéziratot Flórenczben 1467-ben Petrus Cenninius másolta. A hazai és külföldi irodalomban ismeretes. E codex 2-ik borítéktáblájának hasonmását jelen füzetünk műmelléklete hozza.

2. C. Sallustius Crispus: *De Conjuratone Catilinae*. Hártakézirat, az előbbinél egyszerűbb kiállításban, a címlapon Mátyás czímerével. 8-adr. 79 l. Egykoru préselt barna bőrkötés, aranyos díszítés cím és címer nélkül. A hazai és külföldi irodalomban ismeretes.

3. S. Augustinus: *De Civitate Dei libri XXII*. Nagy ivértű fényes kiállítású hártakézirat, mely minden le-

vel é n fényes lapszé li arabeszk diszítést mutat fel, 430 l. Initialé i aranyosak s arabeszk e kbe vannak foglalva. C z í m - lapja ki van vágva. Eredeti kötése vörös bársony, művészi kiállítá su aranyozott kapcsokkal, melyekben Mátyás király zománczba foglalt czímere látható. Vágása arany alapon színes guirlandokkal van diszítve, s az oldalrészen nagy betűkkel a könyv czímét mutatja. A kéziratot Petrus Middelburg de Zeelandia másolta. A hazai és külföldi irodalomban ismeretes.

4. Georgius Trapezuntius Cretensis: Libri Rhetoricorum V. Ivrtű, 120 levélből álló hárt yaké z í rat, fényes czímlappal, mely kiállítá sá ra nézve a corvincodexek ismert diszíté seitől egészen eltér, s a diszkeretben több csinos miniaturret s Mátyás czímerét mutatja. A kézirat többi része azonban igen egyszerű, minden dí sz t nélkü lö z, s egyetlen egy arany initialé sincs a codexben. Az egykoru violaszí nű bársony kö té sből csak kis foszlányok maradtak meg. Vágása olyan, mint az elő ző codexé. A hazai és külföldi irodalomban ismeretes.

5. Polybii Historiarum Libri e graeco in latinum per Nicolaum Perotti traducti. Egyszerűbb hárt yaké z í rat arabeszk lapszé li diszíté sekkel, a czímlapon Mátyás czímerével. Iv r. 198 l. Egykoru violaszí nű bársony kö té s, a 3. és 4. sz. kéziratoké hoz hasonló vágással. A hazai és külf. irodalomban ismeretes.

6. Plautus: Comediae XX. Az elő bbihez hasonló í zlésben kiállított és kötött hárt yaké z í rat Mátyás czímerével, melyet kétfelől M. és A. betű környez, (Mathias Augustus.) Iv r. 281 l. A hazai és külf. irod. ismeretes.

II.

A budapesti egyetemi könyvtárban.

7. Theophrastus: De Historia Plantarum libri decem e graeco in lat. a Theodoro Gaza trad. Csinos kiállítá su hárt yaké z í rat, ívrét 250 lev. arabeszk diszíté sekkel, arany initialé kkal, a czímlapon Mátyás czímerével. Eredetileg violaszí nű bársonyba volt kötve, mostani kö té se vörös bőr. Vágása olyan, mint a 3-ik sz. corvincodexé. Az elő levé len

egykoru kéztől a könyvárus neve olvasható: »*Vespasianus Florentinus Fecit Fieri Florentie.*« A hazai és külf. irod. ismeretes.

8. M. T. Ciceronis In C. Verrem Orationes. Nedvességtől sokat szenvedett hártakézirat egyszerűbb kiállításban. Ivr. 166. l. A címlapot arabeszk lapszéli diszítések ékesítik. Itt van Mátyás czimere M. A. betűkkel. Egykoru kötését nem ismerjük, mostani kötése vörös bőr. Vágása olyan, mint az előző kéziraté. A hazai és külf. irod. ismeretes.

9. Clementis Papae Itinerarium. A legkevésbé jól conservált, de műízléssel kiállított corvincodex, ivr. 134 l., két fényes címlappal, több lapszéli arabeszk diszítéssel és arany kezdőkkel. A címlapon van Mátyás czimere M. A. betűkkel. Eredetileg vörös bársonyba volt kötve, mostani kötése zöld bőr. Vágása mint az előbbi kéziraté. A hazai és külf. irod. ismeretes.

10. Eusebii Pamphili Chronica. Egyszerű kiállítású hártakézirat, arabeszk címlappal és Mátyás czimerével. Ivr. 77 l. Egykoru vörös bársony kötését ujabbban vörös bőrrel cserélték fel. Vágása arany. A hazai és külföldi irodalomban ismeretes.

11. Eusebii Pamphili: De evangelica Praeparatione libri XIV. Arabeszk diszítésű címlappal és arany initialékkal bíró kézirat, ivr. 182 l., egyszerűbb kiállításban. A címlapon van Mátyás czimere M. A. betűkkel. Eredetileg violaszínű bársonyba volt kötve, mostani kötése zöld bőr, aranyos és virágos diszítéssel, mint a 3. sz. codexen. A hazai és külf. irod. ismeretes.

12. Scriptores Historiae Augustae. Emilii Probi. De Excelentibus ducibus Exterarum Gentium. Plinii Secundi: Liber Illustrium Virorum. Nagy gondnal kiállított hártakézirat az egyszerűebbek fajtájából. Ivr. 178 l. Van arabeszk diszítésű címlapja és számos arany initialéja. Mátyás czimere körül M. és A. betűk. Eredetileg bársonykötése volt, melyet ujabbban vörös bőrrel cseréltek föl. Vágása olyan mint az előbbi codexé. A haz. és külf. irod. ismeretes.

13. Silius Italicus: De secundo Bello punico

libri XVII. Jól conservált hártakézirat, minden tekintetben az előbbihez hasonló. Ivrét 185 lev. A hazai és külföldi irod. ismeretes.

14. *Cornelii Taciti: Annal. et Historiar. Libri. Egyszerű kiállítású hártakézirat, ívr. 185 l., arabeszk diszítésű czimlappal és arany initialékkal. A czimlapon Mátyás czimere egy másik czimer fölé van festve, a czimer körül M. és A. betűk. A kéziratra kiváló irodalomtörténeti fontosságot kölcsönöz azon körülmény, hogy azt Vitéz János esztergomi érsek 1467-ben használta, de mint az utolsó lapon vörös tintával sajátkezűleg megjegyzi: »Jo Ar. (Ioannes Archiepiscopus) Legi transcurrendo 1467. sed mansit in emendatus« csak futólagosan olvasta, de nem javította. Egykor violaszínű bársonyba volt kötve, jelenlegi kötése vörös bőr. Vágása mint az előbbinél. A haz. és külf. irod. ismeretes.*

15. *Tertullianus: Adversus Marcianum Libri Quinque. Hártakézirat az előbbihez hasonló ízlésben, ívrét 179 l., a czimlapon Mátyás király M. és A. betűs czimerével. A kézirát végén van Vitéz János egykoru jegyzete, melyből megtudjuk, hogy a kézirátot Nyitrán 1468. június 3-ikán javította. »Finivi transcurrendo Nitrie die 11. Junii 1468. emendare bene non potui, propter in emendatum exemplar.« Eredetileg violaszínű bársony kötése volt, mostani kötése zöld bőr. Vágása mint előbb. A hazai és külf. irodal. ismeretes.*

III.

A M. T. Akadémia könyvtárában Budapesten.

16. *Ludovicus Carbo: Dialogus de Mathiae Regis laudibus Mathiae dicatus. Egyszerű kiállítású hártakézirat, 8-adr. 40 l., arabeszk diszítésekkel és arany kezdőkkel. A czimlapon Mátyás czimere. Egykoru vörös selyem kötés arany vágással. A haz. irod. ism.*

IV.

A győri püsp. papnövelde könyvtárában.

17. *Blondi Foro Juliensis Romae instauratae libri tres. Egyszerűen kiállított hártakézirat arabeszk lap-*

széli diszítéssel, arany initialékkal, a címlapon Mátyás czimerével. 4-edr. 99 l. Iratott Florenzben 1467-ben. Egykoru barna préselt bőrkötés arany vágással. A hazai irod. ismeretes.

V.

A marosvásárhelyi gróf Teleki-féle könyvtárban.

18. Cornelii Taciti: *Annalium et Historiarum libri*. Egyszerű codexek izlésében kiállított hártayakézirat, 4-edr. 191 l., a címlapon Mátyás czimerével. A címlap felső lapszélén ezen egykoru feljegyzés áll: »Beati Rhenani sum, Nec muto Dominum. Ex dono Jacobi Spigellii jure consulti. Anno Salut. M. D. XVIII.« Egykoru kötése vörös préselt bőr arany arabeszkkel és vágással. A táblákon a szokásos czimerpaizs helyén domboru kiállításban arany gyűrűs holló jön elő, mely a paizsot egy maga kitölti. A második tábla felső szélén arany betűkkel a könyv czime olvasható, mint az 1-ső sz. corvin codexen. A hazai és külf. irod. ismeretes.

VI.

A zágrábi tud. Akadémia könyvtárában.

19. Hilarius Pictaviensis de Trinitate. Egyszerű kiállítású kártyakézirat, arabeszk lapszéli diszítéssel, arany kezdőkkel, a címlapon Mátyás czimerével, 4-edr. A hazai irod. ismer.

VII.

A bécsi cs. udvari könyvtárban.

[20. S. Augustini *Epistolae et aliorum* m. Nagy ívrétű hártayakézirat 381 levélből, két művészi kiállítású címlappal, kitűnő miniaturekkel és a corvin-féle emblemákkal.¹⁾ A

¹⁾ Ezen emblemák, melyek hol teljes, hol kisebb számban, de leginkább az Attavantestől, vagy ennek tanítványaitól festett corvin-codexeken jönnek elő, a következők: arany hordó, arany vedreskut, égi teke, méhkas, homokóra, aranykova aczéllal, csucsos gyémántgyűrű, farkát nyaka köré tekerő sárkány, aranygyűrűs fekete holló, két egymás fölötti arany korona stb.

czimlapon van Mátyás czimere. Festette Attavantes, a mint ezt az első levélen olvasható, egykoru feljegyzés jelzi: »Attavantes pinsit.« Egykoru vörös préselt bőrkötés aranyos arabeszkekkel és arany vágással úgy, mint az 1. sz. corvin-codexen. A külföldi irodalomban ismeretes.

21. S. Hieronymi Commentaria in Ezechielem Prophetam. Attavantestől festett, hárttyakézirat, ívr. 333 l. Fényes művészi kiállítás két czimlappal, kitűnő miniaturekkel corvin-féle emblemákkal és Mátyás czimerével. Az előlevélen egykoru kéztől áll: »Attavantes pinsit.« A kéziratot Nicolaus presbiter Faventinus másolta. Az előbbihez hasonló kötés és vágás. A külföldi irodalomban ismeretes.

22. Philostrati Heroica, Icones, Vitae Sophistarum ab A. Bonfino traductae. Attavantestől festett fényes kiállítású hárttyakézirat, ívr. 171. l., két czimlappal, kitűnő miniaturekkel és corvin-emblemákkal. Kötése és vágása mint előbb. A czimlapon van a czimer s arany medaillonban Mátyás és Beatrix mellképe. Az elsőn ezen körirat olvasható: »Mathias Rex Ung. Boe. q. et dux Austrie.« A külf. és hazai irod. ismeretes.

23. S. Joannis Chrysostomi Omeliae in Epistolam Pauli I-am et II-am ad Thimotheum etc. Attavantes izlésében fényesen festett hárttyakézirat, ívr. 155 l., kitűnő miniaturekkel, arany polychrom initialékkal és Mátyás czimerével. A lapszéli díszítésben a corvin-féle emblemák vannak. Kötése mult századi barna bagaria bőr az esztei fejedelmi család czimerével és eredeti arany vágással. Sem a külföldi, sem a hazai irodalomban ekkorig ismertette nem volt.

24. S. Hieronymi Explanatio in Epistolas S. Pauli ad Galatas. A legfényesebben kiállított hárttyakéziratok egyike, Francesco del Chiericotól. Ívrét, 258 l. Van művészi kivitelű kettős czimlapja, vagy 20 lapszéli díszítése, melyeken miniaturek, corvin-féle emblemák, hadi jelvények, cameák és allegorikus képek kitűnő összhangzásban jönnek elő. Mátyás király czimerével a kéziratban több helyütt találkozunk; a czimlapon arany medaillonban van Mátyás és Beatrix mellképe. Kötése és vágása egészen olyan, mint

az előbbi kéziraté. Sem a külföldi, sem a hazai irodalomban eddig ismertette nem volt.

25. S. Athanasius: *Commentarius in epistolas S. Pauli e graeco in lat. trad. a Christophoro de Persona*. Nagy fénnnyel és kitűnő műizléssel kiállított hártayakézirat, melynek lapszéli díszítéseiben ugyanazon stílusú miniature-eket és emblémákat találjuk, mint az Attavantes által festett corvin-codexekben. Nagy ívrét 346 l. A címlapon Mátyás czimere felül van festve két más czimerrel, de az egykoru vörös bőrkötés arany arabeszkjei közt a magyar pólyák és cseh oroszlánból összetett koronás czimer még látható. (L. az 1-ső sz. Curtius codexet.) A külföldi irodalomban ismeretes.

26. *Antiphonale*. Legnagyobb ívrétű hártayakézirat, kitűnő miniaturekkel, Mátyás és Beatrix czimerével. Egykoru kötését nem ismerjük, mostani barna bőrkötése a múlt században készült. A külf. irod. ismeretes.

27. Asconius Pedianus *Enarrationes in Ciceronis Orationes*. Egyszerű kiállítású hártayakézirat, 4-ed r. 80. l., arabeszk díszítésekkel és arany initialékkal. A címlapon nincs Mátyás czimere, de a barna préselt bőrkötés közepén ott találjuk Magyarország és Csehország koronás czimerét ugymint a többi bőrkötésű corvin-codexeken. (L. az 1. sz. corvin-codexet.) Egykoru aranyvágás. A külf. irod. ismeretes.

28. J. Basilius *contra Eunomium de divinitate filii et Spiritus Sancti cum praef. Bessarionis et interpret. Georgii Trapesuntii*. Hártayakézirat az előbbihez hasonló kiállításban, 4-edr. 156 l. A címlapon Mátyás czimere. Egykoru préselt barna bőrkötés arany vágással. A külf. irodalomban ismeretes.

29. S. Basilius *Homiliae in Hexahemeron in latinum conversae ab Eustachio Diacono*. Egyszerű kiállítású hártayakézirat 4-edr. 42 l. A címlapon Mátyás czimere ki van vakarva, de az arany korona még felismerhető. Közönséges sárga bőrkötés arany vágással. A külföldi irod. ismeretes.

30. S. Bernhardus *Clarevallensis de Consideratione ad Eugenium II. Libri*. Hártayakézirat 4-edrétben, 71 l., egyszerű arabeszk díszítéssel és arany initialékkal.

A czimlapon Mátyás czimere. Egykoru vörös préselt bőrkötés gazdag arany arabeszkekkel és arany vágással, mint az 1-ső sz. corvin-codexen. A külf. irod. ismeretes.

31. Catulli Tibulli et Propertii carmina. Az előbbihez hasonló kiállítású hártaykézirat, ívrét 171 l. Egykoru vörös bőrkötés arany vágással, a borítéktáblán Szavojai Eugen czimerével, kinek birtokába Apafy Mihály könyvtárából jutott. A hazai és külf. irod. ismeretes.

32. Chalcidius, Alti vidus: de immortalitate animae. Olyan mint a 30. számú kézirat, ívrét 82 l., egykoru barna bőrkötéssel és arany vágással. A külf. irod. ism.

33. S. Chrysostomi Homiliae XLIV in Matheum e graeco in lat. conversae. Hártaykézirat egyszerű kiállításban, arabeszk díszítésekkel és arany kezdőkkel. Ívrét 333. l. A czimlapon nincs Mátyás czimere, de az egykoru vörös préselt bőrkötésen az arany arabeszkek közt, a táblák közepén ott van Magyar- és Csehország koronás czimere, mint az 1. sz. corvin-codexen. Arany vágás. A külf. irod. ismeretes.

34. S. Chrysostomus Libri VI. Dialogorum et Basilii de dignitate sacerdotali in latinum conversi. Hártaykézirat egyszerű kiállításban arabeszk díszítéssel és arany initialékkal. Ívrét 66 l. A czimlapon Mátyás czimere. Egykoru vörös préselt bőrkötés arany arabeszk díszítésekkel és arany vágással, mint az előző codexen. A külföldi irodalomban ismeretes.

35. Cyrilli Episcopi: Speculum Sapientiae e graeco in latinum translatum. Negyedrében 1443-ban kiállított, az előbbihez hasonló hártaykézirat, 72 l. A czimlapon az alsó lapszél, hol Mátyás czimere volt, ki van vágva, de az egykoru vörös préselt bőrkötésen ott van Magyar- és Csehország koronás czimere, mint a többi hasonló kötése corvin-codexeken. A külf. irod. ismeretes.

36. S. Hieronymus in Matheum Marcum et Ecclesiasten commentarius etc. Hasonló kiállítású hártaykézirat a czimlapon Mátyás czimerével. Ívrét 328 l. Egykoru kötése vörös préselt bőr gazdag arany arabeszkekkel és kímetszett díszítésekkel, aranyvágással. Másolta 1483-ban okt. 19.

Sigismundus de Sigismundis. A külf. irodalomban ismeretes.

37. Titi Livii Patav. Historiarum Decas I. Hártyakézirat az egyszerűbbek izlésében, ívr. 231 l., arabeszk díszítéssel és arany kezdőkkel. Másolta Jo. Franciscus de sancto Geminiano. A czimlapon a magyarországi pólyák és csehországi oroszlánból összetett czimerpaizsból Mátyás király hollós szív pajzsa hiányzik; de a czimer oldalain ott állanak az ismeretes M. és A. betűk. Eredeti kötését nem ismerjük, jelenleg bőrbbe van kötve, vágása azonban (arany alapon színes guirlande-ok) a régi. A külf. irod. ismeretes.

38. Marcellini, Gennadii, Isidori, Ildefonsi toletani nonnulla opera. Hasonló kiállítású mint az előbbi, a czimlapon Mátyás czimerével. Negyedré 73 l. Egykoru kötése vörös bőr gazdagon aranynyal préselve és zöld arany és kék pontokkal díszítve. Vágása arany. A táblák közepén az ismeretes czimer. A külf. irod. ismeretes.

39. Claudii Ptolemaei Magnae compositionis Libria Georgio Trapesuntio traducti. 1467-ben fényesen kiállított hártyakézirat ívr. 212 l., arabeszk díszítésekkel, csinos miniaturekkel és számos csillagászati ábrával. A czimlapon Mátyás czimere. Ujabbkori disznóbőrkötés. A külföldi irod. ismeretes.

40. Fabius Quintilianus: Institutionum Oratoriarum libri XII. Kiállítására nézve az előbbihez hasonló. Ívr. 278 l. A czimlapon Mátyás czimere ki van vakarva, de az egykoru vörös bőr táblákon az aranyos arabeszek közt a magyar- és csehországi koronás jelvények határozottan láthatók. Arany vágás. A külf. irod. ismeretes.

41. Papirius Statius: Sylvarum libri V. Negyedré az 1-ső sz. corvincodexxal egyenlő kiállítása és kötése hártyakézirat, 56. l. A külf. irod. ismeretes.

1291 42. Thomae Aquinatis Catena Aurea seu continuum in Lucae Evangelium. Hártyakézirat egyszerűbb kiállításban; ívr. 205 l., arabeszk lapszéli díszítésekkel és arany kezdőkkel. Másolta 1468-ban Henricus Amstelredamensis alias Sença paura. A czimlap Mátyás czimerével együtt ki van vágva. Az egykoru vörös préselt bőrkötésen azonban

arany arabeszek közt ott találjuk Magyar- és Csehország koronás czimerét mint a többi corvincodexeken. A külf. irod. ism.

43. Virgilius Maro: *Ecclogae, Georgicorum libri IV. Aeneidos libri XII.* Mindenben az előbbivel egyenlő kiállítású hártaykézirat, ívr. 252 l. A külf. irod. ism.

44. *Poetae Christiani Geneologia Deorum carmine Hexametro. E Dione Cassio oratio in funere Julii Caesaris per Baptistam Guarinum translata etc. Baptistae Guarini oratio scholastica in apertione Gymnasii Ferrariensis anno 1453.* Nedvességtől és penésztől sokat szenvedett hártaykézirat, ívr. 35 l. egyszerűbb kiállításban. A czimlap, hol Mátyás czimere szokott lenni, ki van vágva. A restaurált kötésre ragasztott régi bőrboríték azonban megegyez a convincodexek többi bőrkötéseivel. Vágása arany. A külf. irodalomban ismeretes.

VIII.

A salzburgi csász. kir. tanulmányi könyvtárban.

45. *Herodianus historiarum libri octo per Ant. Bonfinum e graeco in latinum traducti et Mathiae regi dicati.* Egyszerű kiállítású corvincodex, melyről kétségtelen, hogy Magyarországból, (valószínűleg a Vitéz-féle Tertulianus codexx-el) került Salzburgba. Ívrét 128 l. A czimlap, hol Mátyás czimere szokott lenni és az egész első ív, (ternio) ki van tépve. Egykoru zöld selyem kötése azonban hasonló a 64. sz. wolfenbütteli Marsilius Ficinus codexéhez, s a másoló (Jo. Franciscus Comes Augustalis) a könyv végén kijelenti, hogy a kéziratot Mátyás iránti tiszteletből ennek számára másolta. Arany vágás. Az irodalomban ekkorig ismeretlen, a tudományos közönség jelen közleményünkben találkozik vele legelőször.

IX.

A göttweigi benczések könyvtárában.

46. *Bessarionis Cardinalis liber super eo Evangelii sic eum volo manere quid ad te, latine per Leonardum Aretinum traductus.* Egy-

szerű kiállítású hártakézirat, ivr, 56 l., arabeszk diszitással, arany kezdőkkel, a címlapon Mátyás címerével. Másolta: Leonardus Job. Egykoru barna préselt bőrkötés, a táblák közepén Magyar- és Csehország koronás címerével. A hazai és külföldi irod. ismeretes.

X.

A prágai egyetemi könyvtárban.

47. *Thomae Aquinatis Commentarius in librum de coelo et mundo.* Kettős címlappal bíró hártakézirat, ivr. 209. l.; Rómer Floris szerint Attavantestől vagy ennek tanítványától festve. A címlapon gyönyörű miniature-k és a szokásos corvin emblemák vannak, Mátyás címerével. Kötése egykoru vörösbőr préselt aranyos diszítésekkel és kivágott czirádákkal. Ezek fölött Magyar- és Csehország koronás címere. A hazai és külföldi irod. ismeretes.

XI.

A drezdai királyi könyvtárban.

48. *Valturius de re militari.* Ívrétű 235 levélből álló kártakézirat fényes diszitésű címlappal, Mátyás címerével és száznál több hadászati színes illustratióval. A kézirat végén a másoló kezétől olvasható: »*Joannes M. Cynicus fieri curavit.*« Egykoru kötését nem ismerjük, mostani disznóbőr kötése a XVII. századból származik. A külföldi és hazai irod. ismeretes.

49. *Ciceronis Epistolae familiares.* Negyedrébten kiállított kártya kézirat 257 l. Minden tekintetben a jegyzékünkben 1. sz. a. felsorolt Curtiussal egyenlő. A külf. és hazai irod. ismeretes.

XII.

A lipcei egyetemi könyvtárban.

50. *Constantinus Porphyrogenitus de Caerimoniis aulae Byzantinae libri II.* XII. századi görög hártakézirat ivr. 263 l., jegyzékünkben az egyedüli, mely

görög nyelven van írva. A címlapon nincs Mátyás címere, de egykorú vörös bőrkötése egészen olyan, mint a többi corvinco-dexeké, s a táblákon levő Magyar- és Csehország címere két-ségtelenné teszi, hogy a Corvinából származik. Egykoru arany vágás. A hazai és külföldi irod. ismeretes.

XIII.

A müncheni kir. udvari könyvtárban.

51. *Agathias de Bello gothorum per Christophorum Persona e graeco in latinum traductus et Mathiae regi dicatus.* Egyszerű izlésben kiállított hártakézirat, ivr. 168 l., arabeszk díszítésekkel és arany kezdőkkel. A címlapon Mátyás címere. Egykorú vörös selyem kötés, arany vágással. A külf. és hazai irod. ismeretes.

52. *Aur. Cornelius Celsus de medicina.* Egyszerű kiállítású hártakézirat, ivr. 204 l. Mátyás címere körül M. és A. betűk. Egykorú kötése violaszínű bársony, és színes guirlandokkal díszített vágás. A külf. és hazai irod. ismeretes.

53. *Beda Venerabilis De natura rerum.* Seneca *Quaestiones naturales.* Oly kiállítású hártakézirat, mint az előbbi, ivr. 72 l. A címlapon Mátyás címerében a szívpaizs hollója felül van festve fehér sassal (II. Ulászló címere) s a címer két oldalán volt M. és A. betűk W. és R. (Wladislaus Rex) betűkre vannak változtatva. Egykorú vörös bőrkötés, préselt díszítésekkel, az első táblán kék paizsban arany sas, a másodikban, Magyar- és Csehország koronás címere. Aranyvágás. Az első tábla belsején ezen egykoru feljegyzés olvasható: »*Notabili viro D. Johanni Jacobo Fuggero dno a Kirchberg et Weissenhorn etc. Bedam de natura rerum olim a serenissimo Wladislao (eredetileg Mathia volt, de ez most keresztül van törölve) Hungariae Boemiaeque rege in deliciis habitum Georgius Hermannus observantiae et honoris ergo D. D. anno 1544.*« A külf. és hazai irod. ismeretes.

54. *Historia Bononiensis.* Hártakézirat 4-edrétben, 62 l. egyszerű kiállításban, lapszéli arabeszk díszítésekkel, arany kezdőkkel és Mátyás címerével. Egykorú kötése vörös préselt bőr, a táblák közepén Magyar- és Csehország címeré-

vel. Aranyvágás. Ezen valamint a következő 55. és 56. számú Corvin-codexeket a müncheni kir. állami könyvtár kéziratai közt Dr. Meyer Vilmos odavaló könyvtári titkár fedezte fel s a »Magyar Könyvszemle« 1878 ki folyamában ismertette. A külföldi irodalomban ismeretlenek.

55. *Orationes Demosthenis a Leonardo Aretino lat. traductae.* Mindenben olyan, mint az előbbi.

56. *Aristeas de interpretatione septuaginta interpretum per Mathiam Palmierum e graeco in lat. versi.* Kiállítására nézve az előbbihez hasonló, egykoru kötése kék selyem.

XIV.

Az erlangeni egyetemi könyvtárban.

57. *Biblia vulgata cum prolegomenis Hieronimi.* Irmischer szerint XIV. századi, góth betűkkel írt ívrétű hárttyakézirat 476 l., igen csinos kiállításban, ízléses miniaturekkel és aranyos kezdőkkel. Különös figyelmet érdemel a kézirat egykoru préselt bőrkötése, mely a velencei XV. századi Capitularék ízlésében domborművű diszítéseket mutat fel; és pedig a táblák közepén Mátyás király medaillonszerű arczképét »Mathias rex« körirattal és a négy sarokban arany ágon álló fekete hollót aranygyűrűvel. Vágása arany. E kötés a corvincodexek közt egyedül áll. A külf. és hazai irod. ismeretes.

XV.

A jenai egyetemi könyvtárban.

58. *Baptistae Guarini de ordine docendi ac studendi.* Egyszerű kiállítasu hárttyakézirat 8-ad rétbén 34 l., arabeszk lapszéli diszitással, a címlapon Mátyás címerével. Egykoru préselt barna bőrkötés. A külföldi és hazai irodal. ismeretes.

XVI.

A wolffenbütteli hercegi könyvtárban.

59. *Bartholomaei Fontii opera Mathiae Regi dicata.* Attavantes ízlésében kiállított hárttyakézirat, kettős

címlappal, fényes lapszéli diszítésekkel, miniaturekkel, corvin-féle emblemákkal, s a címlapon Mátyás címérével. Ivrét 194 l. Egykorú vörös bársonykötés aranyvágással. A külf. és haz. irod. ism.

60. Marsilii Ficini Epistolarum libri VIII. a Philippo Valore Mathiae dicatae. Kiállítására és kötésére mindenben az előbbihez hasonló. Ivr. 303 l. A címlapon arany medaillonban van Mátyás s Beatrix arczképe. A külf. és haz. irod. ismer.

61. Sinesii Platonici de vaticiniis omniorum e graeco in lat. per Marsilium Ficinum translatus cum praefatione Philippi Valoris ad Mathiam regem. — Marsilii Ficini Libri duo (II. et IV.) Epistolarum ad Mathiam Regem. Ivrétű, 127 levélből álló hártyakézirat, Mátyás és Beatrix arczképét kivéve, mindenben az előbbivel egyenlő. Íratott Florenzben 1484-ben. Egykorú kötése vörös selyem. A külf. és hazai irod. ismeretes.

62. Prisciani Lydi interpretatione in Theophrastum de sensu a Marsilio Ficini in lat. traducta. Egészen olyan, mint az 59. sz. corvinox 4-edrétben 145 l. A külf. és hazai irod. ismer.

63. Psalterium Davidis Prophetarum. Pazar fénynyel és kitűnő műziséssel kiállított hártyakézirat, 8-ad rétből 119 l., valószínűleg Francesco, del Chiericotól. ¹⁾ A címlap a florenzi könyvfestészeti iskolának egyik remeke, kitűnő miniaturekkel és diszítésekkel s alul Mátyás és Beatrix összetett címérével, miből következtetjük, hogy a psalterium Beatrix királyné használatára készült. Egykorú kötése vörös bőr aranyos és préselt dombozművű kiállításban, a táblák közepén Mátyás király kitűnően előállított címérével. A címer fölötti korona mákszem nagyságú rubinokkal van diszítve, melyek a címernek nagy fényt kölcsönöznek. E psalteriumnak szakasztott mása, mely valamikor IV. Albrecht bajor hercege volt, jelenleg a müncheni könyvtárban van s 1485-ben Antonius Sinibaldus másolta. A külf. és haz. irod. ismer.

64. Marsilii Ficini Epistolarum liber III. et IV. Ivrétben 148 levélből álló hártyakézirat egyszerűbb kiállításban, mely a műziséssel készült címlapon Mátyás király címérét a

¹⁾ Eddig Attavantesének tartották.

következő szokatlan összeállításban tünteti fel. A négyelt paizsban az első mezőben van a gyűrűs holló, másodikban a magyarországi pólyák, a harmadikban a cseh oroszlán, negyedikben sárkány. Ily összeállításban Mátyás címere más corvinco-dexben nem jön elő. Egykorú zöld bársony kötés aranyvágással. A külf. és haz. irod. ismer.

65. *Alexandri Cortesii Laudes bellicae Mathiae regi dicatae*. Nagy fénynyel és műízléssel kiállított hártýakézirat, kitűnő miniaturekkel. Ivrét 32 l. A címlapon nagy bronzszínű medaillonban van Mátyás arc képe a következő körirattal: »*Mathias Rex Hungariae Bohemiae*,« az alsó lapszélen pedig a címer mellett miniature-ben egy jelenet, mely Mátyást lóháton a magyarok élén ábrázolja, a mint csatába a törökök ellen vonul. Egykorú vörös selyem kötés, aranyvágással. A külf. és haz. irod. ismeret.

66. *Johannis Tolhopf Stellarium*. Egyszerű kiállítású hártýakézirat ivr. 32 l., Mátyás címerével és számos csillagászati ábrával. Egykorú kötése vörös bársony, aranyvágással. A külf. és hazai irod. ism.

XVII.

A thorni főgymnásium könyvtárában.

67. *Naldi Naldii Florentini Epistola de laudibus augustae Bibliothecae atque libri IV. versibus Scriptis eodem argumento adserenissimum Mathiam Corvinum Pannoniae regem*. Hártýakézirat ivrétben 62 l., művészi kivitelű címlappal, melyet kitűnő miniaturek, arany polychrom kezdők, és Corvin féle emblemák díszítenek. Az alsó lapszélen van, a holló címer. Eredeti vörös bársonykötése négy ezüst kapocscsal 1723-ban még meg volt; ma azonban ezek mind hiányoznak s a kézirat kötése közönséges papirkartonból áll. Vágása arany. A külföld és hazai irodalomban ismeretes.

XVIII.

A szentpétervári császári könyvtárban.

68. *S. Chrysostomi Homiliae XXVIII. in Epistola ad Corinthios item contra Judaeos ser-*

mones sex. Fényes kiállítású, két művészi czimlappal bíró hártvakézirat, ivr. 315 l., kitűnő miniaturekkel, Corvin-féle emblemákkal és Mátyás czimerével. Eredeti kötését nem ismerjük, mostani kötése ujabbkori maroquin bőr arany vágással. A külf. és hazai irod. ismer.

XIX.

A velencei sz. Márkról nevezett könyvtárban.

69. Ant. Averulini Florentini De Architectura libri XXV. ex italico in latinum ab Ant. Bonfinio Asculano traducti et Mathiae Regi dicati. Nagy ivrétű hártvakézirat 291 l., a corvin codexek izlésétől eltérő kiállításban, számos építészeti illusztrációval. A czimlap fényes díszkeretből áll, melyet kitűnő miniaturek hadijelvénnyek és igen izléses lapszéli díszítések ékesítenek. Ezek közt Mátyás czimere többféle alakban látható, M. R. betűkkel. Az alsó lapszélen Mátyás király trónon ül s négy ló által diadalmenetileg vitetik. A díszítések közt ezen monogramm látható: Ma. C. Tro. (Mathiae Corvini Thropheae) Eredeti violaszínű kopott bársonykötés arany vágással. A kézirat 1488-ban készült. A külf. és hazai irod. ismeretes.

70. Marciani Capellae de nuptiis Philologiae et Mercurii libri II. et de septem Artibus libri VII. A legfényesebb corvin codexek egyike, Attavantestől festve. Ivret 266 l. A főczimlapon nagyszerű allegorikus képben Mercurius lakodalmá Philológiával van ábrázolva; a szövegben pedig összesen 16 fényes díszlap van (minden fejezet elején) kitűnő miniaturekkel, lapszéli díszítésekkel és corvin-féle emblemákkal. A kézirat főekessége azonban hét allegorikus kép, mely a szabad művészeteket hét külön ivrétű lapon ábrázolja s nagy könyvfestészeti tökélyvel van kiállítva. Mátyás király hollós czimere a czimlapokról legnagyobb részt ki van vakarva s csak itt-ott láthatók belőle egyes részletek, Magyarország czimere azonban több helyütt egész épségben megmaradt. A kézirat előlevelén egykoru kék írással ezen feljegyzés áll; »Attavantes florentinus pinxit.« a 204-ik levélen pedig »scripsit Alexander Verasanus.« Eredeti aranyvágás ujabbkori bőrkötéssel. A külf. és hazai irod. ismeretes.

71. Benvenuti de Rambaldi Liber Angustalissine auctoris nomine ab Ant. Th. recensitus, Caesarum Vitae abbreviatae intitulatus Mathiae regi dicatus. Egyszerű kiállítású hártakézirat 8-ad r. 39. l., arabeszk diszítésű czimlappal, arany initialékkal és Mátyás czimerével. Ujabbkori bőrkötés. A külf. és hazai irod. ismeretes.

XX.

A veronai káptalani könyvtárban.

72. Titi Livii Patavini Historiarum Decas tertia. Hártakézirat egyszerű kiállításban arabeszk diszítésű czimlappal és arany kezdőkkel. Ivrét, 215 l. A czimlapon nincs Mátyás czimere, az egykoru vörös bőrkötés azonban egészen olyan, mint az 1-ső sz. corvincodexé; a táblák közepén ott van Magyar- és Csehország koronás czimere; mely fölött azonban itt még az aranygyűrűs holló emelkedik, hasonlóan a marosvásárhelyi Tacitus codexhez. Egykoru aranyvágás. Ezen és a következő corvin-codexet dr. Rómer Flóris érdemes tudósunk fődözte fel és az Arch. Értesítő 1870-ki folyamában ismertette.

73. Titi Livii Patavini de Bello Macedonico. Kiállítására nézve mindenben az előbbihez hasonló. Ivrét, 207 lev. A czimlapon Mátyás czimere felül van festve más czimerrel; az egykoru préselt bőrkötésen azonban ott van Magyar- és Csehország koronás czimere, a holló kivételével, mely itt hiányzik, hanem helyette a korona fölött szárnyas angyalfő lebeg. Egykoru aranyvágás. A kézirat initialéit Girolamo dai Libri betűfestő festette, a mint ezt a boríték-tábla belsején olvasható következő egykoru jegyzet tanusítja: »Hieronymi dei Libri minio fecit in initiales litteras.«

74. T. Livii Patavini Historiarum Decas... Ivrétű hártakézirat 194. l., egyszerű kiállításban arabeszk lap-széli diszítésekkel és arany initialékkal. A czimlapon Mátyás czimere felül van festve az Orsini család czimerével, de az egykoru vörös préselt bőrkötés egészen olyan, mint az 1-ső számú Corvin-codexen. A boríték-tábla belsején ezen egykoru feljegyzés áll: M. Antonii Montani J. Baptistae Medici excellentissimi filii Mario Bevillaque comiti pro augenda Bibliotheca munus die XIX.

May M. D. LXXX.« A külföldi és hazai irodalomban ismeretlenek.

XXI.

Trivulzio Ögróf magánkönyvtárában
Milánóban.

X 75. Porphyronis et Acronis Commentaria in Horatium Flaccum. Ivretű hártakézirat 301 l., két fényes czimlappal, melyeket kitűnő miniature-k és lapszéli diszítések ékesítenek. Mind a két czimlapon Mátyás czimere. Eredeti vörös préselt bőrkötés és vágás, mint az 1-ső sz. corvin-codexen. A külf. és haz. irod. ismer.

76. Diogenes Laertii vitae atque Sententiae eorum qui in Philosophia claruerunt latine ab Ambrosio Traversari traductae. Herodotus de vita Homeri latine trad. Virgilii Maronis vita per Donatum Grammaticum edita. Vita quorundam latinorum poetarum a Petro Candido editae et primo vita Virgilii Maronis etc. Fényes czimlappal bíró hártakézirat, ivrétben 205 l., szép miniaturekkel, virágos lapszéli diszítésekkel és arany kezdőkkel. Mátyás czimere a czimlapon felül van festve, de az átellenes tiszta hártalapon, megvan az eredeti czimernek benyomott helye, melyen a magyarországi pólyákat, a cseh oroszlánt és szivpaizsban levő gyűrűs hollót tisztán ki lehet venni. Egykoru kötése vörös préselt bőr arany vágással*(mint az előbbi codexen) a táblák közepén arany gyűrűs hollóval. A kézirat végén ezen egykoru feljegyzés áll: Franciscus Sassettus Thomae filius florentinus civis faciundum curavit. etc.« A külf. és haz. irod. ism.

XXII.

Trotti Ögrófnő magánygyűjteményében
Milánóban.

77. Flavii Cresconii Corippi Johannis Libri Septem. E corvincodex 1820-ban, mikor Mazzuchelli kiadta még Trivulzio Ögróf milánói könyvtárában volt, honnan idő folytán a 78. sz. corvincodexxel együtt végrendeleti hagyomány gyanánt Belgiojozo herczegnőre szállt és jelenleg leányának

Trotti űrgrófnőnek birtokában van. Ekkorig még tüzetesen ismertetve nincsen, sem kiállításáról sem kötéséről positiv adatokkal nem rendelkezünk. Csak azt tudjuk, hogy Mátyás király czimerével van diszitve. Fraknoi Vilmos 1878-ban, s e sorok írója 1879-ben milánói kutatásai alkalmával őhajtották e kéziratot tüzetesen megvizsgálni, de a főrangú tulajdonosnő távol levén Milánótól, a könyvtárba be nem juthattak. A külf. irod. ism.

+ 78. *Johannis Damasceni Sententiae, Anselmi Archiepiscopi catnariensis monologium etc. de fermento et azimo, de voluntate triplici vel de similitudinibus de conceptu virginali etc.* Hártakézirat Mátyás király czimerével. Kiállításáról és kötéséről, mint az előző codexnél, nincsenek adataink. A külf. irodalomból csak a címét tudjuk ekkorig.

XXIII.

A pármái királyi könyvtárban.

79. *Diomedis Caraffae de institutione vendi.* Fényes kiállítású kézirat, 8r. 41 l., sötétzöld és violaszínű pergamenre arany betűkkel írva s Beatrix királynénak ajánlva. Két czimlapja van; az egyiken művészi kivitelű miniatúrában Beatrix egész alakja látható, amint a neki ajánlott könyvet Diomedes Caraffától átveszi. A kép díszkerete magában foglalja az aragoniai ház emblemáit s alul Mátyás király hollós és Beatrix királyné családi czimerét. A könyv végén van a másoló jegyzete ezüst írással: *Joannes Marcus Cynicus exscripsit.* Ujabbkori vörös bőrkötés egykoru arany vágással. A külf. és haz. irod. ismer.

XXIV.

A Laurentiana könyvtárban Florenzben.

80. *Macrobian Theodosii Saturnaliorum Libri V.* Egyszerű kiállítású hártakézirat, 4-r. 116 l., arabeszk lapszéli díszítésekkel és arany initialékkal. A czimlapon az alsó lapszél közepén két genius zöld babérkoszorút tart, melynek belseje üres, s nincs benne Mátyás czimere. Ez alapon tehát a codex nem sorozható a Corvinába. Van azonban az utolsó

levélben egy XVI. sz. feljegyzés, ¹⁾ melyből megtudjuk, hogy a codexet a XVI. sz. közepén a francia követ mint Mátyás király könyvtárából valót Konstantinápolyban vásárolta, kitől azután Antonio Braciolohoz, ettől 1544-ben febr. 29-én Francesco Riccio tulajdonába s innét a Laurentianába került. E feljegyzés és az eredeti corvin-féle kötés alapján, melyet a XVII. században a mostanival cseréltek fel, a codexet a Corvinának vindikáljuk. A külf. s hazai irod. ismer.

XXV.

Az esztei-féle könyvtárban Modenában.

81. S. Ambrosii Mediolanensis Episcopi Exameron, de Paradiso, de Cain et Abel, de Abraam, de Isaac etc. etc. Attavantestől festett hártakézirat, ivr. 260 l., a modenai corvin-codexek közt a legfényesebb. Van két fényes kiállítású czimlapja nagyszerű minaturekkel, disztésekkel és corvin-féle emblemákkal, ezenkívül 19 pompás kivitelű lapszéli disztése, ugyanannyi initialéval, melyeknek mindegyike miniatüreben egy szentet ábrázol. A második czimlapon van Mátyás czimere s a szöveg előtti levélen egykoru írással ezen feljegyzés: »Attavantes pinsit.« Egykoru kötését nem ismerjük, mostani kötése mult századi barna bagaria bőr, a táblák közepén az esztei hercegi család czimerével, és egykoru arany vágással. Az olasz irodal. ismeretes, a magyar irodalomban ezuttal van először ismertette.

82. Augustini opera contra Faustum Manicheum et contra Julianum Pelagium. Hártakézirat ivrétben 216 l., Attavantestől festve. Fényes művészi kiállítás, két czimlap miniatürevel és négy evangelistával; corvin-féle emblemák és czimer mint előbb. A szövegben lapszéli disztések nincsenek, az arany initialék polychron négyszögben vannak de miniatüre-képek nélkül. A szöveg előtti levélen egykoru kéztől

¹⁾ A feljegyzés szószerint így hangzik: »Questo libro fu del Re Mathia d'Vngheria comprato in Constantinopoli dell'orator Franzese, e mandato a messer Antonio Braciolo, quale l'ha mandato a me Pier Francesco Riccio addi 29 di febbraio 1544.

áll: »Attavantes pinsit.« Kötése, vágása és ismertetése mint előbb.

83. S. Joannis Chrysostomi Liber de compunctione Cordis ad Demetrium etc. Civitates et loca per quae beatissimus Paulus iter faciens verbum veritatis annuncia vit. Epistola Dyonisii Acropagitae ad Tymotheum de felici martyrio apostolorum Petri et Pauli. Sancti Brasilius Caesariensis ad Letojum de vera integritate virginitatis et de liberalibus studiis et ingenuis moribus liber per Leonardum Aretinum e graeco in lat. trad. Attavantestől festett hártakézirat, ívrét, 241 lev., két művészi kiállítású czimlappal, nagyszerű minitürekkkel, 17 lapszéli diszítéssel, corvin-féle emblemákkal és Mátyás király hollós czimerével. A fejezetek elején polychrom arany initialék vannak, miniature-képek nélkül. A szöveg előtti levélen ezen egykoru feljegyzés áll: Attavantes pinsit. A kézirat Florenzb en 1477-ben ápril 7-én iratott. Kötése mult századi barna bagaria bőr az esztei herczegek czimerével és egykoru arany vágással. Kötése, vágása és ismertetése mint előbb.

84. Gregorii Papae Omeliae in Ezechielem Prophetam. Ívrétű hártakézirat I. és 189 l., Attavantestől festve. Czimlapok, miniature-k, emblemák és czimer mint előbb. A szöveg előtti levélen: »Attavantes pinsit.« Kötése, vágása és ismertetése mint 81. sz. corvin-codexen.

85. S. Thomae Aquinatis commentarium in Primum librum Sententiarum. Attavantestől festett, az előbbihez hasonló izlésben kiállított hártakézirat, ívrét IV. és 443 l., két czimlappal, corvin-emblémákkal, Mátyás czimerével, és több száz arany polychrom initialéval. A szöveg előtti levélen egykoru kéztől ezen feljegyzés olvasható: Attavantes pinsit. Kötése, ismertetése mint előbb.

86. Ammiani Marcellini Rerum Gestarum Libri. Ívrétű hártakézirat 233 levél. Sehol sincs kitéve, hogy Attavantes festette volna, de a kézirat kiállítású jelleme egészen az ő ecsetére vall. A kettős czimlapon, a 17. lapszéli diszítésen, a miniature-kön, a corvin-féle emblemákon és a polychrom kezdőkön ugyanazon ékesítési karakter vonul végig, mint a 81–85. sz. corvincodexeken, úgy hogy a kézirat festését és diszítését min-

den valószínűség szerint neki tulajdoníthatjuk. Mátyás czimere a 2-ik czímlapon van. A kézirat Flórenzben 1488-ban február 12-én készült, s kötése, vágása és ismertetése a többi modenai corvin-codexekhez hasonló.

87. *Dionysii Halicarnassei de Originibus sive Antiquitatibus Romanorum.* Hártakézirat ívrétben III. és 396 levél, minden valószínűség szerint Attavantestől festve. Művészi kiállítású két czímlapja, kitűnő miniatürejei, arany polychrom kezdői és a corvin-emblemák egészen oly izlésűek mint az előbbi codexen. A 2-ik czímlapon Mátyás czimere. Kötése, vágása az az előbbiekhöz hasonló. Ismertetve csak az olasz irodalomban van.

88. *Georgii Merulae Alexandrini Opera.* Hártakézirat ívrétben 304. l. Kiállításra nézve mindenben az előbbihez hasonló. Minden valószínűség szerint Attavantes festette. Kettős czímlap, kitűnő miniatüre-k, corvin-féle emblemák, polychrom initialék, a 2-ik czímlapon Mátyás czímere. Kötése, vágása és ismertetése mint előbb.

89. *S Gregorii Magni Dialogi et Vita.* Ivrétű hártakézirat két művészi kiállítású czímlappal, 8 lapszéli diszítéssel, ugyanannyi polychrom nagy és 594 kis kezdővel, 298. l. E kézirat a 24. sz. corvincodexnek pendentja. Festette Francesco del Chierico, s lapszéli diszítéseiben ugyanazon jelvények, cameák, corvin-emblemák és ékesítések jönnek elő, mint az említett codexben. A czímlapon arany medaillonban van Mátyás és Beatrix arczképe s alul a czímer, mely különben a többi lapszéli diszítéseken is látható. A kézirat »ad Serenissimi regis ungarie laudem« Florenzben 1488. febr. 13-án készült. Kötése, vágása és ismertetése mint előbb.

90. *Leonis Baptistae Alberti De Re Aedificatoria.* Igen fényes, de a corvin-codexek izlésétől egészen eltérő kiállítású hártakézirat, ívrét 256. l. Egy czímlapja van, melynek lapszéli diszítése közt a magyar koronaországok és a Mátyás által meghódított osztrák tartományok czímerei Mátyás czímerével együtt láthatók. Ezenkívül a codexben még 10 fényes lapszéli diszítés van, arany kalászkok, mezei virágok és a ragyogó arany bogyokból kombinálva, melyek közt a csucsos gyémánt

gyűrűs holló félig kifeszített szárnyakkal többször jön elő. Kötése, vágása és ismertetése mint előbb.

91. *Emilii Probi De Excellentibus Ducibus Exterarum Gentium*. Ivrétű hártakézirat 156 l., igen fényes és gazdag kiállításban. Van hét ízléses címlapja, 9 nagy-szerű initialéja miniaturekkel és 157 kisebb-nagyobb arany polychrom kezdője. A lapszéli festés mezei virágokból és lombozatokból áll, melyek közt gyümölcsök, madarak és geniusok parittyával jönnek elő. A kivitel nagy művész routine-ról tanuskodik. Mátyás czimere három címlapra van festve. A végén ezen egykoru feljegyzés áll: »Mitia fata mihi. Franciscus Sassetus Thomae filius florentinus civis faciendum curavit.« Kötésére és egyéb tulajdonságaira az előbbiekhöz hasonló.

92. *Origenis Homiliae*. Igen nagy ivrétű hártakézirat 160 l., góth ízlésben nagy fényvel kiállítva kitűnő miniaturekkel. Fénypontja a címlap, mely a világteremtés és az első emberpár történetét 13 miniature képben ábrázolja. Az alsó lapszélen van a czimer, mely Magyar Csehország- és Dalmácia jelvényet, Beatrix aragoniai jelvényeivel együtt tünteti fel. Mult századi zöld bőrkötés és vágás; az olasz irodalomban ismeretes.

93. *Strabonis Geographia a Guarino in lat. trad.* Egyszerű kiállítasu hártakézirat, ivrét, 250 l., arabeszk lapszéli diszítésekkel és arany kezdőkkel. A címlapon Mátyás király hollós czimere egy másik czimer fölé van festve, melyből egy rézsutos pantallér határozottan kivihető. Mult századi barna bagaria bőrkötés az eszei család czimerével és arany vágással. Az olasz irodalomban ismeretes.

94. *Valturius de Re Militari*. Hártakézirat ivrétben, IV. és 226 l. Egyszerű kiállítás, arabeszk lapszéli diszítésekkel és arany kezdőkkel. A szövegben levő nagyszámu hadászati ábrák kiválóan emelik a kézirat becsét. A címlap alsó lapszélen van Mátyás czimere M. A. betűkkel. Kötése, vágása mint előbb. Ezen corvin-codexet a modenai könyvtár ismerte, de ekkorig tudtommal még sehol ismertetve nem volt.

95. *Dionysii Areopagitae Atheniensis Episcopi opera e graeco in latinum per Ambrosium florentinum monachum traducta*. Egyszerű kiállítasu hártakézirat, ívr. 175 l., arabeszk lapszéli diszítéssel arany kez-

dőkkal, a czimlapon Mátyás czimerével. Eredeti kötése és vá-
gása, az 1-ső sz. corvin-codexxal egyenlő. E corvin-codexről
1878-ig magának a modenai könyvtárnak sem volt tudomása;
ekkor azonban a könyvtár kéziratait egyenkint átvizsgálván, sze-
rencsés voltam azt megtalálhatni s létezéséről a hazai tudomá-
nyos világot az 1878-ik évi Ellenőrben tudósítani. A jelen köz-
leményben másodszor kerül a codex a hazai közönség elé; a
külföldi irodalomban azonban egészen ismeretlen. Egykoru vörös
préselt bőrkötés arany virágos arabeszkekkel, a táblák közepén
Magyar- és Csehország koronás czimerével. (L. az 1-ső sz. cor-
vin-codexet.)

XXVI.

A vatikáni könyvtárban Rómában.

96. *Breviarium Mathiae Corvini*. Az Attavantes
által festett corvin-codexek legfényesebbjeiből való, mely mind-
járt a brüsseli Missale után (l. a 100-ik sz. kéziratot) követke-
zik és ennek méltó, bár befejezetlen párja. Ivret 595 lev.
Másolta goth betűkkel 1487-ben Martinus faventinus
presbyter, festéséhez azonban Attavantes csak későbbben
foghatott, mert daczára annak, hogy azt teljesen el nem
készítette s munkája részben befejezetlen maradt, mégis a 6-ik
díszlap tanúsága szerint a festést csak 1492-ben, tehát e könyv ira-
tása után 5-ik s Mátyás halála után 2-ik esztendejében szakí-
totta meg. A kézirat alapos műtörténeti méltatást érdemel. Itt
csak röviden kiemeljük, hogy 9 nagyszerű díszlapja van, félla-
pokat elfoglaló allegoricus képekkel, számos kisebb miniaturrel
és a szokásos corvin-féle emblemákkal. A főlapok díszkeretei
s a többi lapok lombozatos lapszéli díszítései mind meg annyi
remekművek. A második díszlapon látható Mátyás király és
Beatrix arczképe teljes ornátusban. A hollós czimer minden
díszlapon van, az 1-ső, 4-ik és 8-ik díszlapon azonban XIV. Be-
nedek pápa felülfestett czimere által eltakarva. Eredeti kötését
nem ismerjük. Mostani kötése XVI. Gergely pápa czimerét
mutatja. A külf. és haz. irod. ismeretes.

XXVII.

A jezsuita rend római társházában.

97. *Missale Mathiae Corvini Regis.* Góth ízlésben a ferenczrendiek használatára, fényesen kiállított hártya-kézirat, ivrét; 277 levél, kitűnő miniaturekkel. A *Missale* fénypontja a Canon előtti kép, mely az egész lapot igénybe veszi s a meztelen üdvözítőt ábrázolja a mint sebektől vérző kezeit mellére nyomja. Mögötte a kereszt s egyéb kínzási és szenvedési jelvények vannak. Baloldalt pedig Júdás, Pilátus és Herodes, és jobbról fönt Péter és az áruló szolgáló látható. Az előtérben jobbra Mátyás király ifjúkori alakját látjuk a mint királyi palástban imára emelt kezekkel térdel. Mögötte egy angyal két kezével a király fején levő földött koronát tartja, míg egy másik angyal nagy egyenes kardot tart fölfelé. Mátyás szájánál mondatszalagban ez áll: *Pie Jehsu miserere mei.* Az üdvözítő lábánál van a czímer, a magyar és dalmáciai jelvényekből, a vörös beszterczei oroszlánból és az aranygyűrűs hollóból kombinálva. Valószínűleg ez Mátyásnak a legrégibb czímere a mi a corvin-codexeken ily alakban ránk maradt. A kép alatt ezen inscriptió áll: »Ego Mathias Rex hungariae concessi hoc Missale fratri Thome de hungaria, post cuius obitum maneat presens liber in provincia qua claudit diem extremum.« A missalét tehát Mátyás király bizonyos magyarországi Tamás szerzetesnek ajándékozta. A missale 1469-ben Bécsben készült; per manus Geor(g)ii Kathetralis et Institoris. Kötése ujabbkori restaurált vörös bársony, művészi kiállítású ezüst pántokkal és kapcsokkal. A kézirat ezelőtt a jezsuita rend római társházában (*Collegio del Gesu*) volt, honnan a társház könyvtárával együtt a rend bécsi társházába került, hol ez idő szerint őriztetik. A külf. és haz. irod. ism.

XXXVIII.

A jezsuitarend »*Collegium Romanum*« czimű társházában Rómában.

98. *Ciceronis Opera.* Ivretű hártyakézirat 272 l., két fényes czimlappal, lombozatos lapszéli díszítésekkel és arany

initialékkal. A második czimlapon az alsó lapszélen két corvin-emblema van: az aczél kovával és a méhkas s Mátyás hollós czimere a korona fölött szárnyas angyalfővel. Ujabbkori bőrkötés. A hazai irod. ismeretes.

99. S. Didymimi Alexandrini de Spiritu Sancto et Cyrilli Alexandrini opera e graeco in lat. traducta etc. Attavantes izlésében festett fényes hártvakézirat ivr. 255 l., három czimlappal, kitűnő miniatürekkal több lapszéli díszítéssel, és a corvin-féle emblemákkal. Legfényesebb a 2 ik czimlap, mely egy nagy és több kisebb miniaturret mutat fel s elragadó díszítéseivel és mythologicus képleteivel az egész lapot igénybe veszi. A jobb lapszéli díszítésben Mátyás király, a balban Beatrix királyné alakjai láthatók, amint egymással szemben fejedelmi díszruhában térdelnek és kezeiket imára emelik. Itt van Mátyás czimere is a jobb lapszélbe igen ügyesen beillesztve. A kéziratot Florenczben 1487. deczember 4-én Sigismundus de Sigismundis comes palat. fer. másolta. Ujabbkori bőrkötés. A hazai irod. ismeretes.

XXIX.

A brüsseli királyi könyvtárban.

100. Missale. Nagy ivrétű hártvakézirat 430 levél, góth izlésben kiállítva, a vatikáni Breviarium (96. sz.) modorában pazar fényvel és csudálatos művészi tökélyvel Attavantes-től festve, az eddig ismert Corvin-codexek közt a legszebb és legfényesebb. Iratott 1485-ben s Attavantes 1485—87-ig dolgozott rajta. A kéziratnak egész irodalma van; én ezuttal csak azt jegyzem meg, hogy egyesítve találjuk benne mind azt mit a XV. századi könyvfestészet elsőrendű remek műveiben képes volt felmutatni.

A kéziratnak van több nagyszerű díszlapja, melyekből a czimlap és Canon előtti kép a legfényesebb, továbbá számos lapszéli díszítése nagyszerű miniatürekkal, emblemákkal és kezdőkkel. Mátyás czimere legtöbb helyen felül van festve burgundi és spanyol fejedelmi cimerekkel, az eredeti címert hártvakézirattal és papírral beragasztották és ezekre festették az új cimereket. Az eredeti emblemák is át vannak alakítva, szóval

minden ami jellemző volt a codexben ki van mesterségesen forgatva eredeti formájából. Több helyütt azonban a beragasztott hártya, melyre az új czimert festették felpattant s most Mátyás eredeti czimere ismét látható. Szórványosan a lapszéli díszítések közt a corvin-emblemák egynémelyike megmaradt, alkalmasint azért mert a mázoló figyelmét elkerülte.

A czimlapon, mely gyönyörű képen korintheta oszlopszatu oltárt ábrázol, kétfelől álló alakokkal, capitalis betűkkel a miniator neve a festés közé következőleg van bejegyezve: »Actavantes de Actavantibus de Florentia hoc opus illuminavit 1485. A. D. M. CCCCLXXV.« és ismét a Canon előtti képen: Actum florentia o A. D. M. CCCCLXXXVII.«

Mátyás király arczképe háromszor jön elő a codexben, Beatrixé kétszer; és pedig mindkettőjüké a czimlapon mint mellkép színes medaillonban, továbbá a Canon előtti képen Mátyásé térdelő helyzetben és a 411-ik levélen arany éremben ismét mindkettőjüké a körirattal: Mathias Corvinus Rex Hunga, Beatrix de Arago Reg Hung. — Kötése vörös maroquin bőr ezüst kapcsokkal és aranyvágással. A külföld és hazai irod. ismeretes.

XXX.

A párizsi nemzeti könyvtárban.

101. Divi Hieronymi Breviarium in Psalmos David. Hártyakézirat, Attavantes izlésében kiállítva, ívrét 370 l., két fényes czimlappal, kitűnő miniaturekkel, és gyönyörűen festett lapszéli díszítésekkel. A két czimlapon vannak a corvin-féle emblemák és Mátyás czimere. A codexet Mátyás király számára Flórenczben 1488-ban Sinibaldus másolta mint a colophonban megjegyzi: Antonius Sinibaldus florentinus quondam regis. Siciliae scriptor et librarius ex scripsit Florentiae anno dni, 1488. ult. mentis februarii pro serenissimo Matth. rege Ungharine virtutum cultore et alumno.« A kézirat kötését nem ismerjük. A külf. és hazai irod. ismeretes.

192. Claudii Ptolomaei Geographiae libri octo e graeco in lat. a Jac Angelo traducti. Ívrétű hártya-

kézirat fényes kiállításban Mátyás király czimerével. Kötéséről, leveleinek számáról és egyéb sajátosságairól nincsenek adataink. Létezéséről a külföldi és a hazai irodalomnak van tudomása.

103. *Cassianus de institutis Caenobiorum*. Hártakézirat ívrétben, fényesen kiállítva II. Ulászló felülfestett czimerével. A hollók mindenhol (lengyel) sasokra vannak átváltoztatva, a mi kétségtelenül mutatja, hogy a kézirat eredetileg Mátyás számára készült. Egyéb sajátosságairól nincs tudomásom. A kézirat czime irodalmunkban ismeretes.

XXXI.

A városi könyvtárban Besançonban.

104. *Dionysii Areopagitae Atheniensis de Coelesti hierarchia*: de ecclesiastica Hierarchia, de divinis nominibus, de mystica theologia, epistolae X.

Negyedrétű hártakézirat 125 l., egyszerü kiállításban, lapszéli arabeszkekkel és arany kezdőkkel. A czimlapon a czimer körül M és A betűk. A kéziratot 1457. szept. 13. Franciscus Presbiter Florentinus másolta. Egykoru kötése préselt borjubőr arany vágással. A külf. és hazai irodalom ismeretes.

XXXII.

A sz. Lőrinczről nevezett escuriáli könyvtárban.

105. *Codex aureus quatuor Evangeliorum*. XI. századi hártakézirat, 4-ed rétbén ragyogó arany betűkkel pazar fénynyel kiállítva kitűnő miniaturekkel. A kézirat II. Conrád és III. Henrik császárok alatt eredetileg Speier város számára készült. Mikor került a Corvinába nem tudjuk; kétségtelen csak az: hogy Mária királyné II. Lajos magyar király özvegye a mohácsi csata után a brüsseli (100. sz.) Missaléval együtt Budáról magával vitte Németalföldre, honnan aztán a Missale a burgundi herczegek könyvtárába Brüsszelbe került, míg az arany Evangeliumot 1558-ban a királyné II. Fülöp spanyol királynak ajándékozta, ki ezt az Escuriálban helyeztette el, hol jelenleg is a diszteremben a könyvtár cimeliái közt üveg alatt őriztetik. A kéziratban sem a szövegben, sem a kötésen sehol sines Mátyás

czímere, de történeti adatok bizonyítják, hogy a Corvinában volt és innét került az Escuriálba. A külföldi és hazai irodalomban ismeretes.

XXXIII.

Ismeretlen könyvtárban.

106. sz. Eusebii Chronicon cum additamentis Prosperi. Ivretű hártakézirat, Mátyás király czímerével. Kiállításáról és kötéséről nincsenek adataink. E corvin-codex 1854-ben a Zeisberg-féle könyvtárban volt Vernigerodeban, de hogy hova került azóta nem tudom. A könyvtár igen gazdag volt kéziratokban és incunabulumokban, 12000 tallérba becsülték, de 1854-ben elárvereztetett. A kézirat az irodalomban ismertette nincsen. (Petzholdt Anzeiger für Bibliographie etc. 1854, 310 l.)

107. sz. Hieronymi Epistolae. Ivretű hártakézirat egyszerű kiállításban arabeszk lapszéli díszítésekkel és arany initialékkal, a címlapon Mátyás czímerével. E kéziratot Tross párizsi antiquarius, 1851-ben közrebocsátott catalogusában, 400 frankért árulta, hogy ki vásárolta meg? arról nincsenek adataim. — Az irodalomban ismertette nincsen. (Petzholdt 1852, 25. lev.)

* * *

Ennyiből áll az általam ekkorig felkutatott kétségtelen corvin-codexek száma, s midőn bibliographiai jegyzéküket itt közzéteszem, kötelességemnek tartom gróf Giuliari veronai káptalani könyvtáros urnak és Dr. Milchsack wolfenbütteli könyvtári titkárnak, kik némely corvin-codex iránt tett kérdezősködéseimre egész készséggel felvilágosítással szolgáltak, őszinte köszönetemet kifejezni.

Magam tudom legjobban, hogy jegyzékem korántsem teljes s még igen sok kívánni valót hagy fön; épen azért felkérem szakférfainkat, hogy azt becses adalékaikkal tökéletesíteni és gyarapítani segítsék, mely célra a Könyvszemle készséggel megnyitja hasábjait.

EGY HAZAFIAS NAGYSZEBENI KÖNYVÁRUS A XVIII. SZÁZADBAN.

Közli: Deák Farkas.

Egy régi leveles ládában 13 levélből álló könyvecskére találtam, melynek czime ez: »A magyar könyveknek Lajstroma, melyek Hochmeister Márton cs. kir. priv. Typographus Nagy-Szebenben a Rét-utczában levő könyves boltjában feltaláltatnak, 1790.« A második lapon az Ajánlás így következik: »Mentől nagyobb fájdalommal kellett eddig tapasztalni, hogy annak a nemzetnek, a melynek dicsőségéről kisebb vagyok én, hogy sem szolhassak, fiai közül oly kevesen találkoztak ezelőtt, a kik anyjokhoz tartozó tiszteletekről megemlékeztek volna, hogy annak nyelvét gyarapítani és az erre szolgáló könyveket szaporítani kívánták volna: annál nagyobb örö mire és vigasztalására szolgálhat kinek kinek valaki csak a nemes magyar nemzethez érdeme szerint való tisztelettel viseltetik, hogy már ma ezen nemzetnek fiai is felébredvén ebbéli kötelességeket bővebben teszik és ebbeni(?) szorgalmatosságokat már is annyira léptették, hogy kevés neme legyen a tudomálynak, a melyről könyvek ezen nyelven is ne találtassanak.

Én is azért ezen nemes hazának fia lévén, vétkezném, ha ezen örömben részt nem vennék és kötelességemet tehetségemhez képest nem tenném. Több pedig tőlem ki nem telhetvén, udvarlok nemes magyar hazámfiainak e következő könyvek lajstromával, ki kérvén egyszersmind méltóztassanak velem más könyvek iránt is a melyek eddig könyvtárakban nem találtatnának parancsolni. Akármely alkalmatossá-

gon is örömmel fogok kapni, a melyben csak megbizonyíthatom,
mely nagy tisztelettel és készséggel legyek

Kedves Magyar Hazámnak

Szebenben Boldogasszony havának

21 ik napján 1790

alázatos szolgálja

Hochmeister Márton különös királyi szabadsággal való
könyvtáros.«

A czim és ajánlás 4 lapra terjed. Ezután következik 9 számo-
zatlan lapon 239 magyar könyv czime betűsorosan rendezve.
Természetesen a könyvszázakat illeti, meghatározni, hogy e köny-
vek közt vannak-e ismeretlenek, ritkák vagy nagybecsűek.

Ezek után az egész könyvecskéhez nem sok magyarázat
kell, mindenki láthatja hogy érzett s hogy gondolkozott a nagy-
szebeni könyvtárús 1790-ben; de ha kérdezné valaki: vajon
hogyan gondolkodik és hogy érez ma, bizony, bizony más volna
a felelet mint hajdan? De részemről engem bizony nem is na-
gyon érdekelnek a nagyszebeni érzések, hanem a mi a könyv-
tárusokat illeti, egy-két észrevételt engedjenek meg e lapok tisz-
telt olvasói. Sehogy se vagyok velők megelégedve, úgy látszik
semmit se tudnak Budapestről Magyarországi fővárosáról, semmi
összeköttetésük sincs a bpesti könyvtárusokkal, nem küldik be
kiadványaikat, nem küldenek hirdetéseket, lajstromokat, könyv-
jegyzékeket, szóval Szeben akár a kis-ázsiai partokon feket-
nék, oly lazák az irodalmi összeköttetések Budapest és Szeben
közt. Hiszen nem kívánom én, hogy bámulják a magyarok régi
dicsőségét, hogy örvendezzenek a magyarok irodalmi előhaladá-
sán, hogy tiszteljék a magyar nemzetet és hogy szeressék a
kedves magyar hazát, mint azt a derék Hochmeister tette
a régi jó időkben, de azt követelhetem, hogy saját érdekükben
nyomassanak könyvjegyzéket a századok irodalmi termékeiről,
küldjék meg a budapesti könyvtárusoknak, tudománykedvelők-
nek s így tán évek múlva a kölcsönös ismerkedés, érintkezés,
kölcsönös méltánylat és becsülés által eljutunk oda, hová az
emelkedett szellemű művelt emberek már száz év előtt eljutot-
tak volt.

ADALÉKOK SZABÓ KÁROLY „RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁR“-ÁHOZ.

I.

..... 1576.

(188. sz.) Kalendarium. 16 r. B—Bv iv = 8 levél. Az évszám kitűnik a 7-ik lapon lévő második czimből; PRACTI || CA AZ 1. 5. 7. 6. E— || sztendőre, Chrīstus vrunk- || nac és űdvezitőnkneec szű- || letése vtán, melly 13. || hólnapi és Bissex || tilis leszen. || etc.

Szabó Károly »Régi M. Könyvtárában ezen esztendőből naptárt nem sorol fel. Én ezen csonka példányt, melyből a naptár rész egészen hiányzik, egy régi könyvtáblában találtam; a nyomtatás helyét azonban a typus jelleméből meghatározni képes nem vagyok. Megvan a M. T. Akadémia könyvtárában.»

Miskolczi Pvah Pál. Halotti Elmelkedések az Nemes Nemzet s Es Vitezlo PONGRACZ Nagy Mihali Laszlo uramnak Istenben Elnyugodot kedvesinek jó emlekezetekre; Es minden halando embereknek tanuságokra megirattattak. Miskolczi Pvah Pal Ungvari Praedicator által. Anno 1633. Maÿ. 9. — Lőcsen Nyomtatott, Brevver Lőrintz által, 1634.

A címlap 2-ik oldalán Görgei János kaposi lelki pásztor űdvözlő verse van, a következő lapon pedig »az szent irasbeli egy nehany locusokból bizonios számu igeek,« a 3. levélen előszó.

A3 — N3 = 13 iv = 50 szlan levél.

Szabó K. R. Magyar Könyvtárában a 278. lapon 631. szám alatt ezen munkából ismertet egy csonka példányt, melynek évszámát a beszédek keltéből 1633-ra teszi. Az itt leirt s a m. t. Akadémia könyvtárában lévő teljes példány után az évszám most 1634-re igazítandó.

Közli: *Hellebrant Árpád.*

II.

Ny é k i V ö r ö s M á t y á s »Dialogus« című munkájának, 1636. és 1642-iki kiadásait eddig csak Sándor István M. Kház (27. 31. l.) után ismertük és pedig nagyon hiányosan. Ujabban a budapesti egyetemi könyvtár theologiai szakmája rendezés alá kerülván, ezen két kiadásból egy-egy teljes példányt találtam; azt hiszem nem lesz fölösleges, ha pótlólag közlöm e munkák teljes címét:

a.

»*Dialogus azaz: Eggy kárhozatra szállott Gazdag Test és Leleknek siralommal tellyes egymással valo keserves panaszkodó beszélgetések.* Ki minden ártatlan élet szereto embernek idvösseges példával, rettentő őszteon lehet az Isteni felelemre, es az eorők boldogságnak keresésére. Mellyet regenten Szent Bernard Doctor eyeli jelenesnek chuda látása szerent, irt vólt Deákul, most az nemes Magyar Nemzetnek is, mennyei buzgo indulatnak őrvendetes kivánsági feol serkentese kedveért, maga nyelve szollására hozattatot. Nyomtatot Bechben M. DC. XXXVI. esztendőben. 8r. 36 sztlan levéllel és a szövegben 8 fametszetü képpel. Szerző az előszó után ekkép nevezi meg magát: Nyeki Veoreos Matthias Soproni Keresztes.«

b.

»*Dialogus azaz: Edgy kárhozatra szállott gazdag Test es Leleknek siralommal tellyes edgymással valo panaszkodó beszélgetések.* Ki minden ártatlan élet szerető embernek idvösseges példával rettentő ősztön lehet az Isteni felelemre, és az örök boldogságnak keresesere. Mellyet regenten Sz. Bernard Doctor, ejeli jelenesnek (a mint itélik) tsuda látása szerént, irt volt Deákul: most a nemes Magyar Nemzetnek is mennyei buzgó indulatnak őrvendetes kivánsági fel-serkentése kedvéért, maga nyelve szollására hozatott. Varadon nyomtattatott M. DC. XXXXII. 8r. 25 sztlan levéllel. Jóval rövidebb kiadás. A fametszetü képeken kívül hiányzanak még a következők: Keonyeorgés, Hogy Christus Urunk Ez Világnak el jüvendő itilő Birája nekünk irgalmas legyen; (három oldalra terjedő imádság.) Továbbá: Az Irgalmas Kedvev Szepleotelen Szep Szevz Maria-hoz. (7 vers.) és WDveosseges Es Aetatos szep Imadság.«

Közli: *Kudora Károly.*

MIT TARTSUNK A „KÉZIRAT GYANÁNT“ NYOMATOTT KÖNYVEKRŐL?

Körülbelül egy évvel ez előtt egy tudósok által látogatott fővárosi magán körben felmerült a kérdés: szabad-e a »kézirat gyanánt« nyomtatott könyveket nyilvánosan megbirálni?

A kérdés felvetésére egy »kézirat gyanánt« hazánkban nyomtatott könyvnek, hazai folyóiratban történt megbirálása szolgáltatott alkalmat, melynek jogosultságát némelyek kétségbevonták.

Ezután felszólítottak bennünket, hogy a dolog természeténél fogva a »Magyar Könyvszemlében« nyilatkoznánk, mi e tekintetben a korrekt irodalmi álláspont?

Majdnem egy évig késtünk a válaszzsal; végre azon helyzetben vagyunk, hogy részletesen körvonalmazhatjuk álláspontunkat.

Mindenek előtt tisztába kell jönnünk az iránt, mit értsünk a »kézirat gyanánt« nyomtatott könyvek alatt? mire nézve az egész európai irodalom és a könyvárusi gyakorlat megadja nekünk egyhangulag a feleletet, hogy: sem többet sem kevesebbet, mint olyan könyveket, melyek könyvárusi forgalomban nincsenek.

Ezen általános szabály alul kivételt csak a színdarabok képeznek, melyeket az illető szerzők, hogy írói tulajdonjogukat a darab előadására nézve biztosítsák, kézirat gyanánt nyomtatnak, de rendes könyvárusi forgalomba bocsátanak.

Igy állván a dolog önkéntelenül fölmerül a következő kérdés: ha a kézirat gyanánt nyomtatott könyvek könyvárusi forgalomban nincsenek s így meg nem szerezhetők, szabad-e ezeket nyilvános folyóiratban megbirálni.

Erre nézve az európai irodalomban kétféle álláspontot ismerünk.

Schweizban hol az egyéni szabadságot mindennek fölött tisztelik, s a jus privatumot nem egy esetben a jus publicum fölé helyezik, s a hol »köteles példányok« behozva nincsenek, mivel kétségbe vonják azt, hogy az államnak joga legyen a nyomdászoktól köteles példányokat követelni s azok megkárosításával valamely nyilvános könyvtárt gyarapítani, ott a kézirat gyanánt nyomtatott könyveket megbírálni nem szokták. Törvény nem tiltja, de az ottani sajátságos viszonyok közt e szokás gyakorlatilag fönnáll. Ez az egyik álláspont.

A többi európai cultur államok azonban más álláspontot foglalnak el.

A kérdés törvény által itt sincs szabályozva, de bevett irodalmi szokás a »kézirat gyanánt« nyomtatott könyveket, ha tárgyuk tudományos és közérdekű csak úgy megbírálni, mint a többi nyomtatványokat.

A föltétel csak az, hogy a bíráló tisztességes uton jusson a példányhoz.

Ezen szabály alul kivételt csak a magántermészetű könyvek képeznek, melyeket a szerzők barátai vagy családjuk számára nyomtatnak s a »kézirat gyanánt« megjegyzésen kívül *a címlapon* még a következő megjegyzésekkel látják el: »barátaim számára« vagy a »családnak szentelve.« Ezeket discretióból nyilvános folyóiratokban vagy hírlapokban pertractálni nem szokás; joga van azonban annak, kit a könyv bármily oknál fogva személyesen érint, a szerző állításait megbírálni s a bírálatot »kézirat gyanánt« saját védelmére közzétenni. E kategóriába esnek a különböző magántermészetű értesítések.

A tudományos vagy más közérdekű munka azonban, ha »kézirat gyanánt« van is nyomtatva, más elbánás alá esik.

Ez technikai kiállításánál fogva nyomtatvány, melyet a szerző saját megjegyzése által, eredeti jelleméből ki nem vehetőtethet és nem disqualificálhat kézirattá.

Mint ilyen a sajtótörvények alatt áll s az illető nyomda tartozik belőle annyi kötetes példányt az illető könyvtáraknak megküldeni, a hányat az illető ország törvénye kijelöl.

A nyilvános könyvtárakban aztán a kézirat gyanánt »nyomtatott« munka közkincsévé válik a tudománynak, hozzáférhető

mindenki számára, s mint közhasználatban levő munka megbíráható épen úgy, mint a könyvtár többi könyvei.

De még ott is, hol köteles példányok nincsenek mint például Szászországban, az ily kiadásu könyvekből antiquariusoknál mindig találni példányokat, melyeket aztán a vevő felhasználhat tetszése szerint. Egyébként nem a köteles példányokon fordul meg a dolog.

A bírálat, mely a »kézirat gyanánt« nyomtatott tudományos és közérdekű könyveket körébe vonja, a szabad kutatás elvén alapszik, mert anomália volna ma a sajtószabadság korszakában új privilegiumot behozni az irodalomba s exclusiv állást teremteni azok számára, kik a tudományban felfedezett igazságot véka alá rejtetni akarják. A bírálat az egyedüli óvszer irodalmi kinövésék ellen, melyek itt is csak úgy jelentkeznek mint máshol. A munka, melyet a szerző kézirat gyanánt kinyomat, kétségkívül az övé, de azon tudományos vagy közügyet érdeklő igazságok, melyeket munkájában tárgyal, nem az övéi, hanem a tudomány és emberiség közkincese, melyekhez hozzászólni a szabad kutatás elvénél fogva tudomány előhaladása, az igazság felderítése érdekében joga van mindenkinek. E nélkül felületes, de vagyonos charlatánok eláraszthatnák az irodalmat mindenféle silány termékekkel, félrevezethetnék a közvéleményt s tévedéseket terjeszthetnének az irodalomban 30 vagy 50 évig, a meddig az írói tulajdonjog tart a nélkül, hogy az irodalomnak módjában volna az elszórt tévedéseket helyreigazítani.

Egészen másképen áll a dolog olyan munkákra nézve, melyeket a szerző több példányban oly célból kinyomat, hogy a próbaíveket a szakférfiakkal közölje, hogy ezek őt barátságosan a munka tévedéseire figyelmeztessék s ő ennek alapján munkáját tökéletesíthesse és kiadhassa. Az ily próbaívek sem címlappal sem előszóval ellátva nincsenek, tudományos babérokra nem pályáznak, befejezetlenek, rendszerint egy pár szakférfinak vannak szánva, mivel egy specialis kérdéssel egy országban, főleg ma, mikor minden tudományos problémának külön művelője van, csak kevesen szoktak alaposan foglalkozni; ezeket tehát, mint nem befejezett munkákat sehol sem szokták megbírálni.

Igy áll a kérdés a külföldi tudományos irodalomban.

Hazánkban, hol az ily természetű munkák viszonyát az irodalomhoz törvény nem szabályozza, szintén a külföldi gyakorlat a mérvadó s a »kézirat gyanánt« nyomtatott munkákat, ha tárgyuk tudományos vagy közérdekű, csak úgy megbírálják mint máshol. Mi ezt correct eljárásnak tartjuk, mert a tudományos kutatás szabadságát, a tudomány előhaladását és az igazság felderítését följé helyezzük minden magántekintetnek, s mert a »kézirat gyanánt« megjegyzés nem lehet panacea a munkában foglalt igazságok vagy tévedések elpalástolására.

»Napfényre, napfényre ki a bokorból,« ezt írta Kossuth Lajos a régi »Pesti Hirlap« egyik vezércikkének mottojául, s mi e mottót sehol sem találjuk annyira helyén, mint a tudományos kutatásokban, hol az igazság felderítésének elve már régen ledöntött minden akadályt, a mi útjában állott. Ez elvi álláspontunk a »kéziratok gyanánt« nyomtatott könyvek megítélésénél, s azt hisszük, hogy a mi irodalmi viszonyaink közt, a »köteles példányok« hazájában az egyedüli helyes álláspont. — A kérdés a világ irodalomban annyira megérett, hol vele tűzesebben foglalkozni nem tartjuk szükségesnek, de ha olvasóink kívánnák alkalmilag még visszatérünk reá. Összefoglalva tehát a mondottakat azt tartjuk: hogy a »kézirat gyanánt« nyomtatott tudományos és közérdekű könyveket szabad nyilvánosan megbírálni, de a magán természetűeket megbírálni discretióból nincsen szokásban.

Vegyes közlemények.

— Jelentés a M. N. Múzeum könyvtáráról. A M. N. Múzeum könyvtára az 1881. év I. felében összesen 1368 kötet vagy füzet nyomtatvánnyal, 63 kézirattal és 10212 oklevéllel és levéllel szaporodott; és pedig ajándéku kapott 112 kötet nyomtatványt, 4 kéziratot és 9598 oklevelet és levelet; vásárolt 463 kötet nyomtatványt, 59 kéziratot és 614 oklevelet és levelet; a beérkezett köteles példányok száma 793 kötet.

Könyvek, kéziratok, oklevelek vásárlására és kötésre fordított 1582 frt 57 kr. Az olvasók száma 11390-re ment, kik 20734 nyomtatványt, 1375 kéziratot és 4845 oklevelet használtak.

— Majláth Béla a Nemzeti Múzeum könyvtár-őre a nyári szünet alatt a németországi könyvtárakban tesz kutatásokat, hol a Thuróczy-krónika 1483-ik évi brünni és ágostai kiadásait a krónika ekkorig ismert egykoru kézírataival hasonlítja össze. A bibliographiában ugyanis positiv adatok alapján ekkorig még felderítve nincsen, hogy a Thuróczy-krónikának 1485-ik évi velencei kiadása valósággal létezett-e, mint ez Toldy Ferencz boldog emlékü tudósunk is hitte, avagy pedig az egész velencei kiadás csak fictio, melyet külföldi bibliographusok csempészték be az irodalomba. E kérdés felderítésén dolgozik Majláth, tanulmányába belevonja a Magyarországról létező más középkori krónikákat is és a szövegkritika és bibliographia segítségével önálló kutatás alapján óhajtja a kérdést megoldani. Kutatásainak eredményéről a jövő számban.

— **Árpádkori oklevélvásárlás.** A Nemzeti Múzeum könyvtára újabb 5 árpádkori oklevelet vásárolt, melyek a »Könyvszemle« utolsó füzetében említett okleveleket kiegészítik. Az oklevelek a Rummy-család levéltárából származnak s a Wenzel-féle árpádkori okmánytárban egytől-egyig ki vannak adva.

— **Hodor Károly** a magyar történetírók Nestora, kinek elhunytáról a »Századok« juliusi száma oly szépen megemlékezett, egész életén át gyűjtött könyvtárát és kéziratgyűjteményét az erdélyi Múzeumnak ajándékozta.

— **A velencei nemzetközi földrajzi kiállításra** a M. N. Múzeum könyvtára is küld könyveket, térképeket, leginkább a régi magyarországi földrajzi irodalom termékeiből és egy óriási földgömböt, melyet Perczel László földbirtokos és volt országgyűlési képviselő 1863-ban a londoni közkiállításra készített, de elkészvén vele, a M. N. Múzeumnak ajándékozott. A földgömb nagy praecisioval van kiállítva, felírásai tisztán magyarok s nagyságára nézve az osztrák-magyar monarchiában levő földgömböket mind felülmulja. Ekkorig még sehol sem volt kiállítva s hisszük, hogy Velenczében méltó feltűnést fog kelteni.

— **A győri és pannonhalmi könyvtárakról.** A pünkösdi szünidő alatt alkalmunk volt a győri püspöki papnöveldei és a pannonhalmi könyvtárt megtekinteni, s örömmel irhatjuk, hogy a rendezés mind két helyen igen szépen halad előre. A győri könyvtár körülbelül 40 ezer kötetből áll s középkori kéziratokban, incunabulumokban, theologiai, történeti és más szakbeli forrásmunkákban igen gazdag. Ezenkívül a régi magyar és az új irodalmi termékek is igen szép számmal vannak képviselve. A könyvtár élén dr. Kisfaludy Béla theologiai tanár és tanulmányi felügyelő áll, ki a könyvtárt nagy egyszerűséggel és szakismerettel kezeli s nemcsak az egész könyvtárt újból felállította, hanem a könyveknek nagyobb részét már lajstromozta is. A pannonhalmi könyvtár kötetszáma meghaladja a százezret s a monostor egyik szárnyában egy erre szánt külön impozáns helyiségben van felállítva. Itt a rendezés a tudós Halbik Cyprián könyvtárőr vezetése alatt, ki a könyvtárban ekkorig már

több korszerű reformot létesített, már a befejezéshez közeledik. Mindkét helyen a rendezés a könyvtártan újabb elveiszerint van keresztülvive s befejezését annak idejében örömmel fogjuk regisztrálni.

— A marosvásárhelyi ref. főiskola legújabbán közrebocsájtotta könyvtára többes példányainak jegyzékét. A füzet igen ügyesen van összeállítva s 57 lapon 770 számban körülbelül 900 munkát, többnyire transilvanikákat sorol fel. Ezek közt van több XVII. századi magyar munka és más erdélyi könyv, mely a magyarországi könyvtárakban kevés példányban van meg. A Tudományos Gyűjtemény, Tudománytár, (Erdélyi) Vasárnapi Ujság, és az Erdélyi Hiradó folyamaiból tekintélyes számu példány eladó. Az árak általában véve mérsékeltek. Ajánljuk e jegyzéket a könyvtárak és könyvbarátok figyelmébe.

— A vatikani könyvtár kézíratainak catalogusán szorgalmasan dolgoznak s Ciccolini könyvtár-őr mindent elkövet, hogy az első kötet belőle mielőbb sajtó alá kerüljön. Tekintve, hogy a vatikani könyvtár középkori kéziratokban a leggazdagabb, hogy továbbá ezeket magyarországi szempontból rendszeresen még senki sem vizsgálta, nagy feszültséggel várjuk a catalogus megjelenését s azt hisszük, hogy a felsorolandó kéziratok közt számos olyan lesz, melynek magyarországi provenienciája van s melynek megismertetéséből irodalomtörténetünk jelentékeny gyarapodást várhat.

— Unkarin Albumi (Magyar Album) cím alatt egy terjedelmes kötet jelent meg Jyväskylä városában, Finnországban, finn nyelven. Az album szerkesztője Jalava Antal, a magyar nyelv lectorsa a helsingforsi egyetemen, s a Kisfaludy-társaságnak levelező tagja, ki tudvalevőleg lelkes barátja a magyar nemzetnek és irodalmunknak, és nyelvünket is jól érti. Az igen csinosan kiállított albumot Kölcssey Hymnus-a nyitja meg, s ezután következik egy hosszabb, igen szépen írt tanulmány gr. Széchenyi Istvánról, a szerkesztő tollából. A kötetnek másik eredeti czikke egy kis elmefuttatás a finn-magyar nyelvrokon-ságról, melyet dr. Szinnyi József írt finn nyelven. Az album

többi prózai dolgozatai: Greguss értekezése a színművészetről, Jókainak egy kis rajza, és Tóth Kálmán »Nő k a z a l k o t m á n y b a n« című vigjátéka, melyet Jalava igen sikerülten fordított le s mely hír szerint legközelebb színre is kerül a helsingforsi finn színházban. Az album nagy részét költemények foglalják el; legtöbb van Petőfitől, néhány Aranytól, Kisfaludy Károlytól, Kisfaludy Sándortól és Gyulay Páltól.

A költeményeket Uno von Schrowe, Julius Krohn, Arvid Genetz, Paavo Cajander fordították, és fordításaik tartalmilag is, alakilag is nagyon hívek. A kötet végén a szerkesztő rövid életrajzát közli azon íróknak, kiknek valami munkáját fölvette az albumba. — Óhajtjuk és reméljük, hogy ezen kitűnő izlés-sel összeállított könyvnek mennél nagyobb kelendőse lesz északi atyánkfiai közt, kik minden íránt érdeklődnek, a mi magyar.

— **Könyvkiállítás a fővárosban.** Az iparmúzeum igazgatósága a jövő ősszel könyvkiállítást rendez, mely a mennyire a tervbe bevagyunk avatva, nagyszerűnek ígérkezik. A kiállítás specialis magyarországi kiállítás lesz, mely tudományos és ismeretterjesztő irányban fog hatni. Ki lesznek állítva első sorban a Magyarországon a XV. század végeig készült kéziratok, továbbá ugyanez időben külföldön, de hazánkfiai által írt codexek, az európai könyvtárakban levő magyarországi vonatkozású középkori kéziratok és corvin-codexek, régi kötések, az ekkorig ismert magyar codexek, régi magyar nyomtatványok és más Magyarországon nyomtatott munkák, melyek a hazai nyomdák történetéhez nyújtanak adalékot, továbbá hazai miniaturák, metszetek, ritkaságok és a magyarországi nyomdák nevezetesebb termékei a régi időktől fogva jelen századig stb. Szóval együtt lesz mindaz, mi a magyarországi középkori könyvirás, könyvfestés, könyvkötés és könyvgyűjtés történetéhez nyújt adalékokat. A nyomtatványok pedig a budai krónika megjelenésétől kezdve napjainkig vagyis 1473—1880-ig, négyszáz évet meghaladó nyomdászatunknak korszakok szerinti fejlődéséről és haladásáról fognak tanuskodni. Részünkről a kiállítást előre üdvözljük s az ősszel részletesen fogjuk ismertetni.

— **Buda városának egy 1685-ik évi rézmetszete.** Az »Egyetemi Könyvtár« naptárgyújteményében őriztetik egy müncheni 1686. naptártöredék. Maga a naptár nincs meg, csak a »Prognosis conjecturalis astrologica — — — ad annum a Christo nato M. DC. LXXXVI. Secundum post Bissextilem. Ad Elevationem Poli 48 Gradum et Meridianum Tyrnaviensem. Monachy Typis Sebastiani Rauch.« A füzet végében »Synopsis Chronologica de regia urbe Buda«, mely Buda történetét adja elő építtetésétől fogva, mely Kr. sz. e. 1181 évvel történt Páris fia Franco által, egész 1685-ig. Hozzá van mellékelve Buda rajza rézmetszetben, egy lapon két kép: az egyik, mely keleti, másik, mely nyugoti oldalról tünteti fel. E képet Bubics apát nem ismerte

Közl: Sz. S.

— **Könyvtári buvárlatok.** E folyóirat szerkesztője a nyári szünidő alatt a krakkói, boroszlói, olműezi, vöttaui és göttweigi könyvtárakban fog kutatni, hol a magyarországi vonatkozású középkori kéziratokat s Vöttauban gróf Zrinyi Miklós könyvtárának maradványait fogja átvizsgálni. — Kutatásainak eredményéről értesíteni fogjuk olvasóinkat.

— **Gróf Pongrácz Károly honvéd ezredes** magán levéltárát a Nemzeti Múzeum könyvtárának ajándékozta. A levéltár a kisebb családi levéltárakhoz tartozik, összesen 902 darab oklevélből, levélből és aktából áll. Ezek közt van egy oklevél az Árpád korából, 33 a mohácsi vészt megelőző időből, a többi okmányok későbbiek. Az oklevelek leginkább Borsod, Abauj, Gömör, és Hevesmegyékre vonatkoznak s rendezésük folyamatban van.

— **Fraknói Vilmos** történészünk a mult hónapokban a vatikáni levéltárban kutatott s mint rendesen most is gazdag eredménynyel tért haza. Ezuttal a XV—XVI. századi pápai követjelentéseket tanulmányozta, melyek hazánk történetéhez nagybecsű adalékokat szolgáltatnak s ekkorig csak igen csekély részben vannak felhasználva. Átkutatta továbbá a pápai tizedre vonatkozó XIV. századi könyveket, melyek hazánkra nézve főleg közgazdasági, földrajzi és egyháztörténeti szempontból érdekesek. Ez alkalommal meggyőződött arról is, hogy »Theiner Monu-

mentái a magyarországi vonatkozású okleveleknek csak igen kis részét foglalják magukban, a sokkal nagyobb rész még kiadásra vár. Történetírásunk érdekében kívánjuk, hogy ezeknek kritikai kiadását, hely- és személynevek iránti tekintetből magyar tudós készítse elő. Fraknoi kutatásainak legnagyobb eredménye azonban az: hogy az irányadó köröket a vatikáni könyv- és levéltárban megnyerte a magyar tudománynak, érintkezésbe lépett velök és szerencsés modorával elérte azt, hogy tudósaink ezentúl e két helyen a legjobb fogadtatásra számíthatnak.

— A M. N. Múzeum könyvtárának olvasóterme f. é. július 1-től fogva augusztus 31-ig a nagy közönség számára zárva marad. Tudósok és irodalmi kutatásokkal komolyan foglalkozó szakférfiak azonban a számukra föntartott teremben a szünidő alatt is minden nap (vasár- és ünnepnapokat kivéve) reggeli 10—1 óráig dolgozhatnak s ez idő alatt a hivatal a közönségnek minden könyvtári ügyben szívesen ad felvilágosítást.

Hasonmás a Magyar Nemzeti Múzeum Curtius corvin-codexének
2-ik boritéktáblájáról.

A M. Tud. Akadémia

legújabb kiadványai.

(Kaphatók saját könyvkiadóhivatalában Buda-Pesten, Akadémia-épület.)

Trefort Ágoston (közoktatásügyi minister). Emlékbeszédek és tanulmányok. Budapest 1881. kis 8-rét. 345 lap. Ára 1 frt 80 kr.

Közoktatásunk története Magyarországon a XVIII. században. A m. t. Akadémia történeti bizottsága megbízásából írta **Molnár Aladár**. I. kötet. Nagy 8-rét. 612 lap. Ára 3 frt.

Amphitheatrum (Az aquincumi) északi fele. Jelentés az ottani ásatásokról **Tormay Károly**-tól. Nyolcz fametszettel és 15 fénynyomatu táblával. Ára 1 frt

Államháztartás (A magyar és osztrák) 1868—1877-ig. Irta **Láng Lajos**. Ára 30 kr.

A magyar jogi műnyelv kérdéséhez. Jogirodalmi és nyelvészeti tanulmány tekintettel jogi műnyelvünk jelenére, multjára és gyökeres javítására. Irta **Dr. Bakos Gábor**. Ára 20 Ft.

Országgyűl. Emlékek (Magyar) történeti bevezetésekkel. A történelmi bizottság megbízásából. Szerkeszti **Dr. Fraknói Vilmos**. VII. kötet. (1582—1587.) Ára 3 frt.

Tinódi Sebestyén összes művei. 1540—1555 Bevezetéssel és jegyzetekkel ellátva kiadja **Szilády Aron**. (Régi Magyar Költők Tára III. kötete.) 8-rét. Ára 2 frt.

Régi magyar Codexek. Szent Margit élete — Példák könyve. — Codex. — Kulesár Codex. Közzéteszi **Volf György**. (Nyelvemléktár VIII. kötete.) Ára 2 frt.

Régi magyar Codexek. Ehrenfeld c. — Simor c. — Cornides c. — Lányi c. Közzéteszi **Volf György**. (Nyelvemléktár VII. kötete) Ára 2 frt.

Közlemények Math. és Természettudományi, vonatkozólag hazai viszonyokra. Szerkeszti **B. Eötvös L.** XVI. kötet. Ára 4 frt. Tartalma: Újabb adatok Temes megye hártarapü faunájához. **Mozsáry S.**-től — Nagyvárad és Sebes-Körös felsőbb vidéke. **Simkovic L.**-től. — Egészségtani kutatások a levegőt, talajt és vizet illetőleg. **Dr. Fodor J.**-től. — A magyar bir. vadon termő rózsái. **Borbás V.**-től — A magyar oligochaeták faunája. **I. Dr. Örley L.**-től. — Szepes megye néhány barlangjának leírása. **Dr. Roth S.**-től.

Dr. Fraknói Vilmos. A magyar országgyűlések története I. Ferdinánd király alatt. (1526—1563) Különnyom. a Magy. Országgyűlési Emlékek I—IV. kötetéből. Ára 5 frt.

Ocskai László II. Rákóczi Ferencz fejedelem dandárnoka és a felsőmagyarországi hadjáratok 1703—1710. Irta **Thaly Kálmán**. Ára 3 frt 60 kr.

Aristophanes vígjátékai. Fordította és jegyzetekkel kísérte **Arany János**. 3 kötetben. Aristophanes életrajzával és bevezetésekkel **Dr. P. Thewrewk Emmiltől**. Ára egy-egy kötetnek 2 frt. Arany J. a M. T. Akadémia által gr. Karátsonyi jutalommal kitüntetett e fordítása a teljes **Aristophanest**, azaz mind a 14 vígjátékot foglalja magában.

Az aggteleki barlang mint őskori temető. Irta **br. Nyáry Jenő**. Egy tervrajzzal, három fényomatu táblával. és 335 fametszettel. Ára 3 frt.

Gyulai Pál: Emlékbeszéd **Csengery Antal** fölött (Évkönyvek XVI. kötet. 7. darab.) Ára 70 kr.

Simonyi Zs. Az analogia hatásairól főleg a szóképzésben. Ára 20 kr.

Knoll Károly akadémiai könyvtárúsnál Budapesten kapható:
A besztercebányai egyházi műemlékek története és helyreállítása

Ipolyi Árnod besztercebányai püspök által.
Rajzok, tervezetek és kivitel Storno Ferencztől. — Nagy ivrét, 151 l.
7 szín- és könyom. képtáblával és 54 fametszettel. Ára 8 frt.

A harminczkilencz fejezetre osztott monographiában dús halmazát leljük a műtörténetileg fontos mozzanatoknak, melyek a középkorban a mai besztercebányai egyházmegye területén, jelesebb építészeti, szobrászati és festészeti műdarabokat eredményezve felmerültek. Szerző művének zömét és joggal fénypontját a besztercebányai szent Borbála kápolna leírása képezi, mely a Storno Ferencz által művészileg és stilszerűleg restaurált kápolna történetére és helyreállítására terjed ki. E fejezetekben megbecsülhetlen utmutatások advák elő a egyházi műemlékek stilszerű restaurálását illetőleg.

Városaink a tizenharmadik században.

Irta: Szalay József.

Kis nyolczadrét. Ára: 1 frt 40 kr.

Szerző ezen tanulmányt nagy szorgalommal és forrásokon alapuló önálló kutatással gyűjtötte össze s dolgozta fel mindazt, amit a magyarországi városok történelmi szerepére köz- és községi életére, ipar- és kereskedelmi, hadászati és társadalmi viszonyaira vonatkozólag az Árpád-királyok utolsó századából, okmányokban és egyéb kútfőkben találhatott.

A panonhalmi Apátság alapító oklevele.

Irta: Fejérfataky László.

Nyolczadrét. Ára: 1 forint 80 kr.

Jelen munka felőleli mindazt, mi az oklevél hitelessége mellett vagy ellene évszázadok óta felmerült; bőven vázolja a mult század második felében épen ez oklevél fölött vívott harczot, úgy, hogy tökéletesen nélkülözhetővé teszi az ezer nyomtatott lapnál többet kitevő, de mai nap már jóformán elavult tartalmu vitairatok elolvasását; a dolgozatot az oklevél hitelességének védelme rekeszti be. a szerző megezáfol minden felhozott s felhozható ellenvetést; s ez eljárás által monographiája oly terjedelmessé s tartalmassá vált. minőt eddig Szt. István királynak 1001-iki s így hazánk legrégibb okleveléről nem birtunk

Adalékok a nagyváradai béke

s az 1536–1538. évek történetéhez. Levéltári kutatások alapján.

Irta: Dr. Károlyi Árpád.

8-rét. 231 lap. Ára 1 frt 80 kr.

A Dobó-Balassa-féle összeesküvés történetéhez

1569–1572. Levéltári kutatások alapján írta: Dr. Károlyi Árpád.

8-rét. 123 lap. Ára 1 forint 20 kr.

A bécsi cs és kir. titkos levéltár gyűjteményei újabb időben a hazai történetírásra nézve is hozzáférhetőkké váltak. Aki a magyar újabbkori történet forráskészletét ismeri, méltányolni fogja, azt a kincset, melyet e levéltár számunkra nézve magában foglal Károlyi Árpád, mint e levéltár tisztviselője, hangyaszorgalommal aknázza ki e gyűjteményeket, s az önállólag egy tárgyra vonatkozó adatokat külön monographiákban dolgozza föl. Így tett a n.-váradai békével és a Dobó-Balassa-féle összeesküvés történetével is, melyet immár sokkal teljesebben, egyes részleteiben mondhatni átlátszóan ismerünk. Ajánljuk e becses könyveket minden történetkedvelő figyelmébe.

A magyar irodalom 1881-ben.

Második közlemény.

Ezen jegyzékbe mindazon nyomtatványok vétettek fel, melyek az 1881-dik évszámmal vannak jelölve. Hol a nyomtatás helye nincs kitéve, Budapest értendő. A nyomdász vagy nyomda-intézet csak oly nyomtatványoknál van megnevezve, melyeknek kiadója nem ismeretes. Hogy ezen jegyzéket lehetőleg teljesen s pontosan lehessen összeállítani, felkéretnek a szerzők és kiadók, hogy kiadványaikból egy példányt, az ár megjelölésével, a M. N. Muzeum könyvtárába beküldeni sziveskedjenek.

- Ábrányi Kornél,** Ifj. Régi és új nemések. Eredeti regény. (Athenaeum. 8-r. 298 l. ára 1 frt. 30 kr.)
- Aristophanes** vigjátékai. Fordította Arany János. A magyar tud. Akadémia által gróf Karácsonyi jutalommal kitüntetett fordítás. III. kötet. (Akadémia. 8-r. 329 l. ára 2 frt.)
- Árkövy József.** A fogak gondozása a gyermekek és felnőtteknél. (Eggenberger. 8-r. 128 l. számos ábrával, ára 1 frt.)
- Badics Ferencz.** Gaál József »Peleskei nótárius«-a. Irodalomtörténeti tanulmány. (Különlenyomat a »Fővárosi Lapok« 1881. XVIII. 35—38. számaiból. Athenaeum r.-társ. 8-r. 36 l. ára ?)
- Balássy Ferencz.** A zámí és ó-háti apátságok. (Értekezések a történelmi tudományok köréből. IX. k. 6. sz. Akadémia. 8-r. 40 l. ára 30 kr.)
- Balázs Sándor.** A mama tyúkszeme. (Mulattató zsebkönyvtár. 1. füzet. Esztergom. Buzárovits G. 16-r. 67 l. ára 10 kr.)
- Ballagi Mór.** Nyelvünk újabb fejlődése. (Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből. IX. k. 3. sz. Akadémia. 8-r. 26 l. ára 20 kr.)
- Balló Mátyás.** Újabb tanulmányok a kámforesoport köréből. (Értekezések a természettudományok köréből. XI. kötet. 5. sz. Akadémia. 8-r. 18 l. ára 10 kr.)
- Bartha Miklós** képviselőjelölt beszéde Szilágy-Somlyón, 1881. május 8-án. (Kolozsvár. Stein J. 8-r. 22 l. ára ?)
- Battlay Imre.** A végszükség joga. Adalék a magyar büntetőtörvénykönyv 80. §-ához. (Különlenyomat a »Magyar Igazságügy«-ből. Zilahy Sámuel. n. 8-r. 76 l. ára 50 kr.)
- Beaumarchais.** A sevillei borbély, vagy haszontalan elővigyázat. Vigjáték négy felvonásban. Franciából ford. Paulay Ede. (Olesó könyvtár. 121. sz. Franklin-társulat. 16-r. 143 l. ára 30 kr.)

- Beksics Gusztáv.** A szabadság országa. Rajz az angol társadalmi életből. 1—4. füz. (Magyar Regény-Csarnok. 8., 11—13. füzet. Aigner Lajos. 8-r. 1—252 l. egy füzet ára 30 kr.)
- Beksics Gusztáv.** A demokratia Magyarországon. (Aigner Lajos. 8-r. 74 l. ára 60 kr.)
- Bélay Jenő.** Virág Benedek irodalmi munkássága. (Rudnyánszky A. 8-r. 26 l. ára ?)
- Bélyegtörvény,** Az új. A bélyeg- s illetékekre vonatkozó törvények és szabályok némely határozatainak módosítása. XXVI. törvényezikk. Jegyzetekkel s magyarázatokkal ellátva. (Lampel Róbert. 16-r. 39 l. ára 30 kr.)
- Bendtnér József.** A nyomdaipar az 1880-iki alsó-ausztriai ipar-kiállításon. (Különlenyomat a »Magyar Ipar« 1881. évi 1., 2. és 3. számából. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. 8-r. 37 l. ára ?)
- Béranger.** Önéletrajzom. Francziából ford. Kludik Imre. I. és II. füzet. (Aigner Lajos. 8-r. 1—220 l. a két füzet ára 70 kr.)
- Biasini Domokos.** Magyarország közigazgatási joga. Kézikönyv joghallgatók, vizsgálati és szigorlati jelöltek, közigazgatási tisztviselők stb. használatára. IV. füzet. (Kolozsvár. Stein J. 8-r. 439—636 l. ára ?)
- Bougand Emil.** A kereszténység és korunk. Fordították Dobos Lajos és Spett Gyula. I. kötet. (Nagyvárad. Hügel Ottó. k. 8-r. 530 l. ára 1 frt 50 kr.)
- Brassai Sámuel.** A nyelvújítás és Ballagi. (Különlenyomat az »Ellenzék«-ből. Kolozsvár. Stein János. 8-r. 35 l. ára 20 kr.)
- Brózik Károly és Paszlavszky József.** Földrajz gymnasiumok számára. Az új tanterv alapján. I. A magyar királyság és a földközi tenger környéke. (Eggenberger. 8-r. VIII, 200 l. a szöveg közé nyomott ábrákkal, ára 1 frt.)
- Budapest** főváros törvényhatósági bizottságának közgyűléséhez jelentése a fővárosi képzőművészeti állandó bizottmánynak 1880. évi működéséről. (Pesti könyvnyomda-részv.-társ. 8-r. 23 l. ára ?)
- Bús Vitéz.** Senki Pál történeteiből. 1—5. füzet. (Vége.) (Szépirodalmi könyvtár. 10—12., 16. és 17. füzet. Aigner Lajos. 8-r. 1—299 l. egy füzet ára 30 kr.)
- Casino-könyv,** Nemzeti. 1880. A nemzeti Casino szabályai és tagjainak névsora. 54-ik évfolyam. (Athenaeum r.-társ. 8-r. 105 l. ára ?)
- Channing Ellery Vilmos** válogatott művei. Angolból fordítják és kiadják az unitárius tanárok. VI. kötet. A tökéletes élet. (Kolozsvár. Demjén Imre. n. 8-r. 175 l. ára 1 frt 20 kr.)
- Chateaubriand M.** A kereszténység szelleme. Ford. Gubicza István. II. kiad. I—II. köt. (»Hunyadi Mátyás« intézet. 8-r. 363, 344 l. a két köt. ára 2 frt. 40 kr.)
- Concha Győző.** A közigazgatási enquête. Különlenyomat a »Magyar Igazságügy«-ből. (Jog- és államtudományi értekezések gyűjteménye. I. Zilahy Sámuel. n. 8-r. 44 l. ára 50 kr.)
- Csepreghy Ferencz** összes művei. Kiadta Rákosi Jenő. III—IV. kötet. (Rudnyánszky A. 8-r. 360, 325 l. előfizetési ára az egész kiadásra 5 frt.)
- Csik János.** A mezőgazdaság elemei, népiskolák számára. I—IV. füz. (Arad. »Aradi gazdasági-egylet.« 8-r. 27, 31, 39, 54 l. a szöveg közé nyomott gazd. eszközök ábráival, ára 12, 12, 15, 15 kr.)
- Csiky Kálmán.** A hazai alkotmány- és jogismeret alapvonalai polgári és felsőbb

- népiskolák számára. A magyar kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter által jutalmazott mű. (M. kir. államnyomda. 8-r. 107 l. ára ?)
- Csödtörvény.** Az 1881. évi, országgyűlési tárgyalása és a rávonatkozó bizottsági jelentések. (Eggenberger. 8-r. 108 l. ára 60 kr.)
- Csödtörvény.** Az 1881. XVII. t. cz. Kiegészítve a reá vonatkozó törvényekkel s egy kimerítő betűrendes tárgymutatóval. (Eggenberger. 8-r. 130 l. ára 80 kr.)
- Csödtörvény.** A, 1881. évi XVII. t. cz. Jegyzetekkel s magyarázatokkal ellátva. (Lampel Róbert. 8-r. 144 l. ára 50 kr.)
- Csödtörvény.** (1881. XVII. törvényezikk.) Jegyzetekkel, utasításokkal s magyarázattal ellátta Zsögöd Benő. (Ráth Mór. 16-r. 236 l. ára 80 kr.)
- — Ugyanaz. (Ráth Mór. 8-r. 122 l. ára 80 kr.)
- Czímertára,** Magyarország. Kiadja Altenburg L. és Rumbold B. A szöveget írja Tagányi Károly. 3. füzet. (Ifj. Nagel Ottó. 4-r. 23—30 l. és 10 tábla, egy füzet ára 2 frt.)
- Czím- és névtára,** A magy. kir. táviradintézet, 1881. év január hó 1-én. Hivatalos kiadás. (Hornýánszky Viktor. 8-r. XXIV, 128 l. ára ?)
- Danielik János.** A jog alapja és kútforrása, tekintettel a scholastikusokra. Olvasta az egri érseki joglyceum 1880—81-dik tanévi zárünnepélyén június hó 15-én. (Eger. Érseki lyceumi könyvnyomda. 8-r. 39 l. ára ?)
- Deák Farkas.** Gróf Teleki Domokos emlékezete. (Értekezések a társadalmi tudományok köréből. VI. kötet. 10. sz. Akadémia. 8-r. 27 l. ára 20 kr.)
- Dervarics Kámán.** Gróf Zrinyi Miklós a költő halála 1664-ben. (Szombathely. Seiler Henrik. 8-r. 32 l. ára 40 kr.)
- Dosenbach.** November hava, a tisztító helyen szenvedő lelkek emlékének szentelve. (Szatmár. 8-r. 324 l. ára 60 kr.)
- Döbrössy Alajos.** Szent-István első apostoli magyar király koronája és jobbjá. (Bagó Márton és fia. 8-r. 16 l. ára ?)
- Döntvénytár.** A magyar kir. Curia semmitőszéki és legfőbb ítélőszéki osztályának elvi jelentőségű határozatai. Kiadja a »Jogtudományi Közlöny« szerkesztősege. XXVI. folyam. (Franklin-társulat nyomdája. 8-r. 248 l. ára 2 frt.)
- Dulf Péter.** Alexandri Vazul működése a román irodalom terén. Tudori értekezés. (Kolozsvár. Stein János. 8-r. 132 l. ára 1 frt. 30 kr.)
- Eckstein Ernő.** A vörös Julesa. Magyarítá dr. Spinoza. (Mulattató zsebkönyvtár. 3. füzet. Esztergom. Buzárovits G. 16-r. 7 l. ára 10 kr.)
- Ejury Gyula.** Az európai egyensúly kérdésének megoldása. (Pozsony. Wigand F. K. 8-r. 16 l. ára ?)
- Előadások,** Népszerű természettudományi, gyűjteménye. Kiadja a k. m. természettudományi társulat. 26—28. füzet. (L. Hermann Ottó, Gerando Attila, Schulek Vilmos.)
- Éltes Károly.** A jegenyei fürdő vegyalkatrészeinek és gyógyhatásának, fekvésének és jelen berendezésének, az építési viszonyoknak rövid és alapos ismertetése. (Kolozsvár. K. Papp Miklós örököseinek nyomdája. 8-r. 16 l. ára ?)
- Emlékek,** Magyar történelmi. Kiadja a magyar tudományos akadémia. I. osztály. Okmánytárak. (L. Anjoukori okmánytár. II. kötet.)
- Emlékirata,** A pozsonyi ágost. hitv. evang. egyház — a magyarhoni ágost. hitv.

- evang. egyetemes egyház pozsonyi theologiai akadémiájának tárgyában. (Pozsony. Wigand F. K. 8-r. 55 l. ára ?)
- Emlékkönyv.** Kiadta a budapesti növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolája főnnállásának ötvenedik évében. (Aigner Lajos. n. 8-r. 296 l. ára 1 frt. 50 kr.)
- Emlékkönyveske** 1881. május 10. Stefánia főhercegnő és Rudolf trónörökös menyegzője alkalmából. (Bartalits Imre. 8-r. 16 l. ára ?)
- B. Eötvös József.** A falu jegyzője. 1. füzet. (Magyar nemzet családi könyvtára. I. Ráth Mór. 8-r. 96. l. ára 40 kr.)
- Értekezések** a matematikai tudományok köréből. Kiadja a magyar t. akadémia. Szerkeszti Szabó József. VII. kötet 25. szám. (L. Hunyady Jenő.)
- Értekezések** a nyelv- és széptudományok köréből. Kiadja a magyar tudományos akadémia. Szerkeszti Gyulai Pál. IX. kötet. 2—5. szám. (L. Zichy Ágost, Ballagi Mór, Vámbéry Armin, Hunfalvy Pál.)
- Értekezések** a társadalmi tudományok köréből. Kiadja a magyar tudományos akadémia. Szerkeszti Pesty Frigyes. VI. kötet. 9—10. szám. (L. Láng Lajos, Deák Farkas.)
- Értekezések** a természettudományok köréből. Kiadja a magyar tudományos akadémia. Szerkeszti Szabó József. X. kötet 11., 15., 18. szám. XI. k. 1—5. sz. (L. Petrik Otto, Högyes Endre, Staub Mór, Klein Gyula, Than Károly, Balló Mátyás.)
- Értekezések** a történelmi tudományok köréből. Kiadja a magyar tudományos akadémia. Szerkeszti Pesty Frigyes. IX. kötet. 4—6. szám. (L. Jakab Elek, Torma Károly, Balássy Ferencz.)
- Értekezések,** Jog- és államtudományi, gyűjteménye. I. (L. Concha Győző.)
- Évkönyv,** Magyar statisztikai. Statistisches Jahrbuch für Ungarn. 1879. évi folyam. III—VI., X—XI. füzet. (Athenaeum. 4-r. 79., 46., 89., 69., 63., 40. l. ára ?)
- Évkönyv,** Magyar statisztikai. Szerkeszti és kiadja az országos magyar kir. statisztikai hivatal. 1879. évfolyam. III—VI., X—XI. füzet. (Athenaeum. 4-r. 79, 46, 85, 69, 59, 40 l. ára ?)
- Évkönyv,** Színházi. Beszélyek, költemények. Szerkesztette Miskolczy Henrik. (Szerkesztő. 8-r. 74 l. ára ?)
- Évkönyve,** A magyarországi Kárpát-egyesület. VIII. évfolyam. 1881. — Jahrbuch. des ungarischen Karpathen-Vereines. VIII. Jahrg. 1881. (Késmárk. Egyesület. 8-r. 527 l. 3 melléklettel és számos ábrával. ára ?)
- Évkönyve,** A pozsonymegyei gazdasági egyesület. 1880. Szerkeszté Földes Gyula. (Pozsony. Angermayer Károly. 8-r. 134 l. ára ?)
- Évkönyve,** A székely művelődési s közgazdasági egyesület ötödik — 1880-ra. Szerkesztette Buzogány Áron. (Egyetemi nyomda. 8-r. 110 l. ára ?)
- Évkönyve,** A tiszántúli ref. középiskolai tanáregyesület — az 1880—81. évről. III. évfolyam. Szerk. Gergely Károly. (Debreczen. Városi nyomda. 8-r. 220 l. ára 1 frt.)
- Farkas Gyula.** Pascal biga-vonalának elemzése. Geometriai tanulmány. (Athenaeum r.-társ. 8-r. 23 l. ára ?)

- Felméri Lajos.** Az iskolázás jelene Angolországban. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez intézett jelentés. I. köt. (Aigner Lajos. 8-r. X, 261 l. ára 1 frt. 80 kr.)
- Fenyvessy Ferencz.** Közéletünk köréből. (Pápa. Nöbel Ármin. 8-r. 74 l. ára 40 kr.)
- Feuillet Octave.** Egy párisi nő története. Regény. Franceziából fordította N. V. (Dobrowszky s Franke. 8-r. 176 l. ára 80 kr.)
- Flammariion Camille.** Népszerű csillagászat. Az égboltozat egyetemes leírása. Ford. Hoitsy Pál. 360 ábrával, színezett könyomattal, csillagászati térképpel stb. 15 - 19. füzet. (Népszerű tudományos könyvtár. II. Rautmann Frigyes. 8-r. 337—342, 1—112 l. egy füzet ára 30 kr.)
- Fodor Ferencz.** Néhány szilárd test és folyadék hő-átbocsátásáról. (Kolozsvár. Stein János. 8-r. 30 l. egy rajzlappal, ára ?)
- Fullerton Georgine.** Hét beszély. A német kiadás után fordította a veszprémi növendékpapság Pázmányköre. (»Hunyadi Mátyás« intézet. 8-r. 286 l. ára 1 frt. 50 kr.)
- Gaál József.** A peleskei notárius. Bohózat 3 szakaszban 4 felvonással. 4-ik kiad. (Olesó könyvtár. 123. sz. Franklin-társ. 16-r. 158 l. ára 40 kr.)
- Gajáry Ödön.** A pestmegyei sárközi Duna-védgát és csatornázási társulat két évi működése, 1879. 1880. (Kaloosa. Malatin és Holmeyer. 8-r. 46 l. ára ?)
- Galdos B. Perez.** Gloria. Egy spanyol leány története. Korrajzi regény a spanyol társadalomból. Fordította Nagy István. (Révai testv. 8-r. a három kötet ára 4 frt.)
- Gaume.** Az idők jele, vagyis a lourdesi 80 csoda. Ford. Gyarmathy János. (Pápa. Nöbel Ármin. 8-r. 93 l. ára 40 kr.)
- Gerando Attila.** Két hét a székelyföldön. (Népszerű természettudományi előadások gyűjteménye. IV. kötet. 27. füzet. K. m. term.-tudom. társulat. 8-r. 38 l. négy képmelléklettel, ára 30 kr.)
- Gesztí Ferencz.** Magyarország és Ausztria. II. füzet. (Aigner Lajos. 8-r. 16 l. ára 20 kr.)
- Girókuti Ferencz és Kozocsa Tivadar.** A fák alak- és fejlődéstana. I. rész. (Franklin-társulat. 8-r. 93 l. 139 ábrával, ára 1 frt.)
- Goethe.** Hermann és Dorottya. Németből ford. Hegedűs István. (Olesó könyvtár. 116. sz. Franklin-társulat. 16-r. 88 l. ára 20 kr.)
- Goudinet E. és Gille F.** Jean de Neville. Víg opera 3 felvonásban. Fordította Várady Antal. (A nemzeti színház könyvtára. 138. füzet. Pfeifer Ferdinánd. 8-r. 60 l. ára 40 kr.)
- Gross Gusztáv** Magyar ifjúsági könyvtára. Szerk. Kapossy Lucián. II. évfolyam. 2. szám. (L. Richard Baron.)
- Gyógy- és fürdőhelyek.** Az osztrák-magyar. I. (L. Hekseh Sándor F.)
- Gyórfy Iván.** Humoros szónoklatok és felköszöntések. Első könyv. Hat humoros toaszt. (Mulattató zsebkönyvtár. 4. füzet. Esztergom. Buzárovits G. 16-r. 58 l. ára 10 kr.)
- Gyórfy Iván.** Népiskolai képes tankönyvei. I. Földrajzi könyveeske népiskolai növendékek használatára. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8-r. 43 l. ára 10 kr.)
- Gyórfy Iván.** Népiskolai képes tankönyvei. II. Magyarország történelme rövid

- kivonatban kézikönyvül népiskolai növendékek számára. Hetedik lenyomat. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8-r. 35 l. ára 10 kr.)
- Györfly Iván.** Népiskolai képes tankönyvei. III. Természetrájk kézikönyvül népiskolai növendékek használatára. Hetedik lenyomat. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8-r. 39. l. ára 10 kr.)
- Harang, Ezüst.** Kongatja a hazáját igazán szerető öreg harangozó. (Rudnyánszky A. 8-r. 27 l. ára ?)
- Haray Viktor.** Az első szerelem. Elbeszélés. (Aigner Lajos. 8-r. 116 l. ára 1 frt.)
- Határozmányok** az osztrák-magyar bankkal való üzleti közlekedésre nézve. (Az osztrák-magyar bank üzemeltetése. 8-r. 53 l. ára ?)
- Hattuyfy Dezső.** A hazai vármegyék és városok ezimerei. (Külön nyomat az »Erdélyi Múzeum« 1881-ki évfolyamából. Kolozsvár. Erdélyi Múzeum. 8-r. 86 l. ára ?)
- Hauszmann Alajos.** Tervmagyarázat és indokolás a főv. közkórházak építési terveihez. (Fanda J. 2-r. 11 l. ára ?)
- Hegedűs István.** Költemények. (Zilahy Sámuel. 8-r. 167 l. ára 1 frt. 20 kr.)
- Hegedűs Sándor** beszéde a fogyasztási adóról a képviselőház 1881. január 28-iki ülésében. (Athenaeum r.-társ. 4-r. 8 l. ára ?)
- Heine** költeményei. Ford. Endrődi Sándor. (Szépirodalmi könyvtár. 13. füzet. Aigner Lajos. 8-r. egy füzet ára 30 kr.)
- Heksch Sándor F.** Tátra-Füred éghajlati gyógyhely és vizgyógyintézet. Felső Magyarország. Szepesmegye. (Az osztrák-magyar gyógy- és fürdőhelyek. I. Bécs, Budapest, Lipse. Hartleben A. 8-r. 32 l. ára 40 kr.)
- Hermann Ottó.** Az átalakulások világáról. Két előadás. (Népszerű természettudományi előadások gyűjteménye. 26. füzet. K. m. természettudományi társulat. k. 8-r. 104 l. ára 70 kr.)
- Hofer Károly.** A francia nyelv módszeres tankönyve. Mager nyomán. II. rész. 3. javított kiadás. (Aigner Lajos. 8-r. 148 l. ára 80 kr.)
- Homér.** Békaegérharcz. Általóltóztette a Blumauer módja szerint Csokonai Vitéz Mihály. (Olesó könyvtár. 124. sz. Franklin-társ. 16-r. 47 l. ára 20 kr.)
- Homer** Odysseája. Iskolai használatra magyarázta és bevezetéssel ellátta Ábel Jenő. I—III. ének. (Franklin-társulat. 8-r. 206 l. ára 1 frt.)
- Horvát János.** A nagy isten eszméje. (»Hunyadi Mátyás« intézet. 8-r. 180 l. ára ?)
- Horváth Mihály.** Magyarország függetlenségi harcának története 1848. és 1849-ben. 5. füzet. (Ráth Mór. 8-r. 128 l. ára 1 frt.)
- Högyes Endre.** Az asszociált szemmozgások idegmechanismusáról. Első közlemény. (Értekezések a természettudományok köréből. X. k. 18. sz. XI. k. 1. sz. Akadémia. 8-r. 62 l. 2. könyomatú és 3 egyszerű nyomatu táblával. 100 l. 2. f. metszettel. ára 50 kr.)
- Hunfalvy János.** Kis földleírás polgári-, reál-, ipar- és felső népiskolák számára. IV. kiadás. (Athenaeum. 8-r. 124 l. ára 50 kr.)
- Hunfalvy Pál.** A Kún- vagy Petrarka-Codex és a kúnok. (Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből. IX. k. 5. sz. Akadémia. 8-r. 49 l. ára 30 kr.)
- Hunyady Jenő.** A pontokból, vagy érintőkből és a conjugált háromszögből meghatározott kúpszelet nemének eldöntésére szolgáltató kritériumok. (Értekezések a

- matematikai tudományok köréből. VII. k. 25. sz. Akadémia. 8-r. 17 l. ára 10 kr.)
- Illés Elek.** Fürtök az Ur szőlőjéből. Kiállítja maga a vinczellér. (»Hunyadi Mátyás«-intézet. 8-r. 192 l. ára ?)
- Iparegyesület,** Az országos magyar, által 1881. évi márczius 16. és 17. napjaira Budapestre összehívott országos gyáripari értekezlet tárgyalásai. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4-r. 15 két hasábos l. ára ?)
- Iratok,** Ifjusági, tára. Az orsz. központi tanáregylet megbízásából szerk. Kármán Mór. XII. (L. Középkori utazók.)
- Irodalom-történet,** A német, rövid rajza és a német mondatszerkezet szabályai s táblázata. (Rózsa Kálmán és neje. 8-r. 28, 11 l. ára ?)
- Ismétlőkönyvek,** Jogi, gyűjteménye. X. Kiadja az Eggenberger-féle könyvkereskedés. (L. Tomasius.)
- Ivánka Imre.** Négy havi szolgálatom a magyar hadseregben 1848. június végétől október végéig. (Rudnyánszky A. 8-r. 53 l. ára ?)
- Jakab Elek.** Szabadságharcunk történetéhez. Visszaemlékezések 1848–49-re. 9 fénynyom. arcképpel. (Aigner Lajos. n. 8-r. 577 l. ára 4 frt.)
- Jakab Elek.** A kalendáriumokról történelmi s politikai tekintetben. (Értekezések a történelmi tudományok köréből. XI. k. 4. sz. Akadémia. 8-r. 66 l. ára 40 kr.)
- Jedlik Ányos.** A csöves villamszedők láncolatáról. (Különlenyomat a magyar orvosok s természetvizsgálók XX-ik nagygyűlésének munkálataiból. 4-r. 5 l. három táblával.)
- Jegyzőkönyv** a selmeczi gyógyászati és természettudományi egyletnek 1881. évi január hó 29-én tartott közgyűléséről. Összeállította Dérer Mihály. (Selmecz. Joerges A. özvegye. 8-r. 39 l. ára ?)
- Jelentés** az ipari szakoktatás és háziipar állásáról. Hivatalos adatok alapján kiadja a földmivelés-, ipar- s kereskedelemügyi magy. kir. miniszterium. (Pesti könyvnyomda-részv.-társ. 4-r. 455 l. ára ?)
- Jelentése,** A talajjavítások terén 1880. évben tett intézkedésekről, a kulturmérnököknek b. Kemény Gábor földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszterhez. IV melléklet a földmiv., ipar- és kereskedelemügyi magy. kir. miniszterium 1880. évi költségvetésének indokolásához. (M. kir. államnyomda. 4-r. 56 l. ára ?)
- Jókai Mór** munkái. Népszerű kiadás. A janicsárok végnapjai. Regény. III. kiadás (Franklin-társulat. 8-r. 295 l. ára 80 kr.)
- Jókai Mór** újabb munkái. Népszerű kiadás. Föld felett és víz alatt. A véres kenyér. II. kiadás. (Pfeifer Ferdinánd. 8-r. 235, 78 l. ára 1 frt. 20 kr.)
- Jókai Mór.** Péter Péter. Regény. (Révai testv. 8-r. 217 l. ára 1 frt. 40 kr.)
- Kálmány Lajos.** Szeged népe. Ős Szeged népköltése. I. kötet. (Arad. Réthy Lipót és fia. n. 8-r. 15 216, 8 l. ára 1 frt 50 kr.)
- Kálosi Géza.** A solti reform. egyházmegye 1881. április 20. 21. napjain Solton tartott közgyűlésének jegyzőkönyve. (Kalogcsa. Malatin és Holmeyer. 8-r. 27 l. ára ?)
- Kanyurszky György.** A horebi bálvány. Polemikus értekezés Beke és Voltaire stb. ellen. (Különlenyomat a »Religio« 1881. évfolyamából. Kocsi Sándor. 8-r. 85 l. ára ?)

- Kassay Adolf.** A kihágások és az azokbani eljárás az 1878-ik évi 5. t. cz., az 1879. évi 40. t. cz. a kihágásokról s az 1880-ik évi 37. t. cz. a büntető törvények életbeléptetéséről szóló törvények és közigazgatási hatóságok ügykörének beosztását s eljárását szabályozó 1880. évi aug. hó 15-iki belügyminiszteri rendelet eredeti szövegével és a nemsokára törvénytényé válandó új végrehajtási eljárásnak ide vonatkozó szabályaival, magyarázattal és irománypéldákkal a közig. hatóságok, alispánok, szolgabírák, városi kapitányok, rend. tanácsú városlók, közs. előjárók számára átdolgozott második kiadás. (Rothbaum R. 8-r. 184, 6 l. ára 1 frt.)
- Kassay Adolf.** Az 1881-ik évi új esődtörvény. A törvény eredeti szövegével, magyarázattal és irománypéldákkal, bírák, ügyvédek, kereskedők, iparosok és felek számára. (Rothbaum-féle könyvkereskedés. 8-r. 158 l. ára 1 frt.)
- Kassay Adolf.** A községi előjáróság hatásköre s teendői a büntető ügyek körül. Az új büntető törvények és min. rendeletek szellemében irománypéldákkal. (Bartalits Imre. 8-r. 95 l. ára füzve 60 kr., kötve 80 kr.)
- Katalogus** azon találmányokról, melyek az 1865. évi jan. 1-től 1879. évi decz. 31-ig terjedő tizenöt évi cyclusban a magyar korona országainak területén szabadalmazva lettek. Közli a magy. kir. szabadalmi levéltár. (Franklin-társ. 8-r. 483 l. ára ?)
- Katekizmus,** Kis, katolikus gyermekek számára. (Szent-István társ. 8-r. 112 l. ára kötetlen 12 kr., kötve 18 kr.)
- Katona József** művei. 11. füzet. (Nemzeti könyvtár. 80. füzet. Aigner Lajos. 8-r. 161—335 l. ára 30 kr.)
- Kautz Gyula.** Nemzetgazdaság- és pénzügytan. II. köt. Nemzetgazdaságtan. A magy. tudom. Akadémia által Marczibányi-díjjal jutalmazott dolgozat. 4-ik átdolg. kiadás. 2-ik köt. Különös rész. (Franklin-társ. n. 8-r. 16, 517 l. ára 3 frt.)
- Keleti Gusztáv.** A Deák-szoborügy válsága. (Különlenyomat a »Fővárosi Lapok« 1881. XVIII. 53—54. számából. Athenaeum r.-társ. 8-r. 16 l. ára ?)
- Kemény Hugó.** Görög lantosok. (Szerző. 8-r. 66 l. ára ?)
- Képviselőházi Irományok.** (Az 1878. évi október 17-ére hirdetett hiteles országgyűlés nyomtatványai. Hiteles kiadás. XXII—XXIII. köt. Pesti könyvnyomda-r.-társ. 4-r. VIII, 428, VIII, 408 l.)
- Képviselőházi Napló.** (Az 1878. évi október hó 17-ére hirdetett országgyűlés nyomtatványai. Hiteles kiadás. Szerkeszti P. Szathmáry Károly. XVII. kötet. Pesti könyvnyomda-részv.-társ. 4-r. VII, 395 l.)
- Képviselőházhoz,** A magyar birodalmi, Budapesten. Alázatos kérelme Hosszúfalu közönségének és társainak brassómegyei községeknek, Pávai Vajna Elek által. (Kolozsvár. Stein János. 8-r. 26 l. ára ?)
- Kézikönyvek,** Történeti. VI. (L. James Sime)
- Kisfaludy Károly.** A kérők. Vigjáték 3 felvonásban (Olesó könyvtár. 125. szám. Franklin-társ. 8-r. 96 l. ára 30 kr.)
- Kiskuti.** Legújabb magyar szerelmi levelező mind a két nembeliek számára a szerelmi élet minden viszonyaiban alkalmazható levelekkel. (Rothbaum R. 32-r. 128 l. ára 40 kr.)
- Kiss Aron.** A magyar népiskolai tanítás története. I. füzet. (Tanítók könyvtára. 3. Franklin-társulat. 8-r. IV, 219 l. ára 1 frt. 20 kr.)

- Klein Gyula.** A pinguicula és utricularia sejtmagjaiban előforduló krystalloidokról. (Értekezések a természettudományok köréből. XI. kötet 3. sz. Akadémia. 8-r. 16 l. egy táblával, ára 20 kr.)
- Klekner Alajos.** Az erdőtörvény. (1879. évi XXXI. t. cz.) magyarázata (Franklin-társulat. 8-r. 255 l. ára 2 frt.)
- Knopfler Sándor.** Irályfeladványok tára. Mintapéldákkal s legszükségesebb iránytani szabályokkal. Leánynevelő-intézetek, elemi, felső nép- és ismétlő-iskolák növendékei számára I. rész. 200 feladvány az alsó és középosztályok számára. II. rész. 270 feladvány az elemi népiskola közép- és felső osztálya számára. (S.-A.-Ujhely. Lövy Adolf. 8-r. 39, 114 l. ára 20, 40 kr.)
- Knopfler Sándor.** Magyar irálypéldák tára, gyakorlati segédkönyv a fogalmazás-tanításhoz. Leánynevelő-intézetek, elemi, felsőbb nép- és ismétlő-iskolák számára, valamint magánhasználatra. I. rész. 200 kidolgozott irálygyakorlat az alsó és középosztályok számára. II. rész. 270 kidolgozott irálygyakorlat az elemi népiskola V. és VI., valamint a felsőbb népiskola közép- és felső oszt. számára. (S.-A.-Ujhely. Lövy Adolf. 8-r. 69, 12, 176 l. ára 36, 80 kr.)
- Kock Pál.** Egy férj, a ki nejét keresi. I—II. kötet. (Dobrowsky és Franke. 8-r. 130, 140 l. ára 75 kr.)
- Kock Pál.** A szerelmesek útja. Regény. 2 képpel. I—II. kötet. (Dobrowsky és Franke. 8-r. 130, 149 l. ára 75 kr.)
- Kock Pál.** A milliomos. Regény. I—IV. kötet. (Dobrowsky és Franke. 8-r. 168, 156, 148, 146 l. négy képpel. ára 1 frt. 50 kr.)
- Kocsiutak,** A, burkolatáról különös tekintettel a sugárutra. Irta egy sokat utazott igénytelen budapesti adófizető. 8-r. 17 l. ára ?)
- Koenig.** Miképen lehet az idvességre eljutni? (Hornvánszky V. 8-r. 44 l. ára ?)
- Kossuth,** Mit üzen, a magyar népnek? Kossuth Lajos sajátkezű irataiból közli egy igaz 48-as polgár. (Rudnyánszky A. 8-r. 48 l. ára 10 kr.)
- Kossuth és Görgei.** (Lenyomat a »Budapesti Szemlé«-ből. Franklin-társulat. 8-r. 32 l. ára ?)
- Költők,** Régi magyar, tára. A magyar tudományos akadémia megbízásából közzéteszi Szilády Áron. III. kötet. Tinódi Sebestyén összes művei. 1540—1555. (Akadémia. 8-r. XI, 480 l. ára 2 frt.)
- Könyvészet,** Magyar. 1860—1875. Jegyzéke az 1860—1875. években megjelent magyar könyvek- és folyóiratoknak. Összeállította s tudományos szakmutatóval ellátta Petrik Géza. 3. füzet. (Aigner Lajos. n. 8-r. 193—288 l. ára 1 frt. 20 kr.)
- Könyvesháza,** A magyar nép. 1. szám Rudolf és Stefania. (Markus Samu. 8-r. 14 l. ára 3 kr.)
- Könyvtára,** Magyar nemzet családai. I. (L. B. Eötvös József.)
- Könyvtár,** Nemzeti. Kiadja Aigner Lajos. 78—80. füzet. (L. Sárosy Gyula, Kátona József.)
- Könyvtár,** Nemzeti. Szerkeszti Abafi Lajos. XVIII. kötet. (L. Sárosy Gyula.)
- Könyvtár,** Népszerű tudományos. II. (L. Flammarion Camille.)
- Könyvtár,** Olesó. 116—125. szám. (Goethe, Pálffy Albert, Macaulay T. B., Theuriet, Puskin Sándor, Beaumarchais, Szalay László, Gaál József, Homér, Kisfaludy Károly.)

- Könyvtár, Szépirodalmi.** 10—17. füzet. (L. Mirza Shaffy, Bús Vitéz, Széchy Károly, Heine.)
- Könyvtár, Történelmi.** Kiadja a Franklin-társulat. 71—72. füz. (L. Toldy László, Lázár Gyula.)
- Könyvtára. Tanítók.** Szerk. Kiss Áron és Péterfy Sándor. 3. (L. Kiss Áron.)
- Közlemények, Matematikai és természettudományi.** Vonatkozólag a hazai tudományokra. Kiadja a magyar tudományos akadémia matemat. és természettudományi bizottsága. Szerkeszti Eötvös Loránd. XVI. kötet. (Akadémia. 8-r. 648. l. ára 4 frt.)
- Közlemények, Nyelvtudományi.** Kiadja a magyar tudományos akadémia. Szerkeszti Budenz József. XVI. kötet 2. füzet. (Akadémia. 8-r. 165—324 l. ára ?)
- Kreitner Gusztáv.** Gróf Széchenyi Béla keleti utazása India, Japan, China, Tibet és Birma országokban. Szerző által egyedül jogosított magyar kiadás. 200 művészi kivitelű eredeti képpel. 1—4. füzet. (Révay testvérek. 8-r. 1—128 l. egyes füzet ára 30 kr.)
- Kulcsár Endre.** Disszonancia. Költemények. (Szerző. 8-r. 117 l. ára 80 kr.)
- Lakatos Ottó.** Arad története. I—II. kötet. (Arad. Szerző. 8-r. 254 l. 3 képpel. 274 l. egy tervrajzzal és egy színezett térképpel, a két kötet ára 5 frt.)
- Lakits Ferencz.** A körmikrometer. Kiváló tekintettel a sugártörés befolyására a vele való észlelésnél. Tudori értekezés. (Kolozsvár. Stein János. 8-r. 26 l. ára ?)
- Láng Lajos.** A magyar és osztrák államháztartás 1868—1877-ig. (Értekezések a társadalmi tudományok köréből. VI. kötet. 9. sz. Akadémia. 8-r. 51 l. ára 30 kr.)
- Lauka Gusztáv.** Egy agglégény viszontagságai. Herczeg Ugrikovits Mirkó. (Mulattató zsebkönyvtár. 5. füzet. Esztergom. Buzárovits G. 16-r. 76 l. ára 10 kr.)
- Lauka Gusztáv.** Az eltévedt csók. Vig beszély. (Mulattató zsebkönyvtár. 2. füzet. Esztergom. Buzárovits G. 16-r. 38 l. ára 10 kr.)
- Lázár Gyula.** A görög függetlenségi harc történetének vázlata. (Történelmi könyvtár. 72. füzet. Franklin-társulat. 8-r. 110 l. ára 40 kr.)
- Leel-Össy Albert.** Mezei virágok. Költemények. (B-Gyula. Dobay János. 8-r. 145 l. ára 1 frt.)
- Lehoczky Tivadar.** Bereg vármegye monographiája. I. köt. (Ungvár. Pollacsek Miksa. 8-r. 460 l. ára 3 frt.)
- Lengyel Samuné.** Gyakorlati kézikönyv, úgy intézetek, mint egyes nők és családok használatára a női ruha szabászatban. (Szerző sajátja. 8-r. 260 l. ára 2 frt.)
- Leroy-Beaulieu.** Pénzügytan. A magyar tudományos akadémia megbízásából fordította Láng Lajos. IV. kötet. (Akadémia. 8-r. XX. 536 l. ára ?)
- Macaulay T. B. Nagy Frigyes.** Angolból fordította Szentkirályi Mórész. (Olesó könyvtár. 118. sz. Franklin-társulat. 8-r. 128 l. ára 30 kr.)
- Madách Aladár.** Hangok a pusztán. Költemény. (Tettyey Nándor és társa. 8-r. 116 l. ára 1 frt.)
- Mamelukok albuma.** Kiadja Bolond Istók. 7. füzet. (Kókai Lajos. 4-r. 193—224 l. egy füzet ára 25 kr.)
- Mamelukok albuma.** Kiadja Bolond Istók. I. kötet. (Kókai Lajos. 4-r. 192 l. ára 1 frt. 50 kr.)

- Marbeau Ede.** A közoktatás Magyarországon. Fordította és előszóval ellátta Erdélyi Béla. (Ráth Mór. 8-r. 6, 36 l. ára 40 kr.)
- Margalits Ede.** Emlékbeszéd Deák Ferencz felett. II-dik kiadás. (Zombor. Bittermann Nándor. 8-r. 15 l. ára ?)
- Mészáros Lázár** emlékiratai 1848. és 1849. Az eredeti iratokból közrebocsátja Szokoly Viktor. 2-ik kiadás. 2 köt. (Ráth Mór. n. 8-r. 360, 382 l. ára 3 frt.)
- Miklós Ödön.** Mezőgazdaságunk és gabnakereskedelmünk érdekében. (Különlönyomat az »Egyetértés«-ből. Grill Károly. 44 l. ára 50 kr.)
- Mikulik József.** A bánya- és vasipar története Dobsinán. (Athenaeum. 8-r. 80 l. ára 80 kr.)
- Miniszter,** A vallás- és közoktatásügyi m. kir., kezelése alatt álló alapok és alapítványok jogi természetének megvizsgálására a képviselőház 1880. évi szeptember hó 30-án tartott üléséből kirendelt bizottság által vallás-alap ügyében kiküldött előadó jelentése. (Egyetemi nyomda. 4-r. 14 kéthasábos lap. ára ?)
- Mirza Shaffy** dalai. Előhanggal írta Bodenstedt Frigyes. A 89. német kiadás után ford. Sziklai Soma. 1 füzet. (Szépirodalmi könyvtár. 14. füzet Aigner Lajos. 8-r. 64 l. egy füzet ára 30 kr.)
- Mit tegyünk?** Kísérlet állambáztartásunk, nemzetgazdaságunk és mezei gazdaságunk viszonyairól. Írta egy magyar gazda. (Grill K. 8-r. 126 l. ára 1 frt.)
- Molière** vigjátékai. Kiadta a Kisfaludy-társaság. VIII. kötet. A botosinálta doktor, ford. Almási Tihamér. Szerelmi perpatvar, fordította Perényi István, Amphitryon, ford. Kemény Károly. (Athenaeum. 8-r. 126 l. ára 1 frt. 30 kr.)
- Molnár Aladár.** A közoktatásügy története Magyarországon a XVIII. században. I. kötet. (Akadémia. 8-r. VIII, 612 l. ára 3 frt.)
- Monumenta comitialia regni Hungariae.** Magyar országgyűlési emlékek történeti bevezetésekkel. A magy. tudom. Akadémia tört. bizottsága megbízásából szerk. dr. Fraknói Vilmos. VII. köt. (1582—1587.) (Akadémia. n. 8-r. 534, 3 l. ára 3 frt.)
- Monumenta Hungariae historica.** Magyar történelmi emlékek. (L. Szamosközi.)
- Morgott Ferencz.** Aquinói szent Tamás. Marialogiája. Németből fordította Aiben Mátyás (»Hunyadi Mátyás« intézet. 8-r. 146 l. ára 1 frt.)
- Munkay János.** Boldogságos szűz Máriának élete. III. kiadás. (Rózsa Kálmán és neje. 8-r. 149 l. 23 képpel, ára 30 kr.)
- Nagy Alajos.** Emlékezés Chelini Domonkosról. (»Hunyadi Mátyás« intézet. 8-r. 48 l. ára ?)
- Nagy Ignác.** Egyházi ima és dalfűzér. (Felső-Eőr. Schodisch L. 8-r. 177 l. ára ?)
- Nagy László.** Zsadányi István viszontagságos élete. Regény. 1. 2. füzet. (Magyar Regény-Csarnok. 7., 9—10. füzet. Aigner L. 8-r. 1—192 l. egy füz. ára 30 kr.)
- Némethy Kálmán.** Útmutatás a magánnevelésből a cs. és kir. katonai nevelő- és képző-intézetekbe valamint a hadapród-iskolákba való felvételekre. II. kiadás. A kibocsátott német szövegű rendeletek után összeállította. (Légrády testv. 8-r. VIII, 107 l. ára ?)
- Neumann Ede.** A muhammedán József-monda eredete és fejlődése. (Magy. kir. egyetemi könyvnyomda. 8-r. VIII, 132 l. ára ?)
- Nikel Zsigmond és Fekete Lajos.** Az emberi trágya a mezőgazdaságban. Az

- erdélyi gazdasági-egylet által tizenkét 20 frankos arannyal jutalmazott pályamunka. (Kolozsvár. Erdélyi gazdasági-egylet. 8-r. 32 l. ára ?)
- Nobody John.** A poste-restante. Amerikai regény. (A »Képes Családi Lapok« kiadása. 8-r. 238 l. ára ?)
- Nyelvemléktár.** Régi magyar Codexek és nyomtatványok. Szerkeszti Budenz J., Szarvas G., Szilády Á. VII—VIII. köt. Ehrenfeld-Simor-Cornides-Codex. Szent Krisztina élete. Vitkovits-Lányi-Codex. Szent Margit élete. Példák könyve. Könyveske a szent apostoloknak méltóságáról. Apoc-Kulesár-Codex. Közzéteszi Volf György. (Akadémia. 8-r. LVIII, 387, XLVI, 418 l. egy-egy kötet ára 2 frt.)
- Okmánytár.** Anjoukori. A magy. tud. akadémia megbízásából szerkesztette Nagy Imre. II. kötet. (1322—1332.) Magyar történelmi emlékek. I. osztály Okmánytárak. (Akadémia. 8-r. III, 664 l. ára 3 frt 60 kr.)
- Oltványi Gáspár.** Óda Don Pedro Calderon de la Barca tiszteletére 1600. január 17. 1681. május 25. (Bécs. Cs. kir. államnyomda. 8-r. 10 l. ára ?)
- Ossikovszky József.** Közlemények a kolozsvári egyetem élet- és körvegytani intézetéből. (Értekezések a természettudományok köréből. X. kötet. 15. sz. Akadémia. 8-r. 28 l. ára 20 kr.)
- Pálffy Albert.** Az itélőmester leánya. Történeti beszély. (Oleó könyvtár. 117. sz. Franklin-társulat. 8-r. 182 l. ára 40 kr.)
- Palotás Fausztin.** Az én édes otthonom. Rajzok a népeletből. (Szeged. Burger Gusztáv. 8-r. 192 l. ára 1 frt. 40 kr.)
- Pap Dénes.** A magyar nemzetgyűlés Pesten 1848-ban. Második kiadás. 2 kötet. (Ráth Mór n.-8-r. 439, 383 l. ára 3 frt. 60 kr.)
- Pártra,** Melyik, szavazzunk? A szotyorfalvi notárius egy heti politizálása. (Kolozsvár. Stein János. 8-r. 27 l. ára 20 kr.)
- Pascutiú Dénes.** A román (oláh) nemzet római eredete és nyelvének latinságáról. Válaszul dr. Réthy László ur és elvtársainak. (Arad. Gyulai István. 8-r. 35 l. ára 45 kr.)
- Paulikovics Lajos** Balassa Zsuzsanna története. Elbeszélés a XVII. századból. (8-r. ára 1 frt. 50 kr.)
- Pecz Vilmos.** Latin verstan és prosodia gymnasiumok számára és magánhasználatra. (Franklin-társulat. 8-r. 95 l. ára 70 kr.)
- Persius Aulus Flaccus és Sulpicia** satirái. Fordította Barna Ignác. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8-r. 90 l. ára ?)
- Pestalozzi** válogatott munkái. Fordította és magyarázatokkal ellátta Zsengeri Samu. I. és II. kötet. (Paedagógiai remekírók. I. folyam. Tettey Nándor s társa. 8-r. 373 és 337 l. a két kötet ára 5 frt. 20 kr.)
- Petrik Ottó.** Myelin és idegvelő. (Szövegtani tanulmány.) (Értekezések a természettudományok köréből. X. k. 11. sz. Akadémia. 8-r. 59 l. 16 rajzzal, ára 40 kr.)
- Petrovich Ferencz.** Tacitus legnagyobb művének ezíme. (Külön lenyomat a »Középtanodai tanáregylet közlönye« 1881. évi 14. számából. 8-r. 12 l. ára ?)
- Politika,** Magyar birodalmi. Irta P—i Z—th A—l. (Aigner Lajos. n-8-r. 47 l. ára 60 kr.)

- Pollák Kaim.** Héber-magyar teljes szótár. (Kókai Lajos. n. 8-r. 8, 412 l. ára 3 frt. 20 kr.)
- Porzsoolt Kálmán.** A pirbaj. Színmű egy felvonásban. (A nemzeti színház könyvtára. 139 füzet. Pfeifer Ferdinánd. 8-r. ára 40 kr.)
- Pósa Lajos.** Ujabb költemények. (Szerző tulajdona.) (Grim Gusztáv. 8-r. 210 l. ára 1 frt.)
- Puskin Sándor.** Anyégin Eugén. Regény versekben. Oroszból fordította Béreczy Károly. II. kiadás. (Olesó könyvtár. 120. sz. Franklin-társulat. 8-r. 280 l. ára 60 kr.)
- Rajolti.** Magyarosodás. Új naptártervezet. (Gyula-Fehérvár. Wolz és Körner nyomdája. 8-r. 32 l. ára 20 kr.)
- Ráth Károly.** A magyar iparkiallítások múltban és jövőben. A Budapesten rendezendő országos kiállítás általános tervezetével. (Külön lenyomat a »Magyar Ipar«-ból. Orsz. m. iparegyesület. 8-r. 96 l. ára 50 kr.)
- Rautmann Magyar Lexicon.** 73–79. füzet. (Rautmann Frigyes. 8-r. 129–576 l. ára 30 kr.)
- Regény-Csarnok, Magyar.** 7–13. füzet. (L. Nagy László, Beksics Gusztáv.)
- Regényvilág.** Magyar családi regénytár a művelt közönség számára. 1880–1881. 2-ik kötet. Második negyedév. (Révai testvérek. 4-r. 289–376 l. ára 1 frt. 50 kr.)
- Remekírók, Paedagogiai.** I. folyam. I. II. kötet. (L. Pestalozzi.)
- Rendeletek, Magyarországi, tára.** XV. folyam. 1881. I. füzet. Kiadja a m. kir. belügyministerium. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8-r. 324 l. ára 1 frt. 50 kr.)
- Révész Bálint.** Vasárnapi ünnepi és alkalmi imádságok. IV. kiadás. (Debreczen. ifj. Csáthy Károly. 8-r. 408 l. ára vászonkötésben 2 frt 80 kr., aranytetéssel 3 frt.)
- Rézányai János.** Európa művelődési történelme különös tekintettel hazánkra. I–III. kötet. (Pécs. Ifj. Madarász E. 8-r. VI, 279, III, 262, VII, 387 l. ára 1 frt. 50 kr., 1 frt. 50 kr., 2 frt.)
- Ribár Ferencz.** Képes világtörténet. 53. füzet. (Mehner Vilmos. 8-r. 665–684. l. egyes füzet ára 30 kr.)
- Richard Baron.** Az anya ékszere. Elbeszélés. Átdolgozta Sebők Arkád. (Gross Magyar ifjusági könyvtára. II. évfolyam. 2. szám. Győr. Gross Gusztáv. 8-r. 152 l. két képpel, ára 50 kr.)
- Rosenmeyer Izsák.** Bibliai történetek. Olvasókönyv izraelita népiskolák számára. Irta Árvay József közreműködésével. 6-ik kiadás. Magyar és német szöveggel. (S.-A.-Ujhely. Lövy Adólf. 8-r. 146 l. ára 30 kr.)
- Rózsafüzérek,** Szent, könyve, azaz : 50 különféle sz. rózsafüzér elmondására vezérlő útmutatások. Keresztény katolikuskok számára. II. kiadás. (Rózsa Kálmán és neje. 8-r. 246 l. ára 50 kr.)
- Rybár István.** Elemi vegytan a legegyszerűbb kísérletek kivételére vonatkozó utasításokkal. Iskolai használatra. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8-r. 131 l. 30 ábrával, ára 1 frt.)
- Salamon Ferencz.** A magyar királyi szék betöltése és a pragmatika szankcio története. II. kiadás. (Ráth Mór. 8-r. 250 l. ára 1 frt. 60 kr.)

- Sárkány Ján. Fer.** Gyepkönyv 1880-ról. Évi jelentés a pesti lovaregylet munkálodásáról 1880. (Willekens F. C és fia. 8-r. XXXI. l. ára ?)
- Sárosy Gyula** arany trombitája és egyéb hazafias költeményei. (Nemzeti könyvtár. XVIII. kötet. Aigner Lajos. 8-r. 304 l. ára 1 frt. 40 kr., vászonba kötve 2 frt.)
- Sárosy** művei. 7—8. füzet. (Nemzeti könyvtár 78—79 füzet. Aigner Lajos. 8-r. 161—320 l. egyes füzet ára 30 kr.)
- Scherr János** és mások után. A világirodalom története képekkel és irodalmi szemelvényekkel. V—VI. füzet. (Tetty Nándor és társa. 8-r. 129—192 l. egy füzet ára 30 kr.)
- Schneider** képes atlasza. A természettudományi földrajz kézi atlasza iskolai és házi használatra. Claudius V., Leutemann H., Mützel G. és Seider K. F. közreműködésével kiadta Schneider Oszkár. Magyarra fordították Gönczy Pál és Hunfalvy János. (Franklin-társ. n. 4-r. 15 tábla, ára 1 frt. 50 kr.)
- Schreier Jakab.** A perorvoslatok teljes rendszere. Tekintettel úgy az írásbeli mint a szóbeli eljárásra és összefüggésben a bírósági szervezettel. Olesó kiadás. (Zilahy Sámuel. 8-r. 8, 399 l. ára 2 frt. 40 kr.)
- Schulek Vilmos.** A nézésről munkálkodás közben. Két előadás. (Népszerű természettudományi előadások gyűjteménye. IV. kötet. 28. füzet. K. m. természettudományi társulat. 8-r. 42 l. hat ábrával, ára 30 kr.)
- Schvarcz Gyula.** A politika elemei. I., V. füzet. (Aigner Lajos. n. 8-r. XXXII, 327—352 l. egy füzet ára 40 kr., az egész munkáé 4 frt.)
- Schweiger Lerchenfeld Amand után Brankovics György.** A nővilág. 200 fametszetű képpel. VIII. füzet. (Hirbáger Károly. 8-r. 225—256 l. egy füzet ára 30 kr.)
- Seidel Pál.** A magyarok története és a világtörténelem legfőbb mozzanatai. Népiskolák használatára. VII. javított és képekkel bővített kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8-r. 48 l. ára 25 kr.)
- Sime James.** A német nép története. Angolból fordította Angyal Dávid. (Történeti kézikönyvek. VI. Athenaeum r.-társ. 8-r. 137 l. ára 70 kr)
- Simo Béla.** Ázsiai török birodalom. (Rudnyánszky. 8-r. 39 l. ára ?)
- Spielhagen Frigyes.** Quisisana. Regény. Ford. Prém József. 2 kötet. (Révai testvérek. 8-r. 178, 194 l. ára 2 frt.)
- Staub Mór.** A Frusca-Gora aquitaniai florája. (Értekezések a természettudományok köréből. XI. k. 2. sz. Akadémia. 8-r. 39 l. 4 táblával, ára 50 kr.)
- Steiner Albert.** Szliács természetes meleg vasfürdőiről és egyéb gyógyforrásairól és azok élettani s gyógyászati jelentőségéről. (Lauffer Vilmos. 8-r. IV, 68 l. ára 60 kr.)
- Steinitzer Lajos.** Az aradi magánkórház 1880. évi működése. (Arad. Réthy L. és fia. 8-r. 76 l. ára ?)
- Stiegler Gusztáv.** Rövid vezérfonal az ev. hitoktatáshoz, különös tekintettel a konfirmációhoz való előkészületre. (Arad. Réthy L. és fia. 8-r. 32 l. ára 20 kr.)
- Stiller Mór.** Védbeszédek sajtó- és bűnügyekben. (Pfeifer Ferdinánd. 8-r. 244 l. ára 2 frt.)
- Sümegi Kálmán.** A mi kis regényünk. (Arad. Gyulai István. 8-r. 183 l. ára 1 frt. 20 kr.)

- Szabályzat**, Gyakorlati. a magyar kir. honvédegyalogság számára. I. II. rész. Az 1875. évi gyakorlati szabályzat 2-dik kiadása. (Pfeifer Ferdinánd. 8-r. 240, 73 l. ára 1 frt.)
- Szabó Ferencz**. A legújabb kor története. I. Napoleon bukásától III. Napoleon bukásáig. 1815—1871. Menezel, Springer, Horváth s mások művei után. III. kötet. 3—4. füzet. IV. köt. 1—2. füzet. (Szerző. 8 r. 225—457, 1—224 l. ára 90, 90 kr.)
- Szabó Ignác**. Lélektani képek. Tanulmányok a lelki élet köréből. A művelt olvasó közönség számára. 1. füzet. (Aigner Lajos. n. 8-r. 34 l. ára 50 kr.)
- Szabó István**. Buzaszentelés. (Gyulafehérvár. Klüger B. 8-r. 29 l. ára 6 kr., boríték nélkül 5 kr.)
- Szalay József**. A magyar nemzet története. 33. füzet. (Weismann testv. 4-r. 449—455 és 17 számozatlan l. egyes füzet ára 30 kr.)
- Szalay László**. Mirabeau. (Olesó könyvtár. 122. szám. Franklin-társ. 16-r. 181 l. ára 40 kr.)
- Számitó**, A mindenkor kész, vagyis kisegítő kézikönyv vásárlók és eladók számára 7. kiad. (Eggenberger-fele könyvkereskedés. 8-r. 120 l. ára ?)
- Szamosközi történelmi munkái**. IV. pótfüzet. kiadja a magy. tud. akadémia tört. bizottsága. Második osztály: Irók. 30-ik. kötet. (Monumenta Hungariae historica. Akadémia. n. 8-r. 405—430 l. ára 20 kr.)
- Zipány Gyula**, Gróf, pénzügyminiszter beszéde a képviselőház 1881. január hó 28-diki ülésén. (Athenaeum r.-társ. 4-r. 8 l. ára ?)
- P. Szathmáry Károly**. Az emberi művelődés története. 18—20. füz. (Tettyey Nándor s társa. 8-r. egy füzet ára 30 kr.)
- Szatmári Imre**. A császárfürdő Budapesten. Történeti, természettudományi s orvosi szempontból. (Rudnyánszky A. 8-r. 63 l. 2 rajzzal, ára ?)
- Szécsen Antal**. Tanulmányok. Kiadja a Kisfaludy-társaság. (Ráth Mór. 8-r. 394 l. ára 2 frt. 40 kr.)
- Szejkéy Oszkár**. Rejtelmes édes. Amolyan kicsi korrajzoló tanulmányok (Bartaliás Imre. 8-r. 258 l. ára 2 frt.)
- Székiás Ferencz**. A büntető eljárás kézikönyve. (Franklin-társulat. 8-r. 208 l. ára 1 frt. 60 kr.)
- Szekeres Kálmán**. A kúpszeletbe írt háromszögről. Bölcsészettudori étekezés. (Légrády testv. 8-r. 27 l. ára ?)
- Szentimrei Elek**. Elmélkedések multunk és jövőnk felett. Életírás és korrajz. (Légrády testv. 8-r. 94 l. ára 1 frt.)
- Szilády János**. Egyházi beszédek. I. köt. 2-ik bőv. kiad. (Pfeifer Ferdinánd. 8-r. 256 l. ára 2 frt.)
- Szinház**, A nemzeti, könyvtára. 138. 139. füzet. (L. Gondinet E. és Gille F., Porzolt Kálmán.)
- Szótár**, Francia-magyar és magyar-francia. Dictionnaire français-hongrois et hongrois-français. 26—30. füzet. (Rautmann Frigyes. 8-r. 145—384 kéthasábos l. egy füzet ára 30 kr.)
- Szóllóssy Károly**. Statisztikai párhuzam a magyar és az osztrák papság között. (Arad. Gyulai István. 8-r. 54 l. 7 tábla. ára 50 kr.)
- Sztehlo Kornél**. A keresztyén-izraelita polgári házasság. Észrevételek a kormány

- által a polgári házasság tárgyában beterjesztett törvényjavaslat felett. (Hornyánszky Viktor. 8-r. 44 l. ára 50 kr.)
- Szvorényi József.** Olvasmányok a gymnasiumi s reáltanodai alsóbb osztályok számára. II. köt. VII. kiad. (Franklin-társulat. 8-r. 269 l. ára 70 kr.)
- Taray Andor.** Eszmék az igazságszolgáltatási politika köréből. (Aigner Lajos. 8-r. 80 l. ára 60 kr.)
- Tersánszky József.** A nép orvosa. Egészségügyi intézkedések az egészségügy előmozdítása és megőrzése, esetleg a háborgatott egészség helyreállítására, az egészség-, az orvosrendészet- és a kórgyógytan szerint. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8-r. 18, 407 l. ára 2 frt. 60 kr.)
- Tersánszky József.** Népszerű oktatás a balesetek alkalmával szükségessé váltanított segélynyújtásban, az 1876. évi 14-ik közegészségi t. cz. első részének V. fejezete kifolyásából. A nép, népiskolák, hajósok, halászok, mozdony- és vonatvezetők, bányászok, rendőrök, halottképek, halottakra felügyelők, betegápolók használatára. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8-r. 23 l. ára 20 kr.)
- Thaly Kálmán** országgyűlési beszédei. 1878—1881. A hivatalos gyorsírói jegyzetek után. (Pesti könyvny.-részv.-társ. 8-r. VII, 359 l. ára ?)
- Than Károly.** Vázlatok a minőleges vegytani elemzés gyakorlati tanulmányozásához. IV. kiadás. (Egyetemi gyógyszerészettanhallgatók segély- és önképzőegylete. 8-r. 21 l. ára ?)
- Than Károly.** Vegyeréltani vizsgálatok. II-dik értekezés. (Értekezések a term.-tudományok köréből. XI. köt. 4. sz. Akadémia. 8-r. 28 l. egy tábla két ábrával, ára 20 kr.)
- Theuriet.** Veronika asszony. Beszély. Francziából ford. Ujkéri. (Olcsó könyvtár. 119. szám. Franklin-társ. 16-r. 131 l. ára 30 kr.)
- Thewrewk Emil, Ponori.** A magyar zene rythmusa. II. kiadás. (Franklin-társ. 8-r. 55 l. ára ?)
- Timon Ákos.** A germán ősalkotmány. Bevezető tanulmány az európai alkotmány történetéhez. (Eggenberger. 8-r. 98 l. ára 90 kr.)
- Tiszavölgy, A.** veszedelme. (Pesti könyvnyomda-részv.-társ. 8-r. 39 l. ára ?)
- Tódor József.** Vezérkönyv a jubileumi teljes búcsú alkalmából a kath. nép és ifjuság számára. (Gyulafehérvár. Klüger B. 8-r. 64 l. ára ?)
- Tokody Ödön.** Függelék az 1880-diki egyetemes egyházi névtárhoz 1881-re. (Temesvár. Csanádi egyházmegyei nyomda. 4-r. 52 l. ára 50 kr.)
- Toldy László.** Képek Görögország fénykorából. (Történelmi könyvtár. 71. füzet. Franklin-társ. 8-r. 110 l. ára 40 kr.)
- Tomasius.** Észjog. Kérdések és feleletekben. (Jogi ismétlőkönyvek gyűjteménye. X. Eggenberger. 8-r. 94 l. ára 80 kr.)
- Tomor Ferencz.** Korunk tükre szatírákban és epigrammákban. (Hunyadi Mátyás-intézet. 8-r. 265 l. ára 1 frt. 40 kr.)
- Torma Károly.** Az aquineumi amphitheatrum északi fele. (Jelentés az ottani ásatásokról.) (Értekezések a történelmi tudományok köréből. IX. kötet. 5. szám. Akadémia. 8-r. 109 l. 8 fametszettel s 15 fénynyomatu táblával, ára 1 frt.)
- Tóth Ede** művei. III. kötet. (Aigner Lajos. 8-r. 190 l. ára 1 frt. 40 kr.)
- Tóth Kálmán, Könyves.** A hit temploma. Egyházi beszédek. C. H. Spurgeon nyomán. I. köt. (Szerző. 8-r. 312 l. ára 1 frt 80 kr.)

- Tóth Sándor.** A magyar irodalom története középiskolák, tanítóképző s felsőbb leányintézetek számára. (Nagy-Szeben. Schmiedicke A. 8-r. 162 l. ára 80 kr.)
- Török Árpád.** Magyar nyelvbúvárlatok. II—III. füzet. (Bagó Márton és fia. 8-r. 16, 16 l. egy füzet ára 30 kr.)
- Török Árpád** Petőfi-e vagy Arany. (Kókai Lajos. n. 8-r. 40 l. ára 25 kr.)
- Törökfalvi Pap Zsigmond.** Lendvay Márton emlékezete. (Nagybánya. Molnár testvérek. 8-r. 27 l. ára ?)
- Törvényezikk,** 1881. évi VI., a cukor-, kávé- és sörfogyasztás megadóztatásáról. Jegyzetekkel és magyarázatokkal ellátva. (Lampel Róbert. 8-r. 30 l. ára 20 kr.)
- Törvényezikk,** 1881. évi 17., csődtörvény. Gyakorlati magyarázásokkal kísérvé. (Tetty Nándor s társa. 8-r. 109 l. ára ?)
- Törvényezikkek,** Az 1880. évi országgyűlési. II. füzet. (Eggenberger. 8-r. 235—322 l. ára 1 frt. 40 kr.)
- Törvényezikk,** 1881. évi, gyűjteménye. Jegyzetekkel és magyarázatokkal. 1. füzet. I—XI. t. ezikk. (Lampel Róbert. 16-r. 61 l. ára 20 kr.)
- — Ugyanaz. Lampel Róbert. 8-r. 92 l. ára 20 kr.)
- Törvények,** 1881. évi, gyűjteménye. 1. füzet. I—XI. t. ezikk. Kiadja a m. kir. belügyminiszterium. (Ifj. Nagel Ottó. 8-r. 44 l. ára 15 kr.)
- — Ugyanaz. (Ifj. Nagel Ottó 16-r. 72 l. ára 20 kr.)
- Törvények,** Magyar, gyűjteménye. VI. kötet. 1844-ik évi országgyűlésen alkotott törvényezikkek. 2-ik kiadás. (Lampel Róbert. n. 8-r. 42 l. ára 30 kr.)
- Törvények,** Magyar, jegyzetes kiadása. 1881. évi országgyűlési törvényezikkek. 1. füzet. (Pfeifer Ferdinánd. 8-r. 1—350 l. ára ?)
- Törvények,** Magyar, jegyzetes kiadása. Csődtörvény (1881. XVII. t. cz.) Jegyzetekkel és tárgymutatóval ellátta Knorr Alajos. (Pfeifer Ferdinánd. 8-r. 199, VI l. ára ?)
- Törvények,** Magyar, jegyzetes kiadása. (1881. IV. törvényezikk.) A cukor-, kávé- és sörfogyasztás megadóztatásáról. (Pfeifer Ferdinánd. 8-r. 31 l. ára ?)
- Törvények,** Magyar, jegyzetszerű kiadása. Az 1881. évi törvények gyűjteménye. Gyakorlati magyarázásokkal kísérvé. I—II. füz. (I—XX. t. cz.) (Tetty Nándor s társa. 8-r. 1—196 l. ára 20 kr. és 1 frt.)
- Törvények,** Az 1881. évi, gyűjteménye. Kiadja a magy. kir. belügyminiszterium. I—II. füzet. (I—XVII. t. cz.) (Pesti könyvnyomda-részv.-társaság. 8-r. 196 l. ára 15, 50 kr.)
- Törvények,** Magyar, jegyzetszerű kiadása szakszerű osztályozásban. I. 1881. évi IV. törvényezikk a cukor-, kávé- és sörfogyasztás megadóztatásáról. Az 1880. LIII. törvényezikk 5-dik §-sa határozatai szerint gyakorlati magyarázásokkal kísérvé. (Tetty Nándor s társa. 8-r. 16 l. ára 20 kr.)
- Törvények,** Magyar, jegyzetszerű kiadása szakszerű osztályozásban. II. Csődtörvény. 1881. évi XVII. törvényezikk Gyakorlati magyarázásokkal kísérté Knorr Alajos. Betűrendes tárgymutatóval. (Tetty Nándor és társa. 8-r. 111, II l. ára 80 kr.)
- Törvénytár,** 1881. évi országos. Kiadja a magy. kir. belügyminiszterium. 1—59. szám vagy törvényezikk. (Pesti könyvnyomda-részv.-társ. 4-r. 1—443 l. ára ?)

- Törvények és szabályok**, Pénzügyi. 6. füzet. A cukor-, kávé- és sörfogyasztás megadóztatásáról. (1881. IV. törvényezikk.) Magyarázattal kísérve. (Ráth Mór. 8-r. 30 l. ára ?)
- Törvények és szabályok**, Pénzügyi. 7. füzet. 1881-ik évi törvény a bélyeg- és illetékekre vonatkozó törvények és szabályok némely határozatainak módosításáról. Magyarázattal kísérve. (Ráth Mór. 8-r. 24 l. ára 40 kr.)
- Trefort Ágoston**. Emlékezésedek és tanulmányok. (Akadémia. 8-r. VIII, 345 l. ára 1 frt. 80 kr.)
- Tudomány-egyetem**, A budapesti királyi magyar, almanachja 1880—81-ről. (Egyetemi nyomda. 8-r. 120 l. ára ?)
- Tudományok**, Népszerű, könyvtára. Kiadja Wilekens F. C. és fia. I. kötet. (L. Flammarion Camille.)
- Unaloműző**. Nevettető olvasmányok a magyar nép számára. Szerkeszti Tüzér. 4. füzet. (Bartalits Imre. 8-r. 48 l. 55 képpel, ára 10 kr.)
- Utazók**, Középkori ázsiai. I. Rubruquis: utam Tatórországbán. II. Marco Polo könyve. Francziából ford. s jegyzetekkel ellátta Brózik Károly. (Ifjúsági iratok tára. XII. Franklin-társ. 8-r. 196 l. 8 képpel, ára 1 frt.)
- Útmutatás**, Rövid, a selyemhernyó okszerű tenyésztésére. Különös tekintettel a néptanítók használatára. Kiadja a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium. (Magy. kir. egyetemi nyomda. 4-r. 25 l. ára ?)
- Vágó Ferencz**. A magyarországi községi és körjegyzők névtára, illetve évkönyve 1881. évre. (Nagyvárad. Laszky Ármin. 4-r. 150 l. ára 1 frt. 50 kr.)
- Vajda János** kisebb költeményei. I. köt. A szerző fényny. arczképével. (Aigner Lajos. 8-r. 293 l. ára 2 frt. 40 kr.)
- Vajda Viktor**. A francia vers-idomokról. A magyar hangsúlyos verselés alapján és Arany János, d'Olivet abbé, Ch. Marty-Laveaux, L. Quieherat, P. Larousse, Th. H. Barrean és A. Brachet után írta V. V. (Nagyvárad. Berger Sámuel. 8-r. 107 l. ára 60 kr.)
- Választás**, A. Zsiga bácsi, titokban írott levelei Fehérgyarmattalva választóihoz. (Kolozsvár. Stein János. 8-r. 19 l. ára ?)
- Vámbéri Ármin**. A hunnok és avarok nemzetisége. (Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből. IX. köt. 4. sz. Akadémia. 8-r. 33 l. ára 30 kr.)
- Vasvári-Kovács Ferencz**. Budapest, Szeged s más alföldi városok árvízmentesítése. Vonatkozva a Duna, Tisza s egyéb vizek szabályozására. A föld természeti forradalmára tekintve. (Tettyey Nándor s társa. 8-r. 22 l. egy térképpel, ára 50 kr.)
- Vázlatok a magyar tudományos Akadémia félszázados történetéből 1831—1881.** (Athenaeum. 8-r. 165 l. ára ?)
- Veszely Károly**. Érzelembangok. »Kelet« nyomd. 8-r. 37 l. ára 30 kr.)
- Vezéresillagok**, vagyis velős mondatok és költői gondolatok honi és külföldi remekírók műveiből. 3-ik jav. és bőv. kiad. (Franklin-társulat. 8-r. 384 l. ára 2 frt., díszkötésben 3 frt.)
- Vidéky Ferencz**. Népszerű értekezés a természetes s műfogakról. (Koezi Sándor. 8-r. 40 l. három táblával, ára 50 kr.)
- Virgil**. Éneisz. Hősköltemény 12 énekben. Latinból ford. és előszóval, jegyzetek-

- kel s magyarázatokkal ellátta Márki József. III. füzet. (Koesi Sándor. 8-r. VIII, 129—219 l. ára 60 kr.)
- Viszkocsil János Lajos.** Gyakorlati útmutatás a selyemhernyótenyésztés és eperfa-ültetés okszerű kezeléséhez. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8-r. ára 80 kr.)
- Volf György.** Az Ehrenfeld-Codex. A legrégebb magyar könyv ismertetése és hű lenyomata. (Különnyomat a Nyelvemléktár VII. kötetéből. Akadémia. 8-r. XXXVII, 80 l. ára ?)
- Vörös Sándor.** A kálózi uradalom ismertetése. Szabó János által egybeállított »Kálózi uradalom statisztikája« nyomán. (Különnyomat az »Ellenzék« 1881. évi folyamából. Kolozsvár. Stein János. 8-r. 22 l. ára ?)
- Vörös Sándor.** A szociális kérdés ethikai oldala. (Kolozsvár. Gámán János örökösei. 8-r. 30 l. ára ?)
- Vörösmarty Mihály.** Csongor és tünde. Színmű a magyar regévilágból. Színre alkalmazta Paulay Ede. (Nemzeti színház igazgatósága. 8-r. 222 l. ára ?)
- Werner Rezső.** A bölcészeti jogtudomány történelme. II. kiadás. (Franklin-társ. 8-r. XII, 202 l. ára 1 frt. 50 kr.)
- Weiss J.** Az elgyengült férfiero. Annak soknemű okai és alapos gyógyítása. IV. kiadás. (Athenaeum részv.-társaság. 8-r. VIII, 163 l. 17 fametszvénynyel, ára 2 frt. 50 kr.)
- Wutz Albert.** A római nevelés- és oktatásügy a legrégebb kortól kezdve Augusztusig. (77 l. ára ?)
- Wühl Jákó.** A közlekedési eszközök a vasutak, posták, távirdek és a gőzhajózás története. 3—6. füzet. (Franklin-társ. 8-r. 65—192 l. képekkel, egyes füzet ára 40 kr.)
- Zichy Ágost, Gróf.** A Boro-Budur Jáva szigetén. Székfoglaló értekezés. (Különnyomat a m. tud. akadémia nyelv- és széptudományi értekezései VIII. kötetéből. Akadémia. 8-r. 43 l. ára ?)
- — Ugyanaz. (IX. köt. 2. sz. Akadémia. 8-r. 35 l. három képpel, ára 40 kr.)
- Zichy Géza, Gróf.** A leányvári boszorkány. Költői beszély. Zichy Mihály 13 rajzával. (Athenaeum részv.-társ. 4-r. 147 l. ára ?)
- Ziffer Károly.** Népszerű orvosi tanácsadó vagy házi lexikon az egészséges és beteg emberről. 250 ábrával és 16 táblával. 14—16. füzet. (Mehner Vilmos. n. 8-r. 625—763 l. egy ára füzet 30 kr.)
- Ziffer Károly.** Népszerű orvosi tanácsadó vagy házi lexikon az egészséges és beteg emberről. Két kötetben. 250 ábrával és 16 táblával. I. kötet. A—K. (Mehner Vilmos. 8-r. 763 l. ára 5 frt.)
- Zimmermann H.** Távirdek vonalfelügyelet. Die Telegrafien-Linienaufsicht. (Neuwald Illés. 4-r. 71 képhasábol l. ára ?)
- Zola Emil.** Nana. Regény. Francziából fordította Julius. 2—15. füz. (Grimm Gusztáv. 8-r. 49—387, 1—337 l. rajzokkal, egy füzet ára 30 kr.)
- Zombori Gedő.** Egyházi beszédek. Ünnepe és vasárnap délutánra. I. füzet. (Kókai Lajos. 8-r. 162 l. ára 1 frt. 20 kr.)
- Zsebkönyvtár.** Mulattató. 1—5. füzet. (L. Balázs Sándor, Lauka Gusztáv, Eckstein Ernő, Györffy Iván.)

Hazai nem-magyar irodalom.

- Altenburger G. und B. Rumbold.** Wappenbuch des Königreichs Ungarn und seiner Nebenländer. Heft 2. 3. (Grimm Gusztáv. 4-r. 11—28 l. és 10, 10 tábla. egy füzet ára 2 frt.)
- Anleitung.** Kurze, zur rationellen Aufzucht der Seidenraupe. Hauptsächlich zum Gebrauche für Volksschullehrer. Herausgegeben vom kön. ung. Ministerium für Cultus und Unterricht. (M. kir. egyetemi nyomda. 4-r. 26 l. ára ?)
- Arming Wilhelm.** Handbuch für Reserve- und nichtaktive Landwehr-Offiziere als Ergänzung der Vorträge in den Einjährig-Freiwilligen-, beziehungsweise Landwehr-Aspiranten-Schulen nebst einer Anleitung für Vorbereitung für den Einrücken zum aktiven Dienst. I. II. Theil. Anhang: Duellregeln. Mit 35 in den Text gedruckten Abbildungen. Als Manuscript gedruckt. Zweite Auflage. (Szerző. 8-r. 28, 22, 39, 10, 15, 8, 37, 2, 9, 3, 4, 9, 42, 34, 4. 25, 43, 35 l. ára ?)
- Bielz Albert E.** Reisehandbuch für Siebenbürgen nach eigenen zahlreichen Reisen und Ausflügen in diesem Lande verfasst. Mit einer Karte Siebenbürgens und drei Städte-Plänen. (Nagy-Szeben. Michaelis F. 8-r. VIII, 296 l. ára ?)
- Böckh Johann** Geologische und Wasserverhältnisse der Umgebung der Stadt Fünfkirchen. (Mitth. aus d. Jahrbuch d. k. ung. geol. Anstalt. IV. B. n. 8-r. 151—328 l. ára ?)
- Ehrentheil.** Jüdisches Familienbuch. 160 Lebens- und Charakterbilder der vorzüglichsten Gestalten der jüdischen Geschichte aus allen Zeitperioden und Staaten. II. Jahrgang. IV—VII. Heft. (Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. 8-r. 145—336 kéthasábos l. 12 füzet bolti ára 4 frt. 50 kr.)
- Episteln,** Christlich-atheistische, für gläubige und ungläubige Christen. Gesammelt und herausgegeben von K. (Ihrlinger A. és társai. 8-r. 93 l. ára ?)
- Foith Karl.** Leitpunkte in der Richtung jener Annahme, wornach sämtliche Mineralmassen ursprünglichweise aus dem Meerwasser durch die Organismen, im engen organischen Verbande dieser, niedergeschlagen worden sein. (Kolozsvár. Stein János. 8-r. 4 l. ára ?)
- Gesetzartikel IV, 1881,** über die Besteuerung des Konsums von Zucker, Kaffee und Bier. (Zeisler M. 8-r. 8 l. ára ?)
- Glatz Heinrich.** Frühlingsblüthen. Nachgelassene Predigten des we'l. evang. Pfarrers zu Pressburg. (Pozsony. Wigand C. F. 8-r. VIII, 155 l. egy arekép-pel, ára ?)
- Jahrbuch** des Siebenbürgischen Karpathen-Vereins. I. Jahrgang. (Nagy-Szeben. Drotleff József. 8-r. IV, 186 l. ára ?)
- Jókai Maurus.** Pater Peter. Roman. Mit Nachwort von Dr. Adolf Silberstein. (Révai testvérek 8-r. 182, IX l. ára 1 frt. 50 kr.)

- Konsumsteuer-Gesetz.** Gesetz-Artikel IV. vom Jahre 1881 über die Besteuerung des Zucker-, Kaffee- und Bierkonsums. Mit erläuternden Anmerkungen versehen. (Pozsony. Stampfel Károly. 8-r. 20 l. ára 30 kr.)
- Kossuth Ludwig.** Meine Schriften aus der Emigration. Autorisirte deutsche Ausgabe. 15—25. Lieferung. (Pozsony és Lipese. Stampfel Károly 8-r. 97—614 l. ára ?)
- Kreybig Emma.** Des Fleisses Lohn. Lustspiel in einem Akte und Eine That — zwei Wirkungen. Lebensbild in 2 Abtheilungen. (Theaterbibliothek für die Jugend. 5. Heft. Nagy-Szeben. Schmiedicke A. 48 l. ára ?)
- Kreybig Emma.** In medio virtus oder die goldene Mittelstrasse. Lustspiel in drei Aufzügen. (Theaterbibliothek für die Jugend. 6. Heft. Nagy-Szeben. Schmiedicke A. 8-r. 56 l. ára ?)
- Landau L. R.** Zwei wissenschaftliche Fortschritte oder meine moralischen und philosophischen Ansichten. (Légrády testv. 8-r. 22 l. ára 40 kr.)
- Landesgesetze** des Jahres 1880. (Ráth Mór. n. 8-r. 271 l. ára 1 frt. 90 kr.)
- Landesgesetz-Sammlung** für das Jahr 1881. Herausgegeben vom kön. ung. Ministerium des Innern. 1. Heft. (I—XVII.) (Pesti könyvnyomda-résztvény-társ. 8-r. 206 l. ára 80 kr.)
- Mandello Karl.** Rückblicke auf die Entwicklung der ung. Volkswirtschaft im Jahre 1880. (Különnyomat a »Pester Lloyd«-ból.)
- Markus Mark.** Kurze Skizze des Renten-Bodenkredit-Organismus. (Burián Mór. 8-r. 14 l. ára ?)
- Mittheilungen** aus dem Jahrbuch d. k. ung. geol. Anstalt. IV. Band. (L Böckh Johann.)
- Rechnungsfaulenzner,** Untrüglicher. Unentbehrliches Hilfsbuch für Käufer und Verkäufer. 7. Auflage. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8-r. 120 l. ára ?)
- Schwarez Julius.** Die Demokratie. I. Band. II. Hälfte. III. Abtheilung. (Pesti könyvnyomda-résztvény-társ. 8-r. 469—600 l. ára ?)
- Schwicker J. H.** Die ungarischen Gymnasien Geschichte, System, Statistik. Nach amtlichen Quellen dargestellt von Dr. J. H. Sch. (Kilián Frigyes. 8-r. 367 l. ára 1 frt. 50 kr.)
- Steiner Albert.** Das naturwarme Stahlbad Szliács seine Heilmittel und deren physiologische und therapeutische Bedeutung. (Lauffer Vilmos. 8-r. 71 l. ára ?)
- Steuergesetze,** sämtliche, welche in den Ländern der ungarischen Krone in Gültigkeit sind. II. Heft. Ueber Besteuerung des Zucker-, Kaffee- und Bier Konsums. Mit Erläuterungen. (Ráth Mór. 8-r. 32 l. ára 40 kr.)
- Tangente,** die, für die autonomen Bedürfnisse Kroatien-Slavonien. Eine Studie v. einem Abgeordneten. (Zágráb. Suppan S. 8-r. 45 l. ára 30 kr.)
- Theaterbibliothek** für die Jugend. 5. 6. Heft. (L. Kreybig Emma.)
- Unterhaltendes und Belehrendes.** Ein Lesebuch für den siebenbürgisch-sächsischen Landmann. Herausgegeben von der Oberverwaltung des siebenb.-sächsischen Landwirthschafts-Vereins. I. (Nagy-Szeben. Drotleff József. 8-r. 126 l. ára ?)
- Verhandlungen** der vom ungarischen Landesverein auf den 16. und 17. März 1881. einberufenen Landesconferenz ungarischer Fabrikanten. (Pesti könyvny.-résztvény-társ. 4-r. 16 kéthasábos l. ára ?)

- Wolff Carl.** Sächsische Städte und ihr Haushalt. (Nagy-Szeben. Drotleff József. 8-r. 32 l. ára ?)
- Zola Emile.** Nana. Roman in 2 Bänden. Aus d. franz. v. Armin Schwarz. Lief. 1. 2. (Grimm Gusztáv. 8-r. 1—96 l. egy füzet ára 30 kr.)
- Hoffmann Fr.** Pomsta Božia (Nemesis.) Prozprávka pre mojich mladých priatel'ov. Vol'ne poslovenčil M. Benovský. So 4 ocelorezi. (Nagyszombat. Horovitz A. k. 8-r. 100 l. ára 50 kr.)
- Koenig.** Biblia alebo slovo boha žiwého. (Hornýánszky Viktor. 8-r. 21 l. ára ?)
- Koenig.** Pravdá a blud a neb kdo má pravdu ? (Hornýánszky Viktor. 8-r. 13 l. ára ?)
- König.** Obráčení se žalárníka we Philippy. (Hornýánszky Viktor. 8-r. 14 l. ára ?)
- Seidel Pavel.** Obrázkový prirodopis pre národné školy. Preložil L. W. III. náklad. (Eggenberger. 8-r. 39 l. ára 25 kr.)
- Ulice,** Poutnícká, v Manšestru. (Hornýánszky Viktor. 8-r. 216 l. ára ?)
- Cika Steve,** dan i nóe. Darak dobroj deci. (Ujvidék. Popovits M. 16-r. 80 l. ára 25 kr.)
- Cika Steve,** badnjak. Darak dobroj deci. (Ujvidék. Popovits M. 16-r. 62 l. ára 25 kr.)
- Deklamator.** Zbirka sprskih i hrvatskih pesama za deklamovanie sa uputstvom za deklamovanie po dr. Frike-u. Drugo popravljeno i popunjeno izdanje. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 183 l. ára 60 kr., díszkötésben 1 frt. 60 kr.)
- Dimitrijevic P.** Otmen svet. Uputstvo kako treba se vlada otmen svet. u društvu. Po pripoznatim stranim izvorima a frema našim prilikama sastavio —. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 157 l. ára 80 kr., díszkötésben 1 frt. 80 kr.)
- Frankovitsch Misa T.** Domatye vaspitanje. Knjiga za ucitelje roditelje i vaspitacse. I. Sveska. (Versetz. Kirchner özvegye. 8-r. 22 l. ára ?)
- Heyse Paul.** Bolesnici. Devojački dnevnik. (Pancsova. Jovanovics testv. 16-r. 122 l. ára 32 kr.)
- Ignjatovic Jaša,** Adam i Berberini prvi ljudi. Saljiva igra u četiri. radnje. (Ujvidék. Popovits M. 8-r. 158 l. ára 60 kr.)
- Kletva** poludele. Roman, s engelskog po nemačkom prevodu. Preštampano iz »Vidor Dana.« Drugo izdanje. (Ujvidék. Popovits M. 8-r. 272 l. ára 85 kr.)
- Kolar I.** Magelona. Tragedija u četiri čina. S češkoga preveo A. S. Za srpsku pozornicu udesio A. Hadžić. (Pancsova. Jovanovics testv. 16-r. 59 l. ára 16 kr.)
- Koevnjić S.** Racunica za narodne škole. Knjiga IV. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 66 l. ára 20 kr.)
- Kostić L.** Osnova lepok u svetu s osobitim obzirom na srpske narodne pesme napisao —. Napradita »Matica Srpska« sa fl. 300 iz fonda I. Nake. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 144 l. ára 1 frt. 20 kr.)
- Kraljević Marko** u narodnim pesmama. Sa slikom »San Kraljevica Marka« i protumačenim turskim i drugim manje poznatim rečima. Drugo umnoženo izdanje. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 171 l. ára 50 kr.)
- Kuzmanović Danic.** Poštenje je pretežnije od Novaca. Razgledna drama y jednoj radnyu za djecu e nyemačkog. (Versetz. Markovits-téle könyvkereskedés. 8-r. 45 l. ára ?)
- Letopis,** Matice srpske. Uredjuje A. Hadžić. Knjiga 125. (1881. I.) (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 2 és 146 l. ára 70 kr.)

- Mijatović Cedomilj.** Despot Gjuragj Branković, gospodar Srbima, Podunavlju i zetskom Primorju. Prva knjiga. Od stupanja Gjurgjeva na vladu 1427 do prvog oslobođenja. Srbije 1444. (Pancsova. Jovanovics testv. n. 8-r. XXVIII és 410 l. ára 2 frt. 50 kr.)
- Miletić Sv.** Nastava u zemljopisu za treći i četvrti razred osnovnih škola. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 72 l. áru 45 kr.)
- Miletić Sv.** Nastava u sprskom jeziku za treći razred osnovnih škola. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 42 l. ára 25 kr.)
- Miletić Sv.** Nastava u srpskom jeziku za četvrti razred osnovnih škola. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 64 l. ára 40 kr.)
- Narodna biblioteka.** Sveska 4. 8. Bolesnici. Devojački dnevnik. Od. Parla Haiza. I. (Pancsova. Jovanovics testv. 16-r. 122 l. ára 16 kr.)
- Narodna biblioteka.** Sveska 5. Lažni car Sčepan mali. Istorijsko zbitije XVIII. vijeka. Sačinio P. Petrović njeguš I. (Pancsova. Jovanovics testvérek. 16-r. 164 l.ára 16 kr.)
- Narodna biblioteka.** Sveska 9, 11, 13. Dela Dositejeva. Prva knjiga: Život i priključenja Dimitrija Obradovića. I. II. III. (Pancsova. Jovanovics testv. 16-r. 188 l. egy füzet ára 16 kr.)
- Narodna biblioteka.** Sveska 12. Kralj Lir. Tragedija u pet činova. Napisao Sekspir. S engelskoga. Za srpsku pozornicu udesio A. Hadžić. I. (Pancsova. Jovanovics testv. 16-r. 1—64 l. ára 16 kr.)
- Narodna biblioteka.** Sveska 6. Apotekarka. Pripovetka grofa Sologuba. S ruskoga. (Pancsova. Jovanovics testv. 16-r. 60 l. ára 16 kr.)
- Narodna biblioteka.** Sveska 7. Lažni car. Sčepan mali II. (Pancsova. Jovanovics testv. 16-r. 65—148 l. ára 16 kr.)
- Nešković Mita.** Polazajnikov dar. Knjižica za vredne učenika. Sa slikama. (Pancsova. Jovanovics testv. 16-r. 55 l. ára 24 kr.)
- Novaković Ljub.** Gajenje vinove loze i proizvodnja vina na Rajni. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. VI, 60 l. ára 15 kr.)
- Obradović Dositej.** Dela. Prva knjiga. Živet i priključenja Dimitrija Obradovića nazvanoga u kaludjerstvu Dositeja. (Pancsova. Jovanovics testv. 16-r. 188 l. ára 48 kr.)
- Pesmarica,** velika srpska i hrvatska, namenjena narodu našem koji latinicom čita. U kojoj ima 400 pesama. (Ujvidék. Popovits M. 32-r. 192 l. ára 50 kr.)
- Petrović Njegos,** Petar. Lažni car Sčepan mali. Istorijsko zbitije XVIII. vijeka. (Pancsova. Jovanovics testv. 16-r. 148 l. ára 32 kr.)
- Pucić Medo.** Karadjvrđjevka. (Pancsova. Jovanovics testv. 16-r. 80 l. ára 30 kr.)
- Sveten J. P.** Putovanje po novoj Srbiji. Sveska I—V. (Ujvidék. Popovits M. 8-r. 1—287 l. egy füzet ára 20 kr.)
- Verne Julius.** Otkrivenje zemlje. Prevod s froneuskoga. U dva dela. Sa slikama. (Pancsova. Jovanovics testv. 16-r. 295, 316 l. ára 2 frt.)
- Vidaković Milov.** Usamljeni junša. Roman. (Ujvidék. Popovits M. 8-r. 175 l. ára 65 kr.)
- Vidaković Milov.** Velimir i Bosiljka. Roman. (Ujvidék. Popovits M. 8-r. 299 l. ára 1 frt.)

- Vidakovic Milov.** Kasija carica. Roman. (Ujvidék. Popovits M. 8-r. 226 l. ára 80 kr.)
- Zbirka narodnih pesama za školsku mladež obojega pola.** (Paucesova. Jovanovics testv. 16-r. 92 l. ára 10 kr.)
- Densusiannu Ar.** Aventurî literare. (Nagyvárad. Hollósy Jenő. 12-r. 47 l. ára 40 kr.)
- Hurmuzaki Endoxiu.** Documente privitoare Istoria Romanilor. Publicate sub auspiciile Ministeriului Cultelor si al Instructiunui Publice. III. vol. 1576--1599. (Bukarest. 4-r. 600 l. ára 24 frt.)
- Koenig.** Casele din coltiú saú amorul dobândesce biruinta. (Hornyánszky Viktor. 8-r. 22 l. ára 3 kr.)
- Koenig.** Amicul pécátosului. (Hornyánszky Viktor. 8-r. 24 l. ára 3 kr.)
- Popescu J.** Psychologia empirică seu sciinta despre suflet între marginile observatiunei. (Szeben. Filtsch S. 8-r. XIV, 290 l. ára ?)
- Popu Stefanu.** Economîa rurala. (Balázsfalva. A görög-kath. papnövelde nyomdája. 8-r. 235 l. ára 2 frt.)
- Respuns la anticritica brosurei anonime publicate asupra celor doue congrese nationale bisericesci din 1873. si 1874. De mai multi deputati ai maioritati congreselor dela 1873. si 1874. de unii din cei atacați.** (Nagy-Szeben. Closius örökösei. 8-r. 75 l. ára 40 kr.)
- Rosiu Theodora.** Economia pentru scólele populare. Editiunea II. (Szamosujvár. Fekete-Negrutiu Miklós. 48 l. ára 30 kr.)
- Silasi Gregoriu.** Renascerea limbii romanesci în vorbire si scriere. I—II. füzet. (Szamos-Ujvár. »Amiculu Familiei.« 8-r. 224 l. a két füzet ára 70 kr.)
- Stefanelli Joan.** Catechese trătând istoria biblică a testamentului nou si faptele sântilor apostoli. Tom. II. (Nagy-Szeben. Closius örökösei. 8-r. 497 l. ára 5 frt.)
- Dom hrvatski,** zabavnik hrvatske omladine za god. 1880. Izdalo ga djačko društvo »Hrvatski Dom« na 1. hrvatskom sveučilištu. Godina IV. (Zágráb. »Hrvatski dom« tanulók egylete. 8-r. XXIV és 338 l. ára 1 frt. 20 kr.)
- Gindelya Antuna.** Poviest staroga vieka za više gimnazije. Po petom njemačkom izdanju preveo i donekle promienio V. Klaić. (Zágráb. Horvát-szlavon-dalmát kir. országkormányzóság. 8-r. VIII, 355 l. ára 1 frt. 40 kr.)
- Hrvatska.** Knjiga za godinu 1880. Napisala i izdala ju hrvatska mladost stranke prava. Sa slikom. (Zágráb. »Hrvatska« tanulók egylete. 8-r. 260 l. ára 1 frt. 20 kr.)
- Iveković Fr.** Zivot svetaca i svetica božjih, za mjesec lipanj. Na sviet izdalo društvo sv. Jeronima. (Zágráb. Sz. Jeromos-egylet. 8-r. 182 l. ára 50 kr.)
- Jokai Mavre.** Zoltan Karpaty, roman. Sa magjarskoga preveo Gj. Popović. (Zágráb. »Narodne novine« szerkesztősége. 8-r. 411 l. ára 80 kr.)
- Jurković Janko.** Sabrane pripoviesti. Prvi Svezak. (Knjižnica zabavna »Matice hrvatske.« XLIII—XLV. füzet. Zágráb. Suppan F. 8-r. 192 l. ára 75 kr.)
- Kačiča — Miošića O.** Andrije, razgovor ugodni naroda slovinskoga. Drugo izdanje. (Zágráb. Hartman Lipót. 16-r. 776 l. ára 1 frt. 20 kr.)
- Kišpatic Mijo.** Slike iz geologije. Prirodopisne i kulturne ertice, napisao M. K. Sa 66 slika (Knjižnica poučna, »Matice hrvatske« VII. köt. Zágráb. Suppan F. 8-r. VI, 214 l. ára 1 frt. 50 kr.)

- Kišpatić M.**, rudstvo za niže razrede srednjih škola. (Zágráb. Suppan F. 8-r. IV, 72 l. ára 40 kr.)
- Klaić Vjek**, kratak sveoči zemljopis. Drugo izpravljeno izdanje. (Zágráb. Suppan F. 8 r. 89 l. ára 40 kr.)
- Klaić Vjek**, opis zemalja u kojih obitavaju Hrvati. 1. svezak. Na sviet izdalo društvo sv. Jeronima. (Zágráb. Sz. Jeromos-egylet. 8-r. 191 l. ára 50 kr.)
- Knjižnica poučna**, »Matice hrvatske.« Knjiga VII. (L. Kišpatić Mijo.)
- Knjižnica zabavna**, »Matice hrvatske. Svezak.« XLII—XLVII. (L. Jurković Franko, Sienkiewicz H.)
- Kučenjak Milan**, govedarstvo. Sa 4 slike. Na sviet izdalo društvo sv. Jeromina (Zágráb. Sz. Jeromos-egylet. 8-r. 137 l. ára 40 kr.)
- Lorković Blaz**, razgovori o narodnom gospodarstvu. Izdala »Matica Hrvatska.« (Zágráb. Suppan F. 8-r. VIII, 358 l. ára 1 frt.)
- Mažuranić Stjep.**, hrvatske narodne pjesme sakupljene stranom po Primorju a stranom po Grania. Svezak 1. Drugo izdanje. (Zengg. Luster H. 16-r. 204 l. ára 45 kr.)
- Mišćin J.**, tisuć i jedna noć. Arabske priče. Hrvatskoj mladeži priredio. Svezak I i II. Sa jednom koloriranom i 27 običnih slikah. (Károlyváros. Sagan János. 8-r. 1—96 l. egy füzet ára 40 kr.)
- Mišćin J.**, lipino evieće. Pripoviedke za hrvatsku mladež. II. dio, sa 22 liepe slike. (Károlyváros. Sagan János. 16-r. 64 l. ára 45 kr.)
- Močnika Fr.**, pouka u računici za niže razrede gimnazijâ. II. razdio. Treće hrvatsko izdanje po njemačkom devetnaestom. (Zágráb. Horvát-slavon-dalmát kir. országhelytartózat. 8-r. 164 l. ára 65 kr.)
- Pisci stari hrvatski.** Knjiga XI. Pjesme Miha Bunića-Babulinova, Maroja i Oraća Mažibradića, Marina Burešića. Na sviet izdala jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. (Zágráb. Hartman Lipót. 8-r. XV, 257 l. ára 1 frt. 80 kr.)
- Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.** Knjiga LIV. (Zágráb. Hartman Lipót. 8-r. 236 l. ára 1 frt. 50 kr.)
- Sbornik ugarsko-hrvatskih skupnih zakonah.** Godina 1880. — Broj 32—40. (Zágráb. Kir. horvát-szlavon-dalmát miniszterium. 4-r. XXII, 185—258 l. ára?)
- Sienkiewicz H.** Hania. (Stari sluga.) Pripoviest iz života od H. S. Preveo s poljskoga Jos. Eug. Thomić. (Knjižnica zabavna, »Matice hrvatske.« XLVI—XLVII. füzet. Zágráb. Suppan F. 8-r. VII, 146 l. ára 50 kr.)
- Simatović Nikola**, smješice II. kritica. (Zengg. Luster H. 32-r. 42—86 l. ára 10 kr.)
- Siroda Iv.**, značaji. Po Teofrastu hrvatski priredio. (Buccari. Desselbrunner R. 16-r. 44 l. ára 25 kr.)
- Starine.** Na Sviet izdaje jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Knjiga XII. (Zágráb. Hartman Lipót. 8-r. 259 l. ára 1 frt. 50 kr.)
- Stojanović Mijat**, slike iz života hrvatskoga naroda po Slavoniji i Srijemu. (Zágráb. Szerző. 8-r. XIII, 267 l. ára 1 frt. 20 kr.)
- Stražimir Drag.**, ratarstvo za puk. Na sviet izdalo drustvo sv. Jeronima. Sa više slika. (Zágráb. Sz. Jeromos-egylet. 8-r. 260 l. ára 50 kr.)
- Susedgradski**, porezni vijak u Hrvatskoj i Slavoniji. Po njemačkom pohrvatio Zakorski. (Zágráb. Suppan F. 8-r. 35 l. ára 40 kr.)

- Vezič Milivoj**, zakoni i naredbe o zadrugah u Hrvatskoj i Slavoniji. (Zágráb. »Narodne novine« szerkesztősége. 8-r. VIII, 242 l. ára 1 frt. 20 kr.)
- Viestnik** hrvatskoga arkeologičkoga društva. Godina III. br. 1. (Zágráb. Hartmán Lápót. 8-r. a teljes mű ára 5 frt.)
- Vraz St.**, izabrane pjesme. S. uvodom Franje Markovića. Sa slikom pjesnikovom. Izdala »Matica hrvatska.« (Zágráb. Suppan F. 8-r. CL, 333 l. ára 1 frt. 80 kr.)
- Zimzelen**. Pripoviedke za našu mladež za 6 koloriranih slikah. (Károlyváros. Sagan János. 16-r. 95 l. ára 60 kr.)

Hazánkat érdeklő külföldi munkák.

- Arneth Alfred**. Briefe der Kaiserin Maria Theresia an ihre Kinder und Freunde. III. IV. Band. (Bécs. Braunmüller Vilmos. 8-r. 479, 622 l. a két kötet ára 9 frt.)
- Ausweise** über den auswärtigen Handel der österreichisch-ungarischen Monarchie im Jahre 1879. I. Abth. XL. Jahrgang. (L. Pizzala Joseph.)
- Beck Adolf**. Das Kronprinz-Rudolfslied. Gedicht. (Salzburg. Glonner M. 8-r. 4 l. ára 10 kr.)
- Brück Heinrich**. Die geheimen Gesellschaften in Spanien und ihre Stellung zu Kirche und Staat von ihrem Eindringen in das Königreich bis zum Tode Ferdinand's VII. (Mainz. Kirchheim. 8-r. IV, 328 l. ára 5.50 márka.)
- Commercio di Trieste nel 1880**. (Triest. Morterra és társa. 2-r. 114 l. ára?)
- Conducteur**, Der. Officielles Coursbuch der österreich.-ungar. Eisenbahnen. Fahrpläne des österreich.-ungar. Eisenbahn-, Post- und Dampfschiffcourse nebst den wichtigsten Eisenbahnverbindungen des Auslandes, mit einer Eisenbahnkarte von Mittel-Europa und einem Führer in den Hauptstädten mit Plan von Wien, Prag und Budapest. XI. Jahrg. 1881. von April, Mai, und Juni. (Bécs. Waldheim. 8-r. XLVIII, 216 és XLVIII, 270 l. egy füzet ára 50 kr.)
- Curorte**, Die, Oesterreich-Ungarns. (L. Heksch Alexander F.)
- Ehrentheil M.** Jüdisches Familienbuch. Eine v. jüdisch-religiösen Geiste getragene, belehrende und unterh. Lecture für Schule u. Haus. Heft 3—7. (Bécs. Löwy D. 98—336 l. ára 4 frt. 50 kr.)
- Eugen von Savoyen**, Feldzüge des Prinzen. (Geschichte der Kämpfe Oesterreichs.) I. Serie. — VII. Band. Spanischer Successions-Krieg. Feldzug 1705. Nach den Feldacten und anderen authentischen Quellen bearbeitet von Josef Rechberger. Mit sechs Kartenbeilagen. (Bécs. Cs. kir. tábornok. 8-r. XIX, 555, 542 l. ára?)
- Gaul Franz**. Oesterreichisch-ungarische Nationaltrachten. Nach der Natur photographirt von I. Löwy. 1—2. Liefg. (Bécs. Lechner R. egyetemi könyvtár. I—VIII. tábla, ára 5 frt. és 3 frt.)
- Hartleben's** Illustrierte Führer. Nr. 1. (L. Heksch Alexander F.)
- Heksch Alexander**. Illustrierter Führer durch die Karpathen und oberungarischen

- Badeorte. (Bécs, Pest, Lipese. Hartleben A. 8-r. XVI, 173 l. 30 ábrával és 5 térképpel, ára 2 frt.)
- Heksch Alexander F.** Schmeks klimatischer Curort und Wasser-Heilanstalt in Oberungarn, Zipser-Gespanschaft. (Die Curorte Oesterreich-Ungarns. I. Bécs, Budapest, Lipese. Hartleben A. 8-r. 32 l. ára 40 kr.)
- Heksch Alexander F.** Illustrierter Führer auf der Donau von Regensburg bis Sulina. 2. Auflage. (Hartleben's Illustrierte Führer. Nr. 1. Bécs. Hartleben A. k. 8-r. XVI, 138 l. 50 képpel és folyóvitzérképpel, ára 1 frt. 50 kr.)
- Huldigungsfestzug der Stadt Wien zur Feier der silbernen Hochzeit Ihrer Majestäten des Kaisers Franz Joseph I. und der Kaiserin Elisabeth.** (27. April 1879.) I—X. Lfg. (Bécs. Városi község. 2-r. 43 l. 19 szöveg- és 37 kép-pel, ára ?)
- Hunfalvy Paul.** Die Ungern oder Magyaren. (Die Völker Oesterreich-Ungarns. V. Band. Bécs és Teschen. Prochaska Károly. 8-r. 255 l. ára 2 frt. 40 kr.)
- Jacob's Eisenbahn-Führer** durch Oesterreich-Ungarn, nach officiellen Quellen verfasst. Enthält sämtliche Fahrpläne der Eisenbahnen und Dampfschiffe, Bahn-Anschlüsse an das Ausland, eine grosse chromo-lith. Eisenbahnkarte von Oesterreich-Ungarn und Routenkarte sammt Routenverzeichniss von Europa und einem Fremdenführer (Reisebeschreibung) n. d. Bahn- u. Schifflinien geordnet. III. Jahrg. 1881. Heft 1—4. (Bécs. »Jacob's Eisenbahnführer« kiadó-hivatala. 8-r. XXXIII, 308 l. egy füzet ára 50 kr.)
- Jalava Antti.** Unkarin Albumi. I. (Jyväskylä. Weilin és Göös. 8-r. VIII, 316 l. gróf Széchenyi István fametszetű arczképével, ára 4 márká.)
- Kákai Aranyos. II.** Die gefesselten Prometheusse. (Bécs. Perles Mór. n. 8-r. 120 l. ára 2 frt.)
- Kreitner Gustav.** Im Fernen Osten. Reisen des Grafen Béla Széchenyi in Indien, Japan, China, Tibet und Byrma in d. Jahren 1877—80. Liefg. 14—22. (Bécs. Hölder Alfréd. n. 8-r. 317—704 l. egy füzet ára 30 kr.)
- Krones Franz.** Grundriss der österreichischen Geschichte mit besonderer Rücksicht auf Quellen- und Literaturkunde. I. Abth. (Bécs. Hölder Alfréd. VI, 194 l. ára 1 frt. 60 kr.)
- Länder, Die, Oesterreich-Ungarns in Wort und Bild.** I. VII. Band. (L. Unlauff Friedrich.)
- Lejtényi Karl.** Ueber den Bau des *Gastrodiscus polymastos* Leuckart. Mit 3 lith. Tafel. (Aus Abhandlungen der Senckenbergischen naturforschenden Gesellschaft. (Frankfurt M/m. Winter. 4-r. 22 l. ára 3 márká.)
- Lenau's sämtliche Werke.** Mit einer biographischen Einleitung von Anastasius Grün. Illustrierte Ausgabe. I—XX. Lfg. (Stuttgart. Cotta-féle könyvkereskedés. 8-r. 482, LXXXX, IV l. egy füzet ára 1 márká.)
- Pizzala Joseph.** Bericht über die Erhebung der Handelswerthe und Hauptergerbnisse der Waaren Ein- und Ausfuhr für 1879. in Vergleichung mit den Vor-Jahren. (Ausweise über den auswärtigen Handel der österreichisch-ungarischen Monarchie im Jahre 1879. I. Abth. XXXX. Jahrg. Herausg. von der k. k. statistischen Commission. Bécs. Cs. k. udvari államnyomda. 4-r. 135 l. ára 2 frt. 20 kr.)

- Reinitz Max.** Das Eisenbahnwesen Oesterreich-Ungarns und dessen neuestes Rechtsgebiet. (Bécs. Hölder Alfréd. 8-r. 36 l. ára ?)
- Sanuto Marino.** Diarii. 27—29. fascicolo. (Venezia. Velencei történelmi társulat. 4-r. 801—884, 1—392 kéthasábos l. egy füzet ára 5 lira.)
- Schoberl Karl.** Die Eroberung Nieder-Oesterreichs durch Mathias Corvinus in den Jahren 1482—1490. Mit Benützung bisher unedirter Quellen im k. und k. Staats-Archiv, im Wiener Stadt-Archiv und n. ö. Landes-Archiv. (Bécs. 8-r. ára 2 frt. 60 kr.)
- Schwicker J. H.** Die Vereinigung der serbischen Metropolen von Belgrad und Carlowitz im Jahre 1731. Nach archivalischen Quellen dargestellt. (Bécs. 8-r. 145 l. ára ?)
- Slavici Joan.** Die Rumänen in Ungarn, Siebenbürgen und der Bukovina. (Die Völker Oesterreich-Ungarns. VI. Band. Bécs és Teschen. Prochaska Károly. 8-r. 236 l. ára 2 frt. 40 kr.)
- Taschenbuch,** Gothaisches genealogisches, der gräflichen Häuser. 1881. 54. Jahrg. (Gotha. Perthes Justus. 8-r. XVII, 1110 l. ára 8 márka.)
- Taschenbuch,** Gothaisches genealogisches, der freiherrlichen Häuser. 1881. 31. Jahrgang. (Gotha. Perthes Justus. 8-r. XV, 1014 l. ára 7 márka.)
- Taschenbuch,** Genealogisches, der Ritter- und Adelsgeschlechter. 1881. VI. Jahrg. (Brünn. Buschak és Irrgang. 8-r. XX, 588 l. egy arczképpel, ára 4 frt.)
- Taschenbuch,** Gothaisches genealogisches, nebst diplomatisch-statistischem Jahrbuch. 1881. 118. Jahrgang. (Gotha. Perthes Justus. 8-r. XVI, 1060 l. ára 6 márka 80 fillér.)
- Türheim A. Christoph Martin Freiherr von Degenfeld und dessen Söhne (1600—1733.)** Ein Beitrag zur Geschichte des siebzehnten Jahrhunderts. Nach Original-Documenten des gräflich Degenfeld'schen Familien-Archivs. (Bécs. Braumüller Vilmos. 8-r. IV, 292 l. egy arczképpel, ára 3 frt.)
- Umlauf Friedrich.** Das Erzherzogthum Oesterreich unter der Enns. (Die Länder Oesterreich-Ungarns in Wort und Bild. I. Band. Bécs. Fromme Károly. 8-r. 188 l. ára ?)
- Umlauf Friedrich.** Das Königreich Böhmen. (Die Länder Oesterreich-Ungarns in Wort und Bild. VII. Band. Bécs. Graeser Károly. 8-r. 192 l. ára 1 frt. 20 kr., kötve 1 frt. 60 kr.)
- Utješnović Og.** Lebensgeschichte des Cardinals Georg Utješnović genannt Martinusius. Mit Benützung der Acten des k. k. geheimen Haus-, Hof- und Staats-Archivs von 1528—1553. Uebersetzung des von der südslavischen Akademie der Wissenschaften herausgegebenen kroatischen Originals. Mit dem Bildnisse und Familienwappen des Cardinals und einer Skizze der Ruinen seines Ahnenschlosses. (Bécs. Braumüller Vilmos. 8-r. 180, 75 l. ára 3 frt.)
- Völker,** Die, Oesterreich-Ungarns. V. VI. Band. (L. Hunfalvy Paul, Slavici Joan.)
- Ziegler Ferdinand.** Die Politische Reformbewegung in Siebenbürgen in der Zeit Joseph's II. und Leopold's II. (Bécs. Braumüller Vilmos. 8-r. XVIII, 599 l. ára 6 frt.)